

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

10

Număr consacrat
alegerilor de la 9 martie

ISTORIA TRĂITĂ

PARTICIPAREA, cu atita insuflețire, cu atita dăruire, a întregului popor la manifestările prilejuite de evenimentul major al alegerilor de la 9 martie constituie un ansamblu de semnificații ale conștiinței civice a națiunii la parametrii amplu marcați de anul jubiliar 1974, anul celor trei decenii de cind România s-a eliberat de sub fascism, anul celui de-al XI-lea Congres al Partidului. Dinamica noului curs al vieții noastre politice conturează astfel tot mai expresiv un profil de nouă epocă în făurirea destinului românesc.

Complexitatea fenomenului implică, desigur, o aprofundare a ceea ce numai concepția marxist-leninistă despre lume și societate poate întreprinde. Încă de la acțiunea salvatoare de la 23 August 1944, urmată de glorioasa participare a României la războiul antihitlerist, alături de Națiunile Unite, Partidul Comunist Român s-a demonstrat a fi factorul decisiv în dialectica noii istorii a țării prin polarizarea tuturor forțelor politice viabil reprezentative într-o aceeași finalitate și, în noile condiții create, prin declanșarea procesului revoluționar de instaurare a democrației, — a unei democrații pulsind ca necesitatea înțeleasă a rolului conducător al partidului proletariatului aliat cu țărănimea muncitoare și cu intelectualitatea progresistă. Astfel se și explică fluxul revoluționar al maselor populare din iarna anului 1945, culminind, la 24 februarie, cu uriașa demonstrație din Capitală, concomitent cu alte manifestări din alte orașe ale țării, precedate sau urmate de multiple acte ale unei conștiințe civice tot mai radicalizate.

Așadar, evenimentul de la 6 martie 1945 — instalarea guvernului Dr. Petru Groza — semnifica nu numai o primă sinteză a unui vast proces de luptă, în care, după o îndelungă și crincenă ilegalitate, Partidul Comunist își arăta chipul în modalitatea cea mai dinamică a conștiinței politice colective, dar, mai presus, potențialul de receptare și de asimilare constructivă a revoluției de perspectivă străbătind fibrele întregului popor în ce avea el mai avansat. În acest context social, Partidul Comunist Român și-a spus cu crescută pondere cuvîntul în etapele ce au urmat: reconstrucția țării după un război devastator și înfruntind și opoziția tot mai îndrăzită a forțelor reacționare. Autoritatea lui de forță conducătoare s-a potențat necontenit prin reformele economice pînă la culminarea politică a înlăturării monarhiei. Revoluția socialistă și-a marcat apoi pașii hotărîtori: naționalizarea, industrializarea, revoluția culturală, cooperativizarea agriculturii.

După două decenii de la acel 6 martie 1945, orinduirea socialistă în România avea, prin Congresul al IX-lea al Partidului, să-și înscrie legitatea pe noua spirală a devenirii ei, — aceea pe care dialectica revoluționară trebuia s-o determine la noua treaptă a conștiinței de sine a poporului român, acum la indicii cei mai proprii istoriei sale, destinului său. Conducerea de către Partid avind, în geniul ei multiplu creator, ca exponent pe Nicolae Ceaușescu a înscris an de an, în acest deceniu glorios, cel mai îndrăzneț grafic de progres al României socialiste. Înăuntru — prin înfăptuiri care au transformat radical nu numai fața țării, dar, mai presus, spiritul construcției curajoase, unghiul de perspectivă al dezvoltării revoluționare în viziunea științific determinată a Viitorului pînă în pragul mileniului ce vine. În afară — prin receptări ale unui prestigiu la scara mondială, participarea românească la rezolvarea celor mai importante probleme internaționale constituind astăzi o realitate unanim apreciată. De aici și consolidarea suveranității, a independenței naționale, în eficiența unei politici de exemplaritate în demnitatea de sine și a respectării principialității în relațiile dintre state, dintre toate popoarele lumii.

În oglinda, multiplicată la scara națională, a acestui nou chip al țării, în stîmă și dragostea mereu și mereu îmbogățite ale întregului popor pentru detașamentul tot mai cuprinzător al celor mai buni dintre cei mai buni fii ai săi, în devotamentul unanim reflectat pentru secretarul general al Partidului, — evenimentul de la 9 martie 1975 e menit a înscrie o nouă dimensiune a destinului românesc.

Cu această nobilă semnificație, am năzuit a comunica și freamătul de conștiință ce străbate paginile „României literare”, — omagiu trîmbului eroic pe care-l străbatem ca istorie trăită.

George Ivașcu

O imagine-simbol a multiplelor vizite de lucru — tot atitea dialoguri cu viitorul

Împlinind jurământul

Voi vota cu Zăpada
cu argintul ei cel pur
codrul tot mă cunoaște
sint drept ca bradul, vă jur.

Voi vota cu Izvorul
cu neincetarea lui :
cu murmurul cel dulce
în al șaptelea cer sui.

Voi vota cu Speranța
cu albastrul ei de vis
să aflu neștiutul
și poemul meu nescris.

Voi vota cu Partidul
cu cel mai bun dintre buni
împlinind jurământul
venit în noi din străbuni.

Ion Bănuță

România literară

COLEGIUL :

Ana Blandiana, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Horea, Nicolae Manolescu, Dărie Novăceanu.

DIRECTOR : George Ivașcu, Redactor șef adjunct : G. Dimisianu. Secretar general de redacție : Roger Câmpeanu.

Din 7 în 7 zile

Relațiile

de prietenie tradițională

dintre România și Grecia

IN DEZVOLTAREA FAVORABILĂ a relațiilor bilaterale dintre România și Grecia, recenta vizită oficială la Atena a ministrului nostru de externe, George Măcoveșcu, la invitația ministrului de externe al Republicii Elene, Dimitrios Bitsios, marchează o nouă și pozitivă etapă. Comunicatul publicat la încheierea vizitei subliniază atmosfera de încredere și cordialitate reciprocă în care s-au desfășurat convorbirile dintre cei doi miniștri de externe, atmosferă caracteristică de altfel pentru relațiile tradiționale de prietenie dintre România și Grecia. Convinși de importanța vizitelor și întâlnirilor reciproce, miniștrii s-au pronunțat pentru stabilirea de contacte și consultări periodice, la toate nivelurile, ceea ce va contribui la consolidarea prieteniei și colaborării celor două țări, paralel cu dezvoltarea colaborării balcanice, în interesul păcii. Schimburile economice, navigația, favorizarea mișcării turistice au fost teme de prim ordin pe agenda întâlnirilor de la Atena. S-a reafirmat hotărârea guvernelor României și Greciei de a semna, în viitorul apropiat, un acord privind înființarea de consulate la Salonic și Constanța. Analizând evoluția schimburilor culturale și științifice, cei doi miniștri au convenit asupra necesității de a stringe și mai mult legăturile culturale și de a sprijini organizarea anuală, în cadrul universităților de la Atena și București, a unor serii de conferințe asupra culturii și civilizației celor două țări. Miniștrii de externe au făcut o amplă și amănunțită trecere în revistă a situației internaționale, exprimându-și neliniștea în legătură cu situația existentă în Cipru. Ei au convenit că aceasta nu poate continua fără să genereze pericole grave pentru pacea și stabilitatea în regiune. În același timp și-au reafirmat acordul într-o depunere eforturi energice pentru o grabnică reglementare politică, durabilă și echitabilă a problemei cipriote, eliminându-se măsurile unilaterale care vizează crearea de fapte implinite.

Ministrul de externe al României a fost primit de președintele Consiliului de Miniștri, Constantin Caramanlis, cărui l-a transmis un mesaj personal de prietenie din partea președintelui Nicolae Ceaușescu și l-a reînnoit invitația de a face o vizită oficială în România. Invitația a fost acceptată cu mare plăcere, data vizitei urmînd a fi stabilită pe cale diplomatică. La rîndul său, președintele Consiliului de Miniștri, C. Caramanlis, l-a rugat pe ministrul român să transmită președintelui Nicolae Ceaușescu un mesaj de prietenie și bunăvoință.

Conferința O.P.E.C. la Alger

IN SERIA DE CONFERINTE și întâlniri internaționale din ultimul timp, consacrate problemei petrolului, altor surse de energie precum și materiilor prime și dezvoltării economice, au loc, în aceste zile, la Alger, reuniuni de o însemnătate deosebită. Prima conferință la nivel înalt a O.P.E.C., deschisă marți în capitala algeriană, a fost precedată de o reuniune a miniștrilor petrolului, ai afacerilor externe și finanțelor din 13 state care sînt membre ale Organizației Tărilor Exportatoare de Petrol. Reuniunea a pregătit documentele de bază ale conferinței la nivel înalt și anume o „Declarație solemnă” care definește relațiile dintre statele producătoare de petrol, raporturile dintre acestea și țările industrializate, precum și relațiile dintre O.P.E.C. și țările în curs de dezvoltare. De menționat faptul că statele cuprinse în O.P.E.C. își reafirmă cu prilejul lansării acestor documente solidaritatea cu țările în curs de dezvoltare. Atît la reuniunea pregătitoare cît și în primele luări de poziție din cadrul conferinței se are în vedere găsirea celor mai potrivite măsuri pentru atenuarea crizei economice internaționale și promovarea cooperării. Un mare număr de experți și de ziariști urmăresc lucrările conferinței de la Alger, de ale cărei hotărâri depinde rezolvarea cît mai rapidă a unor probleme, precum prețul petrolului în schimburile internaționale, soarta „petrodolarului” și colaborarea dintre membrii O.P.E.C.-ului și țările industrializate.

Dezarmarea,

deziderat primordial al omenirii

LA GENEVA s-au reluat, în ziua de 4 martie, lucrările Comitetului pentru dezarmare al Organizației Națiunilor Unite. În această acută problemă care interesează lumea întreagă, țara noastră a formulat consecvent propuneri constructive, vizînd în special accelerarea dezbaterilor din Comitetul O.N.U. și orientarea lor către înfăptuirea dezarmării nucleare, chimice și bacteriologice fără nici o întîrziere. De asemenea, România susține ideea de a se crea zone denucleareizate în diferite părți ale lumii, inclusiv în Balcani, de a se opri producția de arme nucleare și distruge stocurile existente. În Programul Partidului Comunist Român înfăptuirea dezarmării generale și cu prioritate a dezarmării nucleare, precum și lichidarea armamentelor de distrugere în masă sînt considerate ca o îndatorire vitală a tuturor popoarelor.

Observator

Viața literară

În întîmpinarea alegerilor

Covasna

● Beke Gyorgy, Domokos Geza, Miko Ervin s-au întîlnit cu candidații și alegătorii în comunele Bicsad, orașele Negrești-Oaș, Tăgmad, Carei, ca și la Liceul economic din Satu Mare.

Dolj

● Sub egida Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, la Craiova s-a desfășurat un festival literar artistic „Votul nostru patriei și poporului român”. Au luat cuvîntul acad. Eugen Jebeleanu, vicepreședinte al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, și prof. Florea Firan, președintele Comitetului pentru cultură și educație socialistă Dolj.

Au citit din lucrările lor Sina Dănculescu, Dan Deșliu, Mihai Dușescu, Ilarie Hinoveanu, Traian Iancu, Eugen Jebeleanu și Victor Tulbure. Și-au dat concursul artista Silvia Popovici de la Teatrul Național „I. L. Caragiale” din București, pianista Arta Teodorescu și un grup de artiști craioveni.

Maramureș

● Ioan Alexandru, Gheorghe Chivu, Mihai Cupcea, Petre Got, Ion Bogdan Iuga, Mihai Olos, Ion Sofia Manolescu, Pop Simion, Claus Stephani și Tiberiu Utan s-au întîlnit cu muncitorii, tărani cooperatori, cadre didactice, elevi, studenți etc., la Institutul Politehnic din Baia Mare, Casa de cultură din Sighetul Marmăției, Casa de cultură din Vișeu de Sus, școlile generale din comunele Borșa și Săliște de Sus și la căminul cultural din satul Desești.

Mehedinți

● O călătorie documentară au efectuat în municipiul Drobeta-Turnu Severin, Ion Horea și Cornelii Leu. S-au vizitat Combinatul de celuloză și cel de prelucrare a lemnului, Șantierul naval, barajul Hidrocentralei Porțile de Fier și orașul Orșova. Scriitorii au participat la întîlnirile cu alegătorii ale tovarășului Cornel Burtică, membru al Comitetului Politic Executiv și secretar al C.C. al P.C.R., candidat pentru Marea Adunare Națională. La una din aceste întîlniri poezii Victor Tulbure și Nicolae Stoian au citit poezii patriotice.

Neamț

● Maia Belciu, Ion Drăgănoiu, Ion Hobana, Mircea Ivănescu, Victor Tulbure și Dragoș Vicol au participat la sezători literare, întîlniri cu alegători și candidați, în numeroase localități ale județului Neamț.

Olt

● Nicolae Dragoș, Florin Costinescu, Dan Mutașcu, Ion Lotreanu, Pia Olaru, Doina Uricaru au participat la o serie de sezători literare grupate sub genericul „Baladă pentru acest pămînt” în comune și orașe ale județului Olt, sezătorile cuprinzînd recitaluri poetice și dialoguri cu candidații și alegătorii.

Satu Mare

● Adrian Cernescu, Ioan Dan, Mihai Gavril, Constantin Georgescu, Valeriu Gornescu, Ion Murgeanu, George Păun, Gabriel Rațiu, Feny Istvan, Ion Larian Postolache și Mihai Tunaru au avut o convorbire cu tov. Ioan Foriș, prim secretar al Comite-

tului județean P.C.R. Satu-Mare. Scriitorii au avut întîlniri cu candidații și alegătorii în comunele Bicsad, orașele Negrești-Oaș, Tăgmad, Carei, ca și la Liceul economic din Satu Mare.

Sibiu

● Uniunea Scriitorilor, în colaborare cu Comitetul municipal U.T.C.-Sibiu și revista „Transilvania”, a organizat, în ziua de 24 februarie 1975, în sala Casei de cultură a sindicatelor din localitate, un festival-spectacol de poezie patriotică, intitulat Pentru a ta înălțare, Patrie socialistă. Despre importanța evenimentului de la 9 martie 1975 au vorbit tovarășii Ion Negurici, secretar al Comitetului municipal U.T.C.-Sibiu, Laurențiu Fulga, prim-vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România și Mircea Tomus, redactor-șef al revistei „Transilvania”. Recitalul a fost susținut de poezii Wolf Aichelburg, Teodor Bals, Vlaicu Bârna, Franz Johannes Bulhardt, Radu Cărneci, Ion Drăgănoiu, Anghel Dumbrăveanu, Ion Mircea, Mira Freda, Petre Stoica, Romulus Vulpescu. Au mai participat Dumitru Chiuaru, Adriana Constantin, Doina Hermencz, Maria Holcan, Florin Predescu, Florentina Tepelus, membri ai Societății literare „Radu Stanca” precum și actorii Geraldina și Radu Basarab, Ion Ghișe, Petre Lupu, Iulian Vișa. Acțiuni similare s-au desfășurat în comuna Poiana Sibiului și în orașul Medias, unde și-au mai dat concursul membrii cercului literar local Titus Andronic, Ionel Călbureanu, Romulus Ganea, George Nimigeanu și Gavril Rusu.

Teleorman

● După ce s-au întîlnit cu Gheorghe Olteanu, secretar pentru problemele de propagandă al Comitetului județean P.C.R. Teleorman, scriitorii Aurelian Chivu, Ben. Corlaci, Al. Raicu, Adrian Rogoz, Octav Sargețiu, Petre Strihan și Anton Tîanu au susținut recitaluri de poezie patriotică, în Sala de festivități a Comitetului municipal de partid din Turnu Măgurele, la întreprinderea de rulmenți, la întreprinderea de utilaje pentru industria ușoară „Islaz”, și la Casa de cultură din Alexandria, ca și la căminul cultural din comuna Pietroșani.

Zilele

Editurii Dacia

● În cinstea alegerilor de la 9 martie, ieri, miercuri, 5 martie, orele 18, a avut loc la Biblioteca Eminescu din Capitală deschiderea Zilelor Editurii Dacia. Au vorbit Ion Dodu Bălan, vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, și Al. Căprariu, directorul editurii. În continuare au fost prezentate cărți apărute în Editura Dacia de către Al. Piru, Valeriu Răpeanu, Romulus Vulcănescu și Szemlér Ferenc.

Zilele Editurii Dacia vor continua astăzi, cu începere tot de la orele 18, cînd cărțile medicale editate la Cluj-Napoca vor fi prezentate de A. Moga, I. Apăteanu, V. Voiculescu și miine, vineri, 7 martie, la aceeași oră, cînd sînt invitați să vorbească Hadrian Dăicoviciu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga și Șerban Cioculescu.

În ultima săptămînă, Uniunea Scriitorilor, în colaborare cu organele locale județene, orașenești și comunale, a intensificat acțiunile întreprinse în întîmpinarea alegerilor de la 9 martie, — întîlniri cu candidații și alegătorii, festivaluri de poezie patriotică, vizite de documentare la marile fabrici, uzine și alte unități economice, importante realizări pe care poporul nostru, sub conducerea partidului, le-a obținut în ultimul timp, în scopul îndeplinirii cîincinalului înainte de termen.

Arad

● Liviu Bratoloveanu, Rusalin Mureșan, Constantin Nisipeanu, G. D. Vasile, Teodor Frîncu, Irimie Străuț, Lucia Tomșa au luat parte la o serie de recitaluri de poezie patriotică, desfășurate la Liceul de arte plastice și muzică și Studioul Teatrului din Arad, la Sebiș, Șiria, Chișindia.

Argeș

● În vederea realizării unor articole și reportaje, Nichita Stănescu și Gheorghe Tomozei au efectuat în curs de o săptămînă o bogată documentare în unități economice din Cîmpulung-Muscel și Pitești, în unitățile economice din județele Olt și Dolj.

De asemenea, au susținut festivaluri de poezie patriotică în județul Argeș Camil Baltazar, Radu Bouréanu, Valeria Boiculescu, Lucian Dumitrescu, Constantin Florea, Rusalin Mureșan, Gheorghe Pituț, Ion Serebreanu, Gh. D. Vasile.

Bacău

● Uniunea Scriitorilor în colaborare cu revista „Ateneu” a organizat o serie de manifestări literare în orașele Bacău, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Moinești, Tg. Ocna, ca și în localitățile Comănești, Podu Turcului, Buhuși, Dărmănești, Orbeni etc., — la care și-au dat concursul : Sergiu Adam, George Bălăiță, Constantin Călin, Calistrat Costin, Horia Gane, Ernest Gavrilovici, Ovidiu Genaru, George Genoiu, Mihail Sabin, Vlad Sorianu, Eugen Uricaru și Octavian Voicu.

București

● Casa Scriitorilor „M. Sadoveanu” a organizat la Academia Militară un festival de poezie patriotică la care și-au dat concursul Ion Bănuță, Virgil Carianopol, Ioana Diaconescu,

Nicolae Dragoș, Eugen Frunză, Elena Gromov Marinescu, Victor Tulbure, Dragoș Vicol și Violeta Zamfirescu.

● În cadrul unor festivaluri de poezie patriotică s-au mai întîlnit cu soldați și ofițeri ai armatei noastre scriitorii : Ioan Costea, Ștefan Augustin Doinaș, Traian Iancu, Emil Manu, Rusalin Mureșan, Marin Porumbescu, Traian Reu, Petru Vintilă, A. I. Zăinescu.

● Muzeul literaturii române, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, organizează la Casa memorială „Tudor Arghezi” de la Mărtișor o întîlnire între alegători, scriitori și candidatul Frontului Unității Socialiste desemnat în această circumscriptie electorală.

Cu acest prilej, va fi evocată activitatea pe care a desfășurat-o poetul „Cîntării Omului” (Tudor Arghezi — delegat al locuitorilor din mahalaua Cărmidari) pentru apărarea și susținerea drepturilor cetățenești, precum și lupta pentru satisfacerea revendicărilor locuitorilor din mahalaua Cărmidari de odinioară.

Participă : acad. Șerban Cioculescu, Virgil Teodorescu, Radu Bouréanu, Ion Bănuță, Radu Cărneci, Nicolae Dragoș, Gh. Pituț, Doina Sălăjan.

Manifestarea va avea loc vineri, 7 martie, la orele 13, la Casa memorială Mărtișor din str. Mărtișor nr. 26.

Cluj-Napoca

● Asociația scriitorilor din Cluj-Napoca a organizat la Casa de cultură și la Liceul nr. 15 manifestări literare consacrate alegerilor, la care au participat Ion Arcaș, Horia Bădescu, Doina Cetea, Ștefan Damian, Victor Felea, Negoită Irimie, Ion Lungu și Ion Oarcășu.

Constanța

● Virgil Teodorescu, candidatul Frontului Unității Socialiste, s-a întîlnit cu alegătorii din circumscriptia electorală nr. 8, Cernavodă, județul Constanța, atît în acest oraș, cît și la Hirșova și în comunele Mircea Vodă, Saraiu, Crucea, unde a avut loc o suită de festivaluri literare la care au participat Virgil Teodorescu, Dan Deșliu, Gabriela Melinescu, Sandu Ghinea Prisăcaru, Traian Iancu, Ion Bădică, Octavian Georgescu, C. Radu Crișan și Aurel Dumitrescu.

Grupul de scriitori a avut o întîlnire cu tovarășul Vasile Vilcu, prim secretar al Comitetului județean P.C.R.-Constanța.

Eugen Constant

● DINTRE cei trei frați Constantinescu, Savin (1902—1928), Paul (n. 1895) și Eugen Constant (25 X 1890 — Craiova), ultimul ne-a părăsit la sfîrșitul acestui februarie primăvaratic. Modest slujitor al cifrelor contabilești, bardul craiovean, stabilit în ultima parte a vieții la Sibiu, a debutat la Iași în 1917, cu sonete (în „Acțiunea de mîine”), sub girul lui Mihail Codreanu. De atunci, creația sa a fost adunată în peste 20 de volume de versuri, proză și publicistică, ultimul, antologic, apărut în Editura „Scrisul Românesc”, Craiova, 1973 — *Vibrații republicane*. Creația lui a evoluat de la o lirică de atmosferă a „deznădejzii provinciale” la o poezie socială, unele versuri fiind adevărate imnuri închinare vieții noi. Fire delicată, sensibilă, Eugen Constant a trăit retras, a creat în taină, a plecat în taină...

Ferma noastră hotărîre

SINT încă sub impresia puternică a adunărilor pentru desemnarea candidaţilor în alegerile de deputaţi, care au constituit un prilej de largă afirmare a sistemului nostru electoral, sistem ce asigură condiţii propice pentru stimularea uriaşului potenţial de energie şi iniţiativă creatoare al maselor prin participare activă a tuturor cetăţenilor, indiferent de naţionalitate, la conducerea activităţii economico-sociale a ţării. Aş spune că ele încoronează profecţia lui Nicolae Bălcescu, cel care a visat şi a luptat pentru domnia poporului. Astfel de adunări adevărate, odată mai mult şi cum nu se poate mai convingător, că prin exactitatea, intransigenţa şi justiţia politică, prin aplicarea legilor generale ale dezvoltării sociale la condiţiile şi particularităţile naţionale, la realităţile concret-istorice ale României, la cerinţele fiecărei etape structurale integrate procesului revoluţionar, Partidul Comunist Român este, şi continuă să fie, focarul vital şi necesar al progresului social şi al prefacerilor revoluţionare.

Aceste impresionante adunări au demonstrat coeziunea de nezduncinat a poporului în jurul partidului şi al secretarului său general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, omul care intrupează, în chip strălucit, voinţa întregii naţiuni, evidenţiind totodată înalta responsabilitate civică şi hotărîrea fermă a noastră, a tuturor, de a participa neobosit, prin noi izbînzi, la opera de construcţie socialistă, prin îndeplinirea prevederilor grandioase cuprinse în Programul de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi a înaintării României spre comunism, adoptat şi aprobat de Congresul al XI-lea al partidului.

AM FOST desemnat candidat al Frontului Unităţii Socialiste în alegerile de deputaţi pentru Marea Adunare Naţională în judeţul Constanţa, Circumscripţia Cernavodă, acolo unde am văzut lumina zilei, mi-am petrecut copilăria şi tinereţea, am crescut, am învăţat, am iubit şi am intrat în mişcarea revoluţionară când eram foarte tânăr, în anii ilegalităţii. Acolo unde l-am întâlnit pe Filimon Sirbu, pe tovarăşii Vasile Vilcu, Dumitru Coliu şi mulţi alţii. Aş putea spune că am descoperit lumea privind-o prin fereastra mirifică dintre Mare şi Dunăre, că Marea a pătruns în fiinţa mea ca o infuzie şi circula odată cu sîngele, şi tot ce-am scris, am înfăptuit şi-am visat, am respins şi-am adorat, este legat de aceste locuri marine, de orizontul nesfîrşit al acestei nelipsite şi tutelare prezenţe.

Am cunoscut Dobrogea de altădată, am cunoscut splendoarea ei naturală, fără pereche, şi mizeria ei socială, am cunoscut condiţiile vitrege în care trăiau oamenii acelor vremi.

Ce mare deosebire între condiţia umană de atunci şi cea de azi ! Ce deosebire între peisajul vechi, flămînd, tumefiat, şi cel nou, admirabil echilibrat, al Dobrogei socialiste, din momentul în care partidul şi-a exercitat puterea politică, socială

şi morală, din momentul în care poporul a devenit stăpîn pe bunurile sale şi pe soarta sa.

Adevăratul proces al dezvoltării sale economice şi sociale pe care Dobrogea l-a cunoscut în anii victorioşi ai socialismului este cu atît mai edificator, cu cît pornea de la nivelul celei mai slab dezvoltate regiuni. Astăzi, judeţul Constanţa se situează în fruntea producţiei agro-alimentare a ţării şi numără aproape 40 de întreprinderi, uzine şi combinate, dintre care 30 de interes republican. Anul acesta vor fi lansate primele două mineriile de 55 mii tone, apoi se va trece la asamblarea unor nave uriaşe de 150 mii tone.

Vaste perspective de dezvoltare se deschid în toate sectoarele şi în toate domeniile de activitate.

Cernavodă va cunoaşte o serie de înnoiri, se vor realiza importante obiective care vor avea o puternică influenţă asupra dezvoltării şi modernizării vieţii economice şi sociale a oraşului, ca, de pildă, Complexul hidroenergetic şi de transport Dunărea-Marea Neagră, şantierul naval pentru construirea, întreţinerea şi repararea navelor plutitoare, instalaţia de preluare a agregatelor din Dunăre.

POPORUL nostru muncitor dovedeşte, prin frumuseţea şi trăinicia faptelor sale, că există un permanent efort colectiv, lucid, conştient, plin de ardoare, pentru a ridica ţara pe cele mai înalte trepte ale civilizaţiei materiale şi spirituale.

Politica partidului, de îmbunătăţire a condiţiilor de viaţă, concludent oglindită în istoricele documente ale Congresului al XI-lea, politică pentru care votăm la 9 martie, este urmărită pe multiple căi, de la sporirea veniturilor tuturor categoriilor de oameni ai muncii şi majorarea generală a retribuţiei, pînă la trecerea, în cursul viitorului cîinial, la generalizarea săptămîinii de lucru de 42-44 de ore.

E de la sine înţeles că între problemele economice şi problemele determinate de literatură există o legătură directă, o determinare mai adîncă decît s-ar părea la prima vedere. Scrisul, fără o economie viguroasă, este şi el mai plăpînd, mai lipsit de forţă. Personajele şi eroii literaturii noastre sînt oameni în carne şi oase, oameni vii, şi caracterul, comportamentul acestor oameni privit din toate unghiurile de vedere, existenţa lor, pasiunile, bucuriile, conflictele de conştiinţă care se ivesc, aşa cum se întîmplă în sinul unei societăţi traversată de adînci schimbări şi aflată în plină afirmare, depind de măsura în care condiţia materială asigură o bază trainică pentru activitatea spiritului şi inteligenţei omeneşti.

Activităţii permanente şi viabile care tinde să asigure o temelie solidă unei civilizaţii moderne şi unei culturi avansate, vrednice de tradiţiile revoluţionare şi năzuinţele de mai bine ale poporul român, scriitorii îi vor răspunde cu gravitatea şi responsabilitatea cuvenite.

Virgil Teodorescu

Gheorghe Şaru: SUDORIŢE

Vitoria

DE CE şi-o fi numit Sadoveanu monumentalul şi simplu, pînă la vibraţia caldă a desenelor icoanelor pe sticlă, personaj central al **Baltagului**, Vitoria ? V-aţi gîndit vreodată că figura memorabilă a prozei noastre se numeşte Vitoria ? Vitoria şi nu altcui. Poate istoricii literari vor fi găsit vreo explicaţie care, prin precizia şi imbatabilitatea ei, să disloce întrebarea, s-o sigileze cu un răspuns de natură să taie orice aripă dulcii îndoieli. Neliniştitoare şi dătătoare de vis îndoieli. Eu, care sînt din locurile alese de Sadoveanu canava a marii încercări a Vitorei, pot să vă spun că acolo există femei pe care le cheamă Vitoria. După cum pot să vă spun că, acolo, în partea de miază-noapte a Moldovei, unde apele Bistriţei rup dentiţia de piatră de la Toance şi Colţul Acrei, botezîndu-şi fiicele Vitoria, oamenii aceia nu se gîndesc că numele înseamnă izbîndă. Nu se gîndesc decît să le dea un nume frumos, ca şi Maria ori Ana, ori Ileana. Iar Vitoria, în gîndul lor, este un nume frumos ca şi Maria, ca şi Ana, ca şi Ileana. Ori se gîndesc la faptul că înainte cineva s-a numit Vitoria şi numele trebuie să curgă, ca o apă, neam de neam. Aşa se ajunge ca o fată, o femeie să se numească Vitoria.

Probabil, autorul **Baltagului** va fi socotit la fel. Sau poate nu. Eu, însă, scriind aceste rînduri închinatelor femeilor din România, la sărbătoarea din cea de a opta zi a lunii martie, sînt cuprins de-o mare emoţie la gîndul că o ţărăncă tragic de minunată s-a ridicat din adîncurile timpului, peste timp, zămislindu-se în personajul cel mai răspicat prin profunzimea şi statura sa sufletească, pentru literatura noastră. Nu cred că Sadoveanu să aibă, între capodoperele lui, izbîndă mai mare decît Vitoria. Şi văd în Vitoria un adevărat spirit al întregii noastre proze. Un semn al ei. O socot un reflex firesc, din viaţă în artă, a unui din atributele integralei noastre spiritualităţi.

Prin atîtea mărturii, poporul nostru a făcut şi face dovada de a şti să-şi aducă omagiul faptei fiicelor sale. Omagiu înalt este chiar **Baltagul** lui Sadoveanu şi inspiraţia deloc întîmplătoare pentru mine de a fi împodobit cununa literaturii române cu nestemata de primă mărime numită Vitoria. Omagiu firesc sînt astăzi atîtea lucruri în ţara asta, menite a-i acorda femeii locul de cinste care i se cuvine.

Printr-o potrivire a calendarului istoriei politice actuale, celei de a opta zile a lui martie îi urmează, anul acesta, riguroasa manifestare a dreptului nostru electoral. Sînt pe listele celor urmînd a primi investitura voinţei şi cuvîntului multîmilor multe femei. Omagiu e prezenţa lor acolo ; omagiu şi recunoaştere a capacităţii sociale. A vocaţiei sociale, a instinctului de dreptate şi adevăr al femeii de pe aceste meleaguri. Astfel că, rupînd sigiliul explicaţiei strict documentare, eu nu fac altceva decît să vă propun, acum, la început de martie, o meditaţie pe marginea unui nume de femeie : Vitoria. Adăugînd că drumul acestui nume de femeie avut-a un sens unic şi ferm : adevărul. Un sens niciodată decăzînd din drepturile sale, oricînd şi unde am fi.

Platon Pardău

Căldură și soare

SOBRIETATEA și seriozitatea cu care, la întâlnirile cu candidații, alegătorii pun probleme, mereu cu ochii îndreptați spre caracterul obștesc al rezolvării lor, denotă transformările democratice, în sensul democrației socialiste, ce i-au modelat în ultimii treizeci de ani și mai ales după Congresul XI al P.C.R. cu documentele lui epocale, inclusiv Manifestul Frontului Unității Socialiste.

Că intelectualii sint așa și că vorbesc o limbă literară, este de la sine înțeles. Nu mă miră nici tineretul ori pionierii care au făcut și fac școală sub regimul nostru.

Muncitorii și țărani — mineri, agricultori, pomicultori ori zootehnicieni — își cer iertare că pot vorbi cu cuvinte rostite așa cum au apucat din moși strămoși, așa cum continuă ansamblurile lor culturale. Dar ascultînd cu atenție pe acești muncitori și țărani, citeodată și una și alta, ai sentimentul că numai cochetează că nu pot vorbi decît cu cuvinte simple, în grai local, maramureșan. Căci precizia în exprimarea ideilor, obiectivitatea în propunerile de rezolvare a problemelor și nu odată citarea de autori — de la Eminescu, Creangă, Sadoveanu pînă la autori din zilele noastre — îi face de invidiat.

Și totuși nu e vorba de oameni ce dispun de timp liber, minerul, de exemplu, pleacă în tura lui de 6 ore la o distanță de 50—60 km. și se întoarce istovit. Țăranul și-a început munca de primăvară cu toată râvnă. Școlarii, luminați parcă pe dinăuntru, pun întrebări și dau răspunsuri care te uimesc.

Ceea ce m-a uimit cel mai mult e tineretea oamenilor. Activiști de partid, primari, directori de școală, președinți de C.A.P., ingineri-directori de S.M.A., agronomi, medici, parcă nu de mult au părăsit băncile școlii. Apoi construcțiile noi : ici se ridică o filatură, colo o școală cu zece clase, dincolo o fabrică de scaune... Și oamenii știu ce le lipsește : să nu fie poluată apa Lăpușului, să se asfalteze drumurile, să se electrifice în întregime comunele care și-au plătit cotizația în bani, să se ridice un dispensar uman ori unul veterinar... Totul e spus cu chibzuință, argument bazat pe convingerea că la consiliile comunale, municipale, la județene, în M.A.N., dar mai ales la conducerea P.C.R., glasul lor va fi auzit și ascultat. Citeam pe fața unora, întorși de la lucru, oboseală, dar nicideodată neîncredere. Cei 30 de ani scurși de la Eliberare au schimbat înfățișarea țării și sufletul oamenilor, care știu că se contează pe vrednicia lor, dar și ei contează pe cuvîntul Partidului.

Am trecut printr-o zonă deluroasă, sădită cu pomi fructiferi. „Să veniți aici în mai, cînd nu se mai văd satele de floare !” Am să mă duc negreșit. Dar stînd de vorbă cu acești oameni, am simțit o bucurie tainică pe care nu le-am mărturisit-o : sufletele lor înfloriseră în așteptarea zilei de 9 martie, ai cărui pași sună pe drumul viitorului. Acestor flori umane li se cuvine pe deplin timp priincios, căldură și soare.

Mihai Beniuc

Marcela Cordescu : VISURI

Manifest poetic

**Veniți, tovarăși, să pornim spre urne
și să ne fie de lumină pași !
În votul nostru să-auzim strămoșii
visînd, povătuindu-ne urmașii !**

**Și-n gestul nostru hotărît să punem
privirile tinzînd mereu mai sus !
Să-naintăm spre culmile pe care
românii vor avea mai mult de spus !**

**Veniți, purtînd în gînd această țară,
să ne votăm lumina din părinți,
pe care-am ocrotit-o prin istorie,
cînd cutezam, deși păream cumînți !**

**Veniți cu omenia și cu dorul
de-a ne-implini visarea într-un zbor !
Avem trecut, avem prezent și sîntem
răspunzători de-al nostru viitor !**

**Să ne votăm, deci, clipa viitoare
și pentru care — ca poet — exist :
poporul, țara și partidul — floare
înaîntînd spre evul comunist !**

Dan Rotaru

O datorie de conștiință

UN artist român nu poate încerca o satisfacție mai mare, decît recunoașterea lui la dimensiunile reale, în primul rînd din partea propriului popor și în propria lui cetate.

În propunerea Frontului Unității Socialiste de a-mi depune candidatura în Marea Adunare Națională văd încă un semn de încredere ce se acordă faptului că formația „Madrigal” a reușit să se facă mesager al artei și spiritualității românești în fața numerosului public, care l-a ovaționat pretutindeni în lume.

Solca, circumscripția în care candidez, este un loc bine vîntat, unde muzica e vie în faptul cotidian, unde cîntecul este un important mijloc de comunicare umană. Locul acela din Țara de Sus e și pămîntul lui Simeon Florea Marian și al lui Ciprian Porumbescu. Cum am putea oare pași prin comuna Stupca, fără a avea în fața ochilor icoana artistului-cetățean care a fost Ciprian Porumbescu ? Ca muzician și ca dirijor de cor care am putut confrunta multe cîntări într-o practică de

peste trei decenii, rămîn neclintit în admirația mea față de acel luceafăr al cîntecului dăruit patriei și semenilor.

Sper ca spiritul gospodăresc pe care am fost obligat să mi-l dezvolt pentru a păstra existența delicată a corului „Madrigal” îmi va fi de același folos dacă va fi să reprezint interesele cetățenilor din acel frumos și bogat colț de patrie, interese pe care le vreau cît mai multilaterale.

Nu voi șovăi, dacă îmi va fi dat să iau cuvîntul în Marele Sfat al Țării, să militez pentru înflorirea spirituală a omului de azi, care trebuie să devină tot mai mult omul e mare cultură de mîine. Simt în aceasta suprema datorie a conștiinței, tocmai fiindcă Țara de Sus are tradiția unei zone intens culturale, profilînd astfel conturul spiritual al societății viitoare. Simt că tot ceea ce s-a făcut și se face în continuare atît de mult pe plan material, ne angajează cu necesitate mai mare spre îndeplinirea dezideratelor spirituale.

Marin Constantin

Spre binele patriei

TIMP de aproape două săptămîni m-am întîlnit, în Circumscripția electorală nr. 4 Băile Herculane, pentru care candidez ca deputată în Marea Adunare Națională, cu locuitorii din Topleț, Buchin, Văliuc și Cornereva.

În unele locuri n-am mai fost de mult. Între timp, majoritatea localităților s-au schimbat într-atîta încît aproape că nu le-am mai recunoscut. Sătenii și-au ridicat case noi, spațioase, unele cu etaj, cu ferestre mari, prin care lumina pătrunde nestîngherită, multe cu fațade de plăci ceramice într-o combinație cromatică plăcută. Am văzut școli noi, altele vechi supraetajate, bine echipate cu mobilier și material didactic, ateliere, laboratoare, am vizitat cămine culturale moderne, supermagazine bine aprovizionate, magazine alimentare cu autoservire ; am fost surprinsă de existența unor dispensare cu instalația sanitară de cea mai bună calitate chiar și în sate mai îndepărtate de șosea.

A sporit considerabil numărul intelectualilor din comune și sate.

Dar viitorul ? În multe localități rurale din județul Caraș-Severin a fost prevăzută pentru cîincinalul următor construirea de locuințe destinate învățătorilor, profesorilor, medicilor, obiective care, odată realizate, vor contribui în mod sigur la o mai mare stabilitate a cadrelor, vor lega intelectualii mai mult de viața satelor.

La Băile Herculane, în acest pitoresc colț al naturii plasat între munții stîncoși care străjuiesc Valea Cernei, se lucrează într-un ritm susținut pentru terminarea unor hoteluri moderne, luxoase. În cîțiva ani, acest lăcaș de înșănătoșire de renume mondial își va dubla capacitatea de găzduire atît a oamenilor de la noi, cît și a turiștilor străini, care caută aici tot mai frecvent odihnă și tratament medical. Dezvoltarea aceasta va aduce cu sine crearea de noi locuri de muncă, îndeosebi pentru femei. Iar bărbații vor putea lucra în număr tot mai mare în întreprinderea de utilaj de morărit din apropiatul Topleț, care își va mări foarte mult capacitatea în cîincinalul următor.

La poalele muntelui Semenici, la o altitudine de 1000 m., este așezat satul Gărina. Ultima dată l-am vizitat în anul 1950, cu ocazia unei excursii școlare. Am dormit atunci în fin, într-un șopron, și ne-am gospodărit singuri, pregătînd pe rînd, într-un cazan de aramă, masa pentru întreaga clasă de bacalaureați ai liceului de limbă germană din Timișoara. Astăzi, în Gărina există un complex turistic cu un hotel în stil rus-tic, cu un restaurant modern, unde se servește, printre altele, o băutură reconfortantă din afine roșii. În curînd va fi

amenajat și vechiul ștrand, o atracție în plus pentru excursioniști. Dacă și drumul de acces va fi terminat, fluxul către acest atrăgător loc, unde doar ghiștele tulbură citeodată somnul dimineața, va fi desigur la fel de mare ca cel către hotelul nou de la malul lacului „Treii ape”, situat între satul Gărina și comuna Brebu Nou.

Îmi amintesc cu drag de primăria din Slatina Timiș, Maria Banda, o femeie energică și inimoasă, care pe lîngă munca ei social-politică și administrativă mai găsește și timp să îndrume pe unele tinere cum să gătească mai bine. Văd în fața ochilor și pe acel țăran bătrîn, nu mai știu dacă de la Arminiș, Domașnea, Mehadia sau Iablașița, care la o întîlnire a spus că, de-a lungul anilor, această comună a fost vizitată de destui deputați, însă nicideodată de o femeie candidată la deputăție, mărturisind că se bucură că i-a fost dat să trăiască și acest eveniment cu totul nou pentru comuna natală. Un alt episod : la Bolvașnița, un cetățean n-a cerut nimic mai mult decît să promitem că vom ajuta la realizarea unor dorințe ale cetățenilor, căi de rezolvare fiind, ținînd cont de asemeni și de faptul că tot ce s-a promis obștei comunale acum cinci ani, s-a împlinit între timp. M-a bucurat de asemenea faptul că cei mai mulți interlocutori au fost dornici să contribuie și ei la bunul mers al treburilor în comună, să pună umărul și să rezolve cu toții laolaltă acele sarcini și probleme ce pot fi îndeplinite pe plan comunal. Astfel, locuitorii micului sat Lindenfeld au introdus apă potabilă în toate casele, pînă și în grajduri pentru adăpătoare, folosindu-se doar de propriile lor forțe. Totodată, cetățenii și-au exprimat hotărîrea de a contribui efectiv la realizarea unor propuneri făcute în cadrul discuțiilor (amenajarea sau modernizarea unor drumuri, repararea unor poduri, efectuarea unor lucrări de înfrumusețare a comunei, construirea unor locuințe, școli și cămine culturale).

S-au realizat multe și pe aceste locuri ale patriei noastre, ca de altfel în întreaga țară — dar îndrăznețele planuri de viitor, marile obiective prevăzute încă pentru acest an și pentru cîincinalul viitor, cer un efort în plus, îi angajează pe toți locuitorii într-un ritm susținut de muncă. Atunci cînd îi auzi vorbind, în română sau într-unul din graiurile germane de pe aceste meleaguri, îți dai foarte repede seama că tot ce-i preocupă este organic legat de munca depusă și mai cu seamă de ceea ce trebuie făcut de acum înainte spre binele fiecăruia, spre binele patriei, ai cărei fii sint cu toții.

Hedi Hauser¹

Vastele deschideri

ARTA își împletește elanurile cu gândurile țării, căci trăim în mijlocul oamenilor și printr-un dialog al întrezăririi viitorului ne aflăm pe același mare șantier. Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român a pus în fața țării și prin aceasta în fața fiecărui om, un făgaș de desfășurare. În uzină, pe ogoare, în noile cartiere în construcție sau în atelier, trăim prin muncă fără răgaz și ne vom înfăptui pe noi înșine ca oameni ai zilelor de mîine, ca participanți la elanurile acestei societăți.

Viitorul ne plasează pe fiecare într-un program de activitate desfășurată continuu, artistul fiind chemat ca oricare cetățean al țării să pună umărul cu nădejde la îndeplinirea hotărîrilor Congresului, să-și dezvolte personalitatea, să contribuie din ce în ce mai mult prin opera sa directă la înfăptuirea noului chip al țării, la ridicarea și desăvîrșirea spirituală a unui popor care are de veacuri în ființa sa simțul frumosului, al dreptății și al echilibrului.

Capabil de mari elanuri, harnic și entuziasmat sub conducerea partidului, poporul nostru și-a afirmat puternic voința sa de realizator al socialismului multilateral dezvoltat în România și își plămădește astăzi baza necesară pentru a pași în comunism. Realizarea cincinalului înainte de termen va însemna nu numai obținerea unui bilanț rodnic, dar și premisa sigură a dezvoltării, a obținerii unui ritm dinamic, premisa ridicării nivelului de trai material și spiritual.

Prin alegerile de la 9 martie, întregul popor își manifestă adeziunea cu înaltă responsabilitate față de interesele esențiale, supreme ale poporului român, dîndu-și votul pentru candidații propuși de Frontul Unității Socialiste pentru înfăptuirea Programului Partidului, bază a dezvoltării noastre de mîine.

Arta este chemată să vorbească oamenilor despre marile adevăruri ale vieții, să se orienteze pe cît mai deplin cu aspirațiile spre civilizație și nou ale întregului popor, să redea în limbajul său specific gânduri și elanuri care să impulsioneze și să plăsmuiască pe coordonate și mai înalte spiritualitatea și dorința de armonie și progres a întregului popor. Țara își așteaptă marile monumente, marile fresce ale istoriei,

care trebuie întruchipate prin vibrante coloane semnificative, prin punctarea unor momente edificatoare ale realităților revoluționare.

Spiritualitatea, pașii către nou ai țării vor crea un cadru larg luminilor artei. Partidul, cu vocația de constructor al noului cadru spiritual, va face să crească odată cu noua urbanistică și necesitatea intrinsecă a înfrumusețării mediului ambiant al Capitalei, al orașelor și satelor noastre. Sintem în plin fenomen de restructurare, se croiesc noi orașe, iar altele își schimbă din zi în zi parametrii. Omul vrea să aibă în preajma sa simbolurile viitoare ale înfăptuirilor sale, căci istoria unui popor se scrie în cifre, dar și în însemne nemuritoare, prin intermediul artei. Așa cum marea cultură a Egiptului Antic ne urmărește și astăzi peste mii de ani cu grandioarea înfăptuirilor ei, sintem chemați și noi să înălțăm arcurile de triumf închinat făuritorilor socialismului, fîntînile vieții noi, ansamblurile monumentale care să vorbească viitorului despre marea pasiune de făuritori a contemporanilor noștri.

Factor de imortalizare a istoriei unui popor, arta este chemată să arate celor ce vor veni după noi un mod de a gândi plin de luciditate și speranțe vii în marea operă înfăptuită de partid, în brațele și mintea fiilor țării. Arta aduce în viața fiecărui om momente de reflecție și de impunătoare reconsiderare, de continuă emulație în ceea ce constituie forța permanentă, conștiința de sine și mîndria de a face parte dintr-o colectivitate care gîndește cu vaste deschideri perspectivele, care-și construiește furnalele de foc, dar și întreține prin forța imaginației și a potențialului creator focul simțirii sale elevate, flacăra scrisă în piatră și în frescă proaspătă a dorințelor nestrămutate ce sălășluiesc în el. Prin însemnele artei, orașele și satele, diversele zone ale țării și cartiere trebuie să-și sublinieze personalitatea, voința, energia și ambiția de a se situa pe de-a întregul între făuritori, între cei mai buni și cei mai gospodari, cei mai civilizați, cu un gust desăvîrșit așa cum l-am moștenit din bătrîni. Acest popor care și-a încrustat în porți solare durerile și speranțele își va avea fără îndoială „templele” muncii sale. Imn închinat prin mina artiștilor, prin mintea lor, marii construcții a inimilor — el se va materializa în arta dedicată bravilor făuritori ai noilor orizonturi, ce vor fi pe măsura acelor care le călăuzesc pașii spre marile sale împliniri.

Brăduț Covaliu

Votul nostru

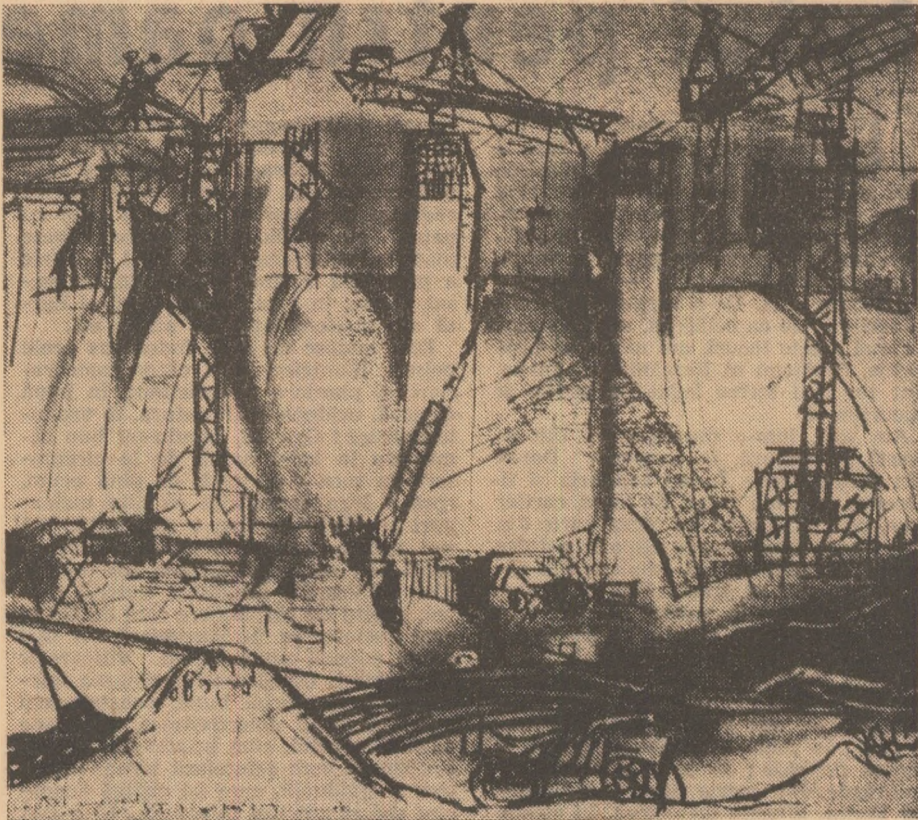
Cînd știi bine, cite inimi
Ard în văi și pe coline,
Votezi steaua care-n spații,
Arde-ntr-una pentru tine...

Cînd dorești vremea de aur
Și ființa ei de soare,
Votezi. Crezul ce te cheamă
Către Dreapta Așezare !...

Crezul, Ursa-n traiectorii
O poartă cu genele ;
Tălmăcindu-i României,
Drumul bun și semnele !...

Bucură-Te, fiu al țării,
Primăvară, flori de măr,
Votul nostru-i rod iubirii,
Comunistul adevăr !...

Traian Iancu

Mariana Petrașcu: ȘANTIER

A trăi civilizat

DINCOLO de clișee, de poezile șagalice cu floricele pe cîmpii și cor de păsărele, **viața la țară** înseamnă, în martie 1975, un efort exemplar de a aduce viitorul mai aproape. Nu-i o figură de stil. Viitor înseamnă și bunăstare, și noi trepte de civilizație, și larg acces la cultură, — iar în aceste zile fierbinți, oamenii satelor au declanșat o adevărată campanie de identificare și punere în valoare a fiecărui element capabil să ne apropie de mîine cu un ceas mai devreme.

Am înregistrat un impunător vraf de file, notînd cîte o replică, o idee, un fapt, și, dac-aș încerca să precizez impresia dominantă pe care mi-au lăsat-o cele peste 20 de întîlniri cu alegătorii, atunci va trebui să înfățișez cititorilor o constatare căreia încă n-am avut vreme să-i „desenez” ținuta impecabilă necesară ieșirii în lume. Iat-o, rostită simplu și fără zorzoane: **oamenii gîndesc altfel**. Altfel, în comparație cu ei înșiși, în urmă cu 4—5 ani. Altfel de cum își închipuie acei care cunosc viața la țară după ureche și din amintiri. Ba chiar altfel decît se scrie în multe din cărțile despre țărani !

O lungă serie de modificări tulburătoare și-au pus semnul asupra înțelegerii, opticii, filosofiei sateanului — și-s de-a dreptul mîhnit să constate că prea puține dintre cărțile **ruralului** românesc contemporan izbutesc, bazinele pe absolut necesara cunoaștere a vieții în profunzime, să descifreze, în lumea satului, o nouă psihologie, o nouă arie de preocupări, noi aspirații, noi mîhniri, noi bucurii, noi împliniri. A venit, se pare, vremea să nu ne mai satisfacă mereu utilizata comparație **ieri-azi**, întrucît păstrează termeni extremi, neglijînd etapele și nuanțele intermediare. Între „cota 0”, pe care o

marcăm prin **ieri**, și înaltele cote ale prezentului socialist, relieful nu ni se înfățișează în creștere lină, continuă și calmă ; ei bine, tocmai această complicată geografie, cu atît mai complicată cu cît își propune să cartografieze **relieful sufletesc** al lumii satului, prezintă, în ultimii ani, elemente ce o apropie de spectaculos.

Mă întreb ce ar simți și ar gîndi **Ion** al lui Rebreanu într-un sat din România 1975 ? Care ar fi elementul în virtutea căruia să se poată întemeia un record peste decenii, în afara sentimentului apartenenței de o vatră strămoșească, sfîntă, veche și bogată ? Nici unul. Și dacă în cazul lui **Ion** lucrurile sînt explicabile prin acea verificată structură antitetică **ieri-azi**, apropiindu-ne în timp, cercetînd destinele altor eroi-țărani și confruntîndu-ne cu dominantele **vieții la țară** în anul '75, vom constata că satul a luat-o binîșor înainte și că eroii cărților de odinioară ar afla cu evidentă dificultate un teren de dialog : nici sistematizarea rurală, nici aprovizionarea cu butelii, nici grabnica deschidere a centrului de reparat televizoare, nici extinderea asfaltului, nici randamentul brutăriei, nici problema preschimbării îngrășămintelor pulverulente în altele granuloase n-ar putea determina înnodarea unui dialog credibil, angajant, între personajele romanelor „rurale” de acum 8—10 ani și eroii (potențiali) de astăzi. Marele sens al trudei și luptei celor din **Setea** era punerea temeliei ; iată, prin vreme s-au ridicat căpriorii, s-au încheiat acoperișuri, iar **viața la țară** 1975 înseamnă finisare migăloasă, organizare inventivă, optimizare — adică, **perfecționare**.

Un țăran, în comuna Mogoșești, propune să se stabilească încă de pe acum

un perimetru anume destinat **viitoarei**... zone industriale a comunei ! Vis ? Peste 10—15 ani, n-ar fi exclus să regretăm zîmbetul cu care am comentat și subliniat această propunere ridicată la o întîlnire electorală, în 1975. Alt satean, la Tîbănești, vorbea despre măsurile ce s-ar cuveni luate, mai devreme ori mai tîrziu, pentru aducerea asfaltului pînă în ultimul cîtun — adică pînă în acel sat cu nume de poveste, **Glodenii gîndului**. Și tocmai această propunere, poate cam grăbită, demonstrează că **gîndul** a învățat să se înalțe cutezător deasupra oricăror **gloduri**, să se avînte, stimulat și catalizat de mărțuria înfăptuirilor de pînă acum, de perspectiva împlinirilor viitoare, liber și suveran, și descătusat. Da, n-o să ajungă chiar azi-mîine asfaltul la **Glodenii gîndului**, nici la **Cloca-boca**, nici la **Hadimbu**, nici la **Zece Prăjini**, însă istoria se află, cert, de partea acelei propuneri menționată în procesul verbal al întrînirii de la Tîbănești. Și, dacă ne amintim bine, în urmă cu vreo 10 ani abia aveam curajul să gîndim că panglica de asfalt se va insinua prin toate colțurile bătrînei Moldove, atît de bogată în glod și atît de săracă în piatră...

Oamenii au înțeles că trebuie și au dreptul să și pretindă a trăi civilizat, că totul depinde în primul rînd de ei, că au garanția fermă în politica atît de cutezătoare a partidului comunistilor ; oamenii satului încep să recroiască după alte tipare, mai moderne, mai cuprinzătoare, propria viață — iar acest proces amplu și emoționant începe să intereseze scriitorii tot mai mult. Și mai temeinic.

Mircea Radu Iacoban

Cîntec

Pururi să-ndrăgești
Chipul țării tale :
Hore bătrînești
În rotiri domoale,

Munții — arc întins
Între cer și humă,
Șesul necuprins,
Ars de vînt și brumă,

Holdele — subțiri,
Foșnitoare săbii,
Marea de safir
Legînd corăbii,

Apele ce curg
Line, pătimașe,
Soarele-n amurg
Aurînd orașe,

Norii cînd își țes
Horbota fugară,
Codrii-n care-ades
Luna se strecoară,

Cerbii zvelți, tăcuți,
Cu privire gravă,
Păsările iuți
Piruind în slavă...

Dar mai drag nespus
Fie-ți, totdeauna,
Omul nesupus
Biruind furtuna,

Omul, ridicînd
Roșul steag pe creste,
Fie-ți drag, oricînd,
Peste toate-aceste !

Ion Hobana

Compoziție de Vladimir Șetran

Totul pentru oameni!

În fața mea, pe masă, harta țării. În ultima vreme, n-a fost zi în care să nu fi simțit pîlpîirea unei amintiri, a unei emoții, purtînd nume de orașe, de sate, rîuri și oameni. N-a fost zi în care să nu fi simțit căldura unei puternice stringeri de mină.

Îmi cunosc bine țara — constatam de fiecare dată. De-a lungul anilor, fie ca scriitor, fie ca cetățean, am cunoscut tot mai multe locuri, am cunoscut probleme, Cetățean al României socialiste, sînt tot mai strîns legat de grijile și bucuriile ei.

Am fost, într-o după-amiază din această primăvară, în cartierul Donat din Cluj-Napoca. Însăși copilăria și tinerețea mea mă leagă de acest cartier care, pe atunci, nici nu făcea parte din oraș: era cîmp, Someș clipocit printre pajști, stăvilar bătrîn, împletit din răchită, nesigur și tremurător la vreme de primăvară sub vuietul apelor venînd puhoi de la munte. Mai tîrziu, nisip fierbinte, zăvoi umbros de plopi și sălcii, loc de „grozave calde, sălbătice veri“, cum spune unul dintre prietenii mei în oda închinată Someșului... Și iată: în locul pădurilor de plopi — păduri de case; în locul potecilor — bulevarde. Iar „peste drum“ de cartierul Donat, dincolo de Someș, în strada Lingurarilor de odinioară — noûl cartier Mănăstur, cu optzeci de mii de locuitori: el singur, cît tot Clujul copilăriei și tinereții mele de acum treizeci de ani...

Pe cînd scriu eu rîndurile acestea, în camera de alături, fiul meu, student la arhitectură, își lucrează noul proiect, pe tema decongestionării circulației de tranzit, mult prea intensă în acest cartier străbătut de o șosea principală... Mai departe, în inima orașului, locuitorii din strada Gheorghe Doja s-au

apucat poate tocmai acum să înfășoare trunchiul și coroana bătrînului copac *gingko bilboa*, să nu pătească ceva pînă cînd, acolo, în curtea unde a prins rădăcini, se construiește noul bloc cu patru etaje. Da, trebuie conservate toate valorile moștenite; totul aici este o problemă de interes obștesc, în orașul acesta, în țara aceasta a cărei hartă am contemplat-o de atîtea ori.

Dar, cunosc eu oare îndeajuns acele peisaje lăuntrice, la a căror cartografiere și plantare a contribuit, în bună măsură, evident, și literatura, în vremile noastre! Oricum, luîndu-mi bun rămas de la locul natal, de la circumscripția mea electorală, de pînă acum, spre a lega cunoștință cu alte meleaguri și sarcini, a fost o satisfacție să pot vedea că, indiferent de peisaj, în solul său se înrădăcinează tot mai adînc abnegația, dragostea nutrită cauzei, simțul de răspundere față de tot ce este obștesc: se înrădăcinează tot mai adînc copacii puternici ai viitoarelor roade mari. Urmăresc înseninarea fețelor la orice vorbă bună, constat cum ea cimentează colectivitatea aproape văzînd cu ochii, cum prinde flacără entuziasmul, cum scinteiază ideea, inițiativa individuală, cum își cîștigă acoperire sigură spiritul întreprid... Și a fost bine că, în călătoria mea, am surprins mai degrabă aspectul acesta. Fiîndcă multe mai trebuie să observe literatura spre a putea atrage atenția asupra lucrurilor; multe mai trebuie ea să consemneze, receptînd cu sensibilitate realitatea în prefacere.

Pretutindeni pe unde trec, prin viitoarea mea circumscripție electorală, cite posibilități și cită sete de a construi! La Cițcău, un cămin cultural cu etaj își așteaptă conferențiarul — o splendidă sală de teatru cu cinci sute

de locuri... Oare pentru ce n-o onorează teatrele noastre? Dar: cînd s-a organizat aici ultima serată literară, măcar într-o încăpere mai modestă a imensului cămin cultural? Ce-i drept, multe case au radio și televizor — însă poate că bucuria de oaspeți și invitația de ospetie nu i s-a adresat exclusiv scriitorului candidat la deputăție! Precum, de bună seamă, nici la Căței, la Jichișul de Jos și nicăieri pe meleagurile acestea, unde descopăr atîtea amintiri literare. Care comună se va transforma în oraș, aici sau oriunde în altă parte? Iată o problemă în care aș dori să aibă mai mult cuvînt literatura și deci și eu insumi, cel ce cuturei acum comunele și satele în calitate de candidat. Comune și sate pe care abia acum le cunosc bine, și care, aproape pretutindeni — fără ca eu să fi făcut vreodată ceva pentru ele — îmi acordă atîta încredere cetățenească.

Am pornit cu oarecari temeri spre noua mea circumscripție. Deși numai o mică parte dintr-însa este rurală, se pun totuși o sumedenie de probleme, darmite cînd mă gîndesc ce-nseamnă centrul, municipiul Dej, cu industria sa în plină dezvoltare, cu giganticul combinat de celuloză și hîrtie, cu fabricile de conserve și de materiale de construcție, cu uriașele ateliere feroviare, cu atîtea proiectate și dorite obiective! Totul pentru oameni. Acei oameni la care trebuie să te pricepi cel mai bine. De dragul lor trebuie să te pricepi la toate, orice calitate ai avea: fie că ești scriitor sau vei fi deputat, fie că ocupi un loc în banca legiuitorului, venînd de la strung, de pe tractor sau din scaunul directorial. Să faci și să slujești Legea, unica lege: fericirea Omului.

Létay Lajos

Semnificații adînci

În ceasurile acestea, de bilanț și de meditație asupra condiției istorice de azi și de mîine a poporului român, nu poți să nu fii mîndru că trăiești într-un loc în care existența fiecărui om este împodobită de voința de a munci cu cinste, în pace și în libertate, pentru bucuria lui, a poporului lui și a tuturor oamenilor.

Da! Muncă, cinste, libertate, pace, sînt cuvintele (și nu doar cuvintele, dar mai ales rostul lor) cu care poporul nostru salută omenirea.

Sînt cuvinte care exprimă însăși rațiunea noastră de a exista.

Sînt forme înalte ale spiritului românesc dintotdeauna, călăuzite astăzi de forța politică, istoricește cea mai puternică prin generozitate și patriotism socialist, Partidul Comunist Român. Prezența oamenilor de artă pe listele de candidați în alegeri exprimă semnificațiile adînci ale rolului artei în societatea noastră; este, de fapt, rezultatul legăturii totale a artei cu poporul, a artistului de astăzi cu ideea de muncă, de pace, de libertate, de cinste.

Octavian Cotescu

Alegeți drum...

Această blondă primăvară
Cu vulturi tineri și izvoare
Cu frunți în care astrul crește
Puteri curate să răsără
Ploaie vinjoasă, snopi de soare
Pămîntului ce ne hrănește

Ne doare cîmpul fără griu
Și valea unde seacă rîu
Ne dor pădurile uscate
Și nopțile cu stele moarte

Alegeți bob cu suflet zdravăn
Și luncile cu somnul reavăn,
Brazda cu lapte bun de supt
Să cînte viață dedesubt

Și-n bronz de holdă să țîșnească
Spicul cu vlagă omenească

Sorbiți ozonul în plămîni
Și-alegeți apa din fîntîni
Să fie limpede și vie;
Alegeți drum fără pustie
În zodie fruct să culegeți
Arbori ne-ngenunchiați alegeți

Alegeți cei mai dreپți bărbați
Speranța înflorînd pe trepte
Cei mai înalți brazi din Carpați
În bucium imnuri să deștepte.

Paul Tutungiu

Elogiul alegătorului

● DEȚINĂTORUL unei rubrici permanente este obligat, prin răspunderea pe care singur și-a luat-o, să se exprime în legătură cu evenimentele politice ale țării. De aceea, în rîndurile care urmează, ne vom referi la alegerile de la sfîrșitul acestei săptămîni, atît de viu comentate în întreaga noastră presă.

Elogiul candidaților s-a făcut nu de puține ori în ultima vreme, cum este și firesc. Programul Frontului Unității Socialiste, pe care-l reprezintă toți cei ce urmează să fie aleși, a fost comentat nu de puține pene prestigioase de publiciști și nu de puține glasuri, prin mijloacele de comunicare de masă și cu ocazia marelui număr de întruniri publice. Același elogiu a fost adus, așa cum merită, factorului central al oricărei alegeri, alegătorului colectiv, care este întregul nostru popor, întreaga noastră națiune. El este cel fără de care programul prezentat în alegeri n-ar fi posibil să fie realizat, după cum fără el n-ar exista nici o civilizație și nici măcar viață pe acest pămînt. Fără munca lui, adesea anonimă, dar imens prețioasă, nimeni n-ar avea nici măcar cea mai mică bucată de piine, nici camera în care doarme, nici masa la care mîncă sau la care ia deciziile. După cum, fără acești alegători, n-ar exista nici undă de frumusețe care face viața mai demnă de trăit, pentru că printre producătorii direcți ne numărăm și noi, artiștii, și aceasta trebuie să fie cea mai mare mîndrie a noastră, că alături de toți, cu mina și mintea noastră, sîntem producători de bunuri spirituale, așa cum cu mina și cu mintea lui — din ce în ce mai mult și cu mintea lui mai educată și mai învățată — producătorul de bunuri materiale crează tot ce este în jur.

Pe bună dreptate s-a subliniat, și trebuie subliniat, că obligația totală a fiecărui dintre noi și, bineînțeles, și a fiecărui candidat, oricîte înalte demnități și răspunderi ar avea, este față de marele alegător, poporul, care numai el, prin activitatea sa de fiecare zi, face orice program, oricît de ambițios, posibil să existe și să devină o realitate.

Cei mai buni candidați sînt cei care, eu acest prilej, dar și cu toate prilejurile, înțeleg cît mai deplin imensa lor dependență de popor, de modestul producător, de cei ce muncesc din greu, deseori negîndindu-se la răsplată imediată și pe deplin meritată, transformînd planurile și gîndurile în fapte materializate și palpabile. Cu aspirațiile sale profunde și reale, trebuie să ne identificăm toți. Vocea lui, adîncă și purtătoare de o imensă înțelepciune, trebuie ascultată de toți, inima lui largă și tumultuoasă trebuie auzită în fiecare clipă. Drepturile sale, cîștigate secular prin muncă, dar și în lupte în care n-a curs puțin singe, sînt demne de cel mai înalt respect. De la acest alegător colectiv emană întreaga putere și trebuie să emane, Rostul democrației socialiste, care este un complex și nu o stare realizabilă cît ai bate din palme, este să facă din ce în ce mai adevărate aceste elementare adevăruri, elementare, dar nu ușoare. Pentru că, a înțelege năzuințele unui popor pretinde mai mult decît inteligență, mai mult decît doar o minte mare. E necesară multă și mare dragoste, inimă veșnic deschisă, simpatie, uitare de sine, ca în orice iubire. Însă această comuniune este o necesitate absolută și o condiție absolută a fiecărui succes trainic, în orice domeniu, de la politică la artă.

Este vorba de a deschide din ce în ce mai mult toate canalele de comunicație pentru ca acest sentiment de dragoste și dependență să fie cît mai puternic ancorat în domeniul realului. Scopul, substanța, cauza și rostul, adevăratul conținut și forța motrice a oricărei acțiuni este totuși masa mare a alegătorului colectiv. Nici o noțiune din domeniul social nu are o valoare în sine. Ea nu este decît o funcție a acestui conținut viu și complex.

Democrația sau procesul de dezvoltare a democrației este creșterea continuă a comunicării cu aceste năzuințe neînhibat exprimate. Astăzi știm că nu numai în domeniul social, viață și viabilitate înseamnă creșterea continuă a canalelor și mijloacelor de comunicare, a bogăției și complexității unui mesaj.

Alegători și aleși, ca membri ai aceleiași comunități socialiste, depînd de înflorirea ei, pentru că interesele colective și individuale nu se opun niciodată.

Alexandru Ivasiuc

O primărită

● VERONICA HARNAGEA, primărita
comunei Munteni, județul Vaslui

● REPORTERUL

Sfârșit de februarie. O odaie la
primărie. Mizgă. Broboade.
Căciuli.

V-ați născut la 3 octombrie 1944. În 1964 ați promovat școala tehnică agricolă. Ați fost șefă de promoție. Din 110 elevi. Tot în 1964 ați fost promovată șefă de fermă la I.A.S. Tot în 1964, la 23 august, ați promovat în rândul femeilor căsătorite. V-ați măritat cu colegul dv. de bancă. În 1970 ați promovat în rândul mamelor. Aveți o fetiță. Daniela. În 1972 ați fost promovată și trimisă la școala de partid din Iași. În 1973 ați fost promovată primărita în comuna Munteni. În 1974 ați promovat examenul de admitere la Academia Ștefan Gheorghiu. În martie așteptați să promovați primele cinci examene, plus examenul de deputată.

Astea sînt date care se pot citi pe o filă de dosar. Vă rog, tovarășă Harnagea, să-mi spuneți cam ce-ar fi dincolo de această înșiruire de date? Cu alte cuvinte, cum se vede promovarea femeii de pe partea cealaltă, cum...

— Gata! Înțeleg! Vă explic! Uitați, în 1964 lucram la I.A.S., tehnician agronom. Ziua lucram și seara mergeam la liceul seral. Pînă la urmă îl convinsesem și pe soțul meu să se înscrie. La 5 dimineața eram pe tarla. La 5 după masă eram la liceu. Noi lucram la ferma 5, la Bodoc. Așa era la 5 km. de Vaslui. Cu casa ședeam la Moara Grecilor. Așa era tot la 5 km. de Vaslui, numai că în partea cealaltă a Vasluiului. Ce era să fac? Să bocesc? Eu să știți că nu accept să bocesc, deși la un moment dat, știți dv. cum se ivesc necazuri pe capul poporului, I.A.S.-ul așa, deodată, a zis să nu mă mai duc la liceul seral. De ce? Nu știu cum să mă exprim, dar eu cred că le era frică să n-ajung ministru. Pentru că l-au convins și pe soțul meu. Nici el nu mai voia să meargă fiindcă și el tot asta spunea: nu vreau, domnule, să mă fac ministru! A trebuit s-o iau pe dirigintă, să vin cu ea la el, să-l convingă să se întorcă la liceu. Eu nu zic că lui nu-i era greu... Mergea și el la serviciu. După servicii mai servea un sprîț, o țuică... Știți dv! Dar cum o să mă retrag de la liceu cînd eram, vâ-nchipuți și dv., în trimestrul trei, în clasa 11? Era așa, o încăpăținare. I.A.S.-ul nu voia să renunțe la mine și eu nu voiam să renunț la liceu.

— Văd că aici la Munteni ați făcut matriarhat. Primarul, femeie, deci secretarul de partid tot femeie, notarul...

— Gata! Înțeleg. Dar dv. cînd mergeți într-o comună cu primar — bărbat, secretar — bărbat, contabil — bărbat, tot așa vă mirați? Tot așa spuneți că cum se poate să fie numai bărbați? Ei, lăsați! V-am pus și eu, așa, o întrebare de baraj. Vă supărați?

— Nu, dar să-mi spuneți sincer, adică să nu-mi dați un răspuns în cinstea lui 8 Martie: cu cine e mai greu să lucrați: cu femeile sau cu bărbații? Sincer!

— Vă spun sincer, fiindcă, of, of, of, așa m-a făcut pe mine mama. M-a făcut o greșală tehnică a naturii. Eu trebuie să vorbesc sincer cu indiferent cine este. Adică să spun sincer și cînd e cazul și cînd nu e cazul. Deși uneori îmi zic... dar, degeaba. Toate îmi intră în cap, dar asta nu și nu. Da! E mai greu să lucrezi cu femeile!

— De ce? Sînt mai lenese?

— Le-ne-șeee? Femeile mai le-ne-șeee!? Nu, tovarășă! Femeile sînt mai harnice. La o femeie nu trebuie să-i faci de două ori o observație. La bărbați, nu la toți, dar la mulți, dacă le trazezi o sarcină îi vezi că în loc să-și stoarcă mintea cum să rezolve ce le-ai dat, îi vezi că-și storc mintea ce motivări să inventeze ca să-ți explice că de ce n-au rezolvat-o. Eu nu zic că toți. Dar femeile sînt mai conștiincioase. Să zicem la convocări. Avem o adunare generală la ora 6. Bărbatul mai trece pe la bufet, mai dă noroc cu unul, cu altul și pe la șase și-un sfert ajunge și el pe la sală. Femeia la 6 fără 10 o gâsiți, înăuntru, pe bancă...

— Atunci?

— Atunci situația e că se lucrează mai greu cu femeile pentru că intervine familia. Soțul! Ești în ședință. Fierbe piatra, dar se face ora trei și femeia zice că pleacă acasă și e trei și vine bărbatul de la fabrică și n-are cine să-i încălzească mîncarea. Te lasă baltă în cîmp, pe combină și se duce să încălzească mîncarea că altfel...

— Altfel?

— Altfel eu nu zic c-o bate... Eu zic că-i aplică constituția. Nu știu dacă dv. cunoașteți expresia asta. Dar eu eram la Casa agronomului. Era în primăvara lui '73. Era și tovarășul prim-secretar în sala de mese. Și a venit un cetățean, soțul unei tovarășe de serviciu. Nu și nu că să vină soția acasă. Să vină acasă cînd era la noi tovarășul prim! Ce-a fost prea bine, nu știu, dar știu că eu cînd am ajuns la fața locului, femeia era pe sub mese. M-am aruncat peste el, că altceva nu mai era de făcut, deși, știți, la noi există un capitol că dacă doi soți, pe stradă sau într-un local, se ceartă, se bat, n-ai voie să intervii. Nici tu cetățean, nici tu milițian. Trebuia să aștepți pînă la felul trei. Să-i lași acolo, să-i vezi cum își sparg capetele și după ce se omoară să spui cine a avut dreptate. Tovarășă inginer Suhan știe, că a lucrat cu multe femei. Dacă le ținea după orele de program, trebuia să le dea motivare, că adica tovarășă Cutare a stat cu mine pînă la ora cutare și iscălea: inginer Suhan.

— Haideti să ne întoarcem la problema cu promovarea. Aș vrea...

— Gata! Înțeleg! Vă explic. Uitați cum a fost cu venirea mea la Munteni. Eram la școala de partid, înainte de examenul de sfîrșit de an. A venit tovarășul Horobeț, șeful secției organizatorice. Erau acolo și directorul și dirigintele. Dirigintele e un om cam ca tovarășul prim. Nu chiar așa, dar, aproape. Adică sever. Știți, la tovarășul Tănase nu se admite în ruptul capului să fii incorect. Imoral, nici nu se mai pune problema. Și tovarășul Horobeț m-a întrebat cam unde aș vrea eu să muncesc. Dirigintele mi-a spus: „vezi să nu iei muncă de teren!” (fiindcă dirigintele știa că sînt cam suferindă cu sănătatea. Sufăr de ficat. Dar nu-i moarte de om. Nu s-a auzit primari morți de așa ceva). De la Vaslui eram șase bărbați și cu mine. Fiindcă eram femeie pe mine m-au întrebat întîi și eu le-am spus: „Uite tovarăși, vreau și eu să văd orientarea dv. Dacă-mi e permis vreau să știu ce vreți să ne dați”. Ei au spus că ar vrea să ne dea sau la secția organizatorică sau la secția de propagandă sau la comună. Eu am stat puțin și m-am gîndit, deși n-aveam nevoie să mă gîndesc, că știam totul dinainte și am spus: „Uitați ce este! Ca să nu-l supăr nici pe tovarășul Horobeț, căci dinsul e la organizatorică și să mă duc la propagandă și ca să nu-l supăr nici pe tovarășii de la propagandă că mă duc la organizatorică, mie, vă rog, să-mi dați la comună”.

— V-au dat, totuși, la o comună „grea”. Am auzit că înainte de dv. în trei ani s-au schimbat trei primari, că...

— Gata! Înțeleg! Vă explic. Aveți dreptate! Munteni e comună grea. E grea și pentru că e prea aproape de Vaslui. De aici pînă-n centrul Vasluiului — 6 km. Navetiști mulți. Să știți că influența orașului e pozitivă, dar e și negativă. Se urcă omul în mașină, dă 2 lei și pleacă pînă la Vaslui și cînd se-ntorc crede că e atotștiutor. Mai ales băieții pînă-n 23 de ani. Se duc la Vaslui, se-ntorc cu plete...

— Și dv. aveți pantalonii...

— Și cum ați vrea dv. să merg? Eu toată ziua sînt pe docar, pe bicicletă, călare. Înhamă calul, deshamă calul. Dv. credeți că te poți încălzi dacă tragi de hături? De altfel chestia asta cu pantalonii, că adică „de ce umblu în pantaloni?” mi-a mai zis-o un tovarăș. Nu pot să spun că mi-a zis-o cu răutate, dar pentru orice eventualitate eu i-am răspuns că-l rog ca de cîte ori vrea să vină în control la Munteni, să mă anunțe ca să știu să mă-mbrac în minijupă...

— Atunci ce-aveți cu pletele?

— Ce să am eu cu pletele? Eu am că atunci cînd se-ntorc de la Vaslui încep să-și dea aere, adică nu pricep că cel mai deștept prost e cel ce știe ce nu știe; că vin acasă și încep să nu mai salute, că se dau greu la muncă, că încep să se bată pe la baluri. Cazuri de huliganism n-avem. Aici sînt oameni pașnici. De un an jumătate de cînd sînt eu aici n-au avut nici o ieșire... deși acum două săptămîni am avut o mare rușine la nivelul comunei. O cetățeană a înjunghiat un cetățean. Gîndiți-vă și dv.! La 8 dimineața! S-a făcut reconstituirea, dar n-are rost să pierdeți vremea cu asta. De fapt, ei nici nu erau de la noi. Veniseră în Munteni de două săptămîni, dar rușinea a căzut la nivelul comunei și mie a ajuns să-mi spună un tovarăș: „măi tovarășă, eu credeam că voi acolo, la Munteni, conduceți bărbații, dar am auzit că acum v-ați apucat să-i și tăiați”...

— Mă gîndesc că e greu să fii femeie și să fii promovată primar într-o comună „cu probleme”, o comu...

— Gata! Înțeleg! Vă explic. E greu! Să încep să bocesc că adică, da' dacă n-or avea oamenii încredere în mine? La început sigur că s-au uitat pieziș. Îmi ziceau: „măi fetiță”, îmi ziceau „domnișoară”. Chiar la plenară, cînd am fost prezentată, unul mai bătrîn s-a exprimat, dar nu cu răutate: „credeți dv. că ce n-a putut să facă un bărbat cît ușa o să facă copilul ăsta?” La început nu credeau, dar poate că acum... Dar cum e acum nu de la mine trebuie să aflați dv. Mai ales că, de fapt, eu mă consider încă în verificare. Poate nu la cei de sus. Acolo scapi mai repede. Acolo poate te descurci mai ușor...

— Nu prea-mi vine să cred, cu gurița asta a...

— Gata!

Înțeleg! Vă explic. Deși practic n-am ce să vă explic. În județ la noi sîntem două primărițe și toată lumea-i cu ochii pe noi. Sîntem încă „în studiu”. Foarte bine! Unde scrie că trebuie să mori primar? Eu am casă în Vaslui și m-am mutat cu arme și bagaje la Munteni. Ce m-a făcut să mă mut? Funcția? Funcția azi o ai, mîine n-o ai! Ehehe! tovarășă, oamenii... oamenii... oamenii...

— Ce-i cu oamenii?

— E greu, e foarte greu de spus, fiindcă cu fiecare om e altfel. Înainte toți așteptau să primească primăria fonduri, să se trimită de la centru și banii și mintea. Acum, statul zice: — „Vrei drum? Fă-ți-l! Vrei piatră? Scoate-o!” Uite, noi am descoperit o rezervă de piatră. O cale ferată veche. Scoasă din circulație. Eu zic: — „Hai să scoatem piatra și cu piatra asta să facem cîteva kilometri de drum”. Dar dv. cum credeți că se face un drum? Prin decizii? Prin ședințe? Drumul se face așa: te duci în curte la fiecare om și începi să-i spui așa: „măi bădie, matale ai copil la școală...” sau matale ai copil la armată sau...”, mă rog, pe fiecare trebuie să-l iei în legea lui, că dacă îi spui: „Mîine să ieși la cutare acțiune că dacă nu ieși îți dau amendă!” nu te ascultă. Zice: „dă-mi amendă!” O plătește cînd poate și după aceea chiar că nu-l mai vezi. Și eu ce interes am? Să amendez sau să fac drumul?

— Se zice totuși că sînteți severă?

— Fără severitate nu se poate. Numal că eu mi-am făcut, așa, o metodă...

— Adică cum?

— Adică, nici o observație în public. Decît dacă se bate. Dacă se bate pun mîna pe el. Altfel, indiferent dacă e șef de atelaj, îngrijitor, intelectual, îl chem alături sau dacă nu pot să-l chem, atunci, pe loc, îl chem pînă-n seară sau cel mai tirziu a doua zi. Îl chem între patru ochi. Cum intră la mine începe tare: „că așa-și-așa”. Așa-i omul! Eu îl las să se descarce și pe urmă îl întreb: „Ascultă, bade, am tipat eu la mata?” — Nu! — Atunci mata de ce tipi la mine? Cînd urlă în gura mare nu poți să spui: da, domnule, ai dreptate. Du-te și dă-i în cap lui cutare. Dar cînd îi pun întrebarea asta, omul începe să se calmeze și calmî-

Gata! Înțeleg! Vă explic...

du-se încep și eu să-mi dau mai bine seama ce-l doare...

— Și cînd nu vă reușește?

— Cînd nu-mi reușește pe funcția de om trec pe funcția de primar. Atunci scot de aici, din agendă, Hotărîrea 7 și 8 a Comitetului județean, să vadă omul negru pe alb. I-o citesc... Dar să știți că e cam greu să nu reușești pe prima funcție, dacă știi să-l iei. Dacă știi să-i spui: — „Păi bine bade, tocmai mata, care ești un gospodar așa și pe dincolo... Tocmai mata, despre care oamenii vorbesc așa... și așa... că dacă mata ai veni, atunci ar merge și cutare...” și cutare... Le vorbesc și eu cum mă pricep mai bine, fiindcă limba oase n-are și nimeni în lume nu-ți poate da șabloane cum să te porți cu oamenii. Că dacă ai 4600 de oameni în comună îți trebuie 4600 de șabloane și nici un ministru, oricît de bun ar fi, nu poate să-mi dea mie autoritate dacă eu le spun să vină la șapte și eu apar pe la 10 să văd ce face ei. Tu trebuie să fii acolo la 7 fără un sfert, că oamenii cu care lucrezi nu te iartă, și dacă ei nu te iartă, nici un ministru din lume nu te mai salvează. Și eu înțeleg că și eu aș spune: de ce să-mi vorbească pe post de primar cu decretu-n buzunar? Eu nu vreau să fiu privită fiindcă dumneai are o hîrtie și acum omoară și spînzură...

— Și totuși am văzut că...

— Gata! Înțeleg! Vă explic. Dar mai bine nu vă mai explic. Mai bine vă dau un exemplu. Uitați: stabilesc de seara că unu din două camioane ale C.A.P.-ului să transporte porumb în bază, că nu plecăm la Congres pînă nu se achită fondul de stat. Așa ne-am spus noi. Seara stabilesc, dau indicații și cînd merg a doua zi dimineață — nimic. Întreb șoferul: — De ce n-ai plecat? Șoferul zice că din cauza magazionerului. Că magazionerul n-a vrut să-i dea sacii. Mă duc la magazie: — De ce n-ai dat saci? Magazionerul zice că din cauza brigadierului că n-a vrut să semneze. Mă duc la brigadier... Și, ce să vă mai spun? Iau 200 saci. Îi pun în docar. Urc brigadierul pe saci, mă duc și-i încărcăm... N-am pretenția că lucrez corect. Corect e foarte mult zis. Încercăm și noi mai multe variante ca să găsim una cît se poate de optimă.

— Tovarășă Veronica sînteți drăguță. Abia ați împlinit 30 de ani. Peste o lună vine primăvara. Ia uitați-vă pe geam. A apărut luna.

— E frumoasă!

— Întrebarea-i cam prostuță, dar cam

la ce vă gîndiți cînd priviți luna?

— Nu spun, că vă dezamăgesc!

— Dezamăgiți-mă!

— Mă gîndesc la șpalieră. Trebuie să le înlocuim. Trebuie să întindem sirma și să facem gauri pentru vie.

— Și la altceva?

— Hai, c-o să rîdeți!

— Nu rid.

— La varza timpurie! Legumicolul cere paturi calde...

— Și la altceva?

— Mă gîndesc că n-avem trotuare. Și trebuie ca pînă la 9 martie să terminăm trotuarele din resurse locale. Că

Ecaterina Oproiu

(Continuare în pag. 19)

VICTORIA ISTORICĂ DIN

BĂTĂLIILE purtate de masele populare, de la sate și de la orașe, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru libertate și dreptate socială, înscrisu, în frământata și eroica istorie a poporului nostru, pagini din cele mai frumoase, marcând cele mai de seamă date. Între acestea, ziua de 6 Martie 1945, de la a cărei gravare în cronica evenimentelor majore se împlinesc, azi, trei decenii, este, fără îndoială, demnă de a se afla pe frontispiciul mărețului edificiu al patriei noastre socialiste.

Drumul victoriei fusese deschis la 23 August 1944 de insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă, condusă de Partidul Comunist Român. Începea astfel, cu vigoare, o nouă etapă în viața social-politică a poporului și, în același timp, în activitatea și dezvoltarea Partidului. Fără cea mai mică întârziere, cu inepuizabila sa tinerețe și cu încercatul său spirit de organizare, Partidul a trecut, în zilele pe cit de grele, pe atît de glorioase din August 1944, la crearea și amplificarea bazelor necesare activității sale legale. În numai câteva luni, în toamna fierbinte, toate forțele Partidului și, alături de ele, sub îndrumarea lor, syndicatele unitare, organizațiile de tineret, de femei și alte organizații democratice au asigurat condițiile pentru unitatea clasei muncitoare și intensificarea imediată a luptei care avea să ducă la adînci prefaceri democratice în viața politică a României.

MAREA cartă a prezentului și viitorului nostru, Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism — document votat, în unanimitate, de Congresul al XI-lea al Partidului — și la a cărui elaborare a contribuit, personal, tovarășul Nicolae Ceaușescu în calitate de președinte al Comisiei de redactare — definește intervalul de timp dintre cele două repere politice esențiale, 23 August 1944 și 6 Martie 1945, precum și sensul lor revoluționar, cu o remarcabilă forță de sinteză: „Faptul că în decursul citorva luni Partidul a reușit să creeze organizații puternice în toate județele și localitățile țării demonstrează influența și capacitatea sa organizatorică. Aceasta a făcut posibil ca, încă în condițiile războiului, să se înfăptuiască reforma agrară și să fie instaurat, la 6 Martie 1945, primul guvern democratic — guvern revoluționar democratic cu pronunțat caracter muncitoresc-tărănesc — expresie a colaborării largi a forțelor ce se pronunțau pentru adînci transformări revoluționare, sociale și politice. S-a trecut, de asemenea, la realizarea altor reforme sociale, la democratizarea aparatului de stat”.

Evenimentele evocate nu sînt prea departe de noi. Un mare număr de luptători care au participat direct la desfășurarea lor sînt printre noi, formează, împreună cu generațiile mai tinere, detașamentele de frunte ale poporului, ale Partidului. În momentele acestea de aniversare, admirația țării întregi se îndreaptă către ei cu recunoștință. Nimic n-a fost simplu, nimic n-a fost

ușor în vîltoarea acelor mari bătălii social-politice, dar avîntul revoluționar era atît de puternic, iar cuvîntul Partidului atît de stimulator, încît nimeni n-a mai putut frîna sau împiedica elanul irepresibil al maselor, voința uriașă a poporului de a cucerii puterea în stat.

Se știe — și documentele din arhivele politice au confirmat — că în intenția cercurilor reacționare și a monarhiei schimbările din August 1944 ar fi trebuit să se mărginească la înlocuirea lui Antonescu și la constituirea unui guvern care în esență să fie de tipul vechilor „cabinete”. În fața și împotriva acestei concepții absurde a camarilei, care nu ținea în nici un fel seama de voința poporului, Partidul Comunist Român avea în vedere — pe un orizont mult mai larg și cu perspective adînci — nu numai înlăturarea guvernului Antonescu și întoarcerea imediată a armelor împotriva trupelor hitleriste, acestea fiind primele obiective imperios necesare, dar și trecerea către revendicările revoluționare ale întregului popor și anume: democratizarea efectivă a vieții politice, curățirea radicală a aparatului de stat de elementele fasciste, de slujbașii moșierimii și ai capitalismului bancar. În același timp, în ritmul cel mai rapid posibil, trebuia să înceapă reconstrucția economică a țării și accelerarea producției, pentru satisfacerea trebuințelor elementare ale populației și susținerea războiului antifascist, prin toate mijloacele, ca o sarcină vitală a națiunii. Partidul Comunist Român pune, printre imperativele absolute ale acelui moment istoric, realizarea imediată a reformei agrare, abolirea tuturor privilegiilor și a oricăror măsuri discriminatorii, în consecință, asigurarea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor, de orice naționalitate.

Pentru iniția oară se punea problema luptei revoluționare deschise în vederea lichidării structurilor depășite de istorie și trecerea puterii politice în minile muncitorilor. Căci, cum formulează tovarășul Nicolae Ceaușescu, „nu se poate construi o ordine nouă menținînd vechiul aparat de stat! El trebuie transformat în mod revoluționar, menținînd ceea ce este progresist, ceea ce se atasează trup și suflet intereselor revoluției, schimbării societății pe calea revoluționară, înlăturînd totodată ceea ce se opune noului”.

INCEPÎND din ziua de 23 August 1944, bătălia politică directă a maselor, însuflețite și conduse în toate locurile și în toate împrejurările de Partidul Comunist Român, n-a mai cunoscut nici o clipă de răgaz. După mitinguri și întruniri de sală, ținute în aproape toate localitățile, au început, ca o necruțătoare maree a istoriei, demonstrațiile de stradă. De la mii, la zeci de mii, la sute de mii de participanți, demonstrațiile acestea au reunit, la chemarea organizatorică a Partidului Comunist Român și a formațiilor politice, sindicale, alăturate acțiunii Partidului, muncitori și muncitoare din toate regiunile țării, oameni de toate naționalitățile, din toate generațiile, în special tineretul. S-au pus în mișcare în toate localitățile și — cu

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, la una din marile adunări populare care cereau instaurarea unui guvern democratic

o amploare aparte, în principalele centre industriale și urbane — coloanele fără sfîrșit ale muncitorilor din Sindicatele Unite, Uniunea Tineretului Comunist, Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Uniunea populară Maghiară, din multe alte organizații interesate în dezvoltarea revoluționară și democratică a României. În felul acesta Partidul Comunist Român a constituit, chiar din zilele imediat următoare lui 23 August, un puternic front de luptă, cuprinzător, al forțelor sociale și politice progresiste. Acest front a fost hotărîtor pentru cucerirea puterii politice numită de istoriografi, pe drept cuvînt, „problema-cheie” în transformarea revoluționară a aparatului de stat pentru apărarea intereselor vitale ale poporului, ale perspectivei de înfăptuire concretă a României socialiste.

DOUĂ fapte se impun a fi subliniate pentru definirea profilului istoric și politic al acelor zile.

Mai întîi, semnarea la 12 octombrie 1944 — pe baza proiectului din septembrie — a actului de constituire a Frontului Național Democratic (F.N.D.) de către delegații Partidului Comunist Român, ai Partidului Social-Democrat, ai mișcării sindicale, Uniunii Patrioților, Frontului Plugarilor — precum și lansarea imediată, prin presă și prin afișare, a Platformei Frontului Național Democratic.

Începînd din aceeași lună octombrie '44 s-au constituit comitetele muncitorești în tot mai multe întreprinderi industriale din întreaga țară. Rolul patriotic imediat al acestor comitete muncitorești a fost sprijinirea producției, cu prioritate pentru producția mijloacelor necesare frontului militar anti-hitlerist; combaterea sabotajelor plănuită și executate de proprietarii capi-

taliști ai uzinelor și atelierelor; înlăturarea din fabrici a elementelor fasciste complice cu patronii. Aceiași indivizi care urzeau sabotajele în incintele industriale au încercat și pe străzi să se împotrivescă valului covîrșitor al demonstrațiilor muncitorești și democratice. Tentativele lor au fost spulberate, dar în urma acestor atacuri criminale străzile din Craiova, Constanța, Ploiești, Cîmpina, Moreni, Brăila, Botoșani, București și din multe alte locuri au fost udate de sîngele muncitorilor care cereau dreptate socială.

LA 23 August 1944 puterea fusese acaparată, prin manevre concentrate în jurul casei regale, de guverne ce simulau democrația și făceau tot ce le era în putință pentru a frîna ascensiunea poporului către cîrma țării. Un cabinet al generalului Sănătescu — fără coerență politică și fără program social — se tirise cîteva luni la umbra vechilor coaliții istorice. A demisionat — sub presiunea maselor — la 4 noiembrie 1944. S-a încercat constituirea unui nou cabinet, dar la 6 decembrie Sănătescu a dispărut de pe scena politică, fiind înlocuit de alt general al Palatului, Rădescu. Într-un „discurs politic” pronunțat în sala „Aro”, acesta cerea, dînd dovadă de inconștiență, ca „muncitorii să se ocupe mai puțin cu politica!”... Vrînd să răspundă uriașelor demonstrații de stradă, el vocifera: „Orice agitație să înceteze”, iar, ca replică la puternicele acțiuni populare care scoteau din aparatul public reziduurile regimurilor fasciste, Rădescu ordona jandarmilor „să răspundă prin forță”, adică prin gloanțe.

Cu toate aceste amenințări și represii, bătălia maselor a continuat cu ardoare. Organizarea politică a elanu-

Demonstrația sașenilor muncii din Craiova în timpul ocupării prefecturii

Manifestînd împotriva generalului N. Rădescu, masele populare cer instaurarea unui guvern F.N.D.

luf popular se făcea, tot mai temeinic, de către Partidul Comunist și forțele politice progresiste. La 8 octombrie 1944, într-o mare întrunire convocată pe stadionul ce se numea pe atunci A.N.E.F., mai mult de o sută de mii de cetățeni din Capitală, chemați de Frontul Unic Muncitoresc, Frontul Plugarilor, Uniunea Tineretului Comunist, Uniunea Patrioților, Madosz, de toate forțele patriotice și democratice care aderaseră la proiectul de platformă al Frontului Național Democratic, au cerut într-un glas, într-o imensă clamoare entuziasată și energică, înlăturarea din guvern a politicianilor reacționari și instaurarea unui guvern cu adevărat democratic, un guvern F.N.D.

Douăzeci de zile mai târziu, la 28 octombrie, în București, la Ploiești, în alte orașe și localități din țară, noi întruniri, numărând sute de mii de oameni uniți printr-o voință comună de luptă, votau, cu aclamații, moțiuni care cereau „neîntârziata formare a unui guvern al F.N.D., un guvern care să meargă cu poporul și în fruntea poporului pentru realizarea platformei F.N.D.”. Ca de multe ori în desfășurarea acestor uriașe demonstrații, în primele rânduri se afla Uniunea Tineretului Comunist, organizație revoluționară al cărei secretar general era tovarășul Nicolae Ceaușescu. Cuvintele sale erau profund semnificative, de o mare forță mobilizatoare: „Tineretul din România cere un guvern care să oglindească voința și năzuințele poporului și ale tineretului român, un guvern de Front Național Democratic. Tineretul român cere drepturi politice de la 18 ani în sus. Tineretul român își ia angajamentul să lupte cu toată hotărârea alături de Frontul Național Democratic până la plecarea acestui guvern și pentru un guvern al Frontului Național Democratic” (din cuvântarea pronunțată la 19 octombrie 1944 în fața

marelui miting al cetățenilor Capitalei). Iar, la 22 octombrie 1944, la cea dintâi mare întrunire a Frontului Unic Muncitoresc al Tineretului din România, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Cere guvernului să plece. Dacă nu va pleca, sintem hotărâți ca alături de Frontul Național Democratic să-l gonim. Tineretul cere un guvern al Frontului Național Democratic, singurul în măsură să salveze țara de la prăbușire și să asigure clădirea unei Români democratice, libere și independente”.

ACTIUNEA Partidului Comunist Român și a formațiilor politice din Frontul Național Democratic nu mai putea fi înfrântă de nici o coaliție reacționară, de nici un ordin dat cu disprețul situației reale, din cabinetele unor miniștri debusolați. Un capitol de istorie străbătut de fapte istorice, de jertfe ce nu trebuie să fie uitate vreodată, îl formează acțiunile întreprinse de forțele populare revoluționare pentru primenirea radicală a aparatului de stat. Era o acțiune pe care sefi de guverne impuși de reacțiune imediat după 23 August, Sănătescu-Rădescu, o așteptau, o subțiau pe cât posibil încercând să întârzie preluarea totală a puterii de către popor. Primele bătălii politice pentru cucerirea acestei puteri au avut drept țintă primăriile. Comitetele țărănești patriotice, constituite după indicațiile date de Comitetul Central al Partidului Comunist începând de pe la jumătatea lunii septembrie 1944, au trecut curajos la acțiune, în județele Ilfov, Ialomița, Constanța, au ales și au instalat autorități comunale democratice. Ceea ce nouă ni se pare, astăzi, firesc și simplu, formulat într-o singură frază, a fost, atunci, începutul unei epopei fără seamăn țesută din mii și mii de acte de curaj, de abnegație, expresii ale unei convingeri politice adânci și curate, ale unei credințe de nezdruccinat în viitorul patriei, al celui viitor care trebuia să asigure clădirea unei Români democratice, libere și independente.

În cărți și în presă, în evocatoare reportaje și emisiuni la radio, la televiziune citim și auzim astăzi, după 30 de ani, cu emoție și mirare, pe luptătorii de atunci, pe Ion Lungu, de la Constanța, pe mereu tinărul, azi cu păr alb, Teodor Ștefănescu, cel dintâi primar democrat din perimetrul Bucureștiului în comuna suburbană Militari. Îi auzim povestind, pe ei și pe alți zeci, sute, mii de eroi ai acelor bătălii repetate, ai asalturilor directe împotriva salvelor de puști și de mitraliere. Dacă acele zile de istorie n-au rămas însemnate cu hecatombe ale muncitorimii, faptul, foarte semnificativ pentru mintea adevărată a poporului nostru, se datorește refuzului aproape unanim al soldaților, al gradaților și al ofițerilor de a trage în mulțimea revoluționară.

Imediat după asaltul primăriilor a venit rândul prefecturilor. Prepușii administrației moșierești, prefectii corupți, descendenții direcți ai lui Tipănescu, au dispărut pe din dos, dar citeva duzini de întreținută ai bugetului, de nepoți și fii din protipendadă, in-

Dr. Petru Groza, președintele primului guvern democratic (6 Martie 1945)

stalați, cu prețul grațiilor, de coana Zoitica, s-au încăpăținat să tragă prin ferestrele de la etaj, să ucidă oamenii care-și cereau drepturile elementare de viață liberă și demnă. Este desigur datoria și vocația scriitorilor — a căror societate aderase, încă din 27 septembrie 1944, la platforma Frontului Național Democratic — să ofere cititorilor de acum și de mai departe, dar nu cu nemerită întârziere, tabloul acelor zguduitoare episoade din bătăliile politice ale luptătorilor comuniști.

In a doua jumătate a lunii februarie din 1945, acțiunea revoluționară pentru ocuparea primăriilor și a prefecturilor era cu succes înfăptuită în 52 din 58 de județe cite se numărau pe atunci. Concomitent, forțele muncitorești alungaseră pe procuriștii patronilor din cele mai importante uzine ale țării, pentru a pune capăt sabotajului, pentru a reda producției ce mai putea fi salvată din utilajul întreprinderilor stoarse de capitaliști până la epuizare. Acțiunea nu s-a produs fără jertfe. Noi victime omenești s-au adăugat celor căzuți la alungarea moșierilor și arendașilor, la ocuparea primăriilor și a prefecturilor, la curățirea radicală a aparatului de stat. Elanul revoluționar nu putea fi timorat cu gloanțe. Dimpotrivă, sacrificiul eroic al muncitorilor și țăranilor a întărit voința și puterea de luptă a maselor. Mitingurile și demonstrațiile din ianuarie și februarie 1945 au întrecut proporțiile celor din toamna lui '44, pe care istoriograful le înregistra ca „fără precedent” în istoria României. În același timp, Rădescu și susținătorii lui au hotărât să joace, ceea ce în limbajul lor de club se numea „ultima carte”. Să se cramponeze de guvern, să dea ordin citorva unități înarmate special să deschidă focul asupra participanților la demonstrații.

La 24 februarie 1945, când în toată

țara, la chemarea Partidului Comunist Român și a grupărilor ce făceau parte din F.N.D., demonstrațiile de stradă au atins punctul culminant, minia populară era la limită. Șase sute de mii de oameni au participat la demonstrația și mitingul din Capitală. Alte sute de mii demonstau în toată țara. Rădescu și cei din grupul lui nu și-au mai putut stăpîni ura. S-a tras asupra mulțimii, în timpul unei demonstrații ale cărei coloane intrau în Piața Palatului. Au fost uciși: Nicolae Pușcașu, Gheorghe Banu, Voicu Stănescu, Gheorghe Dogaru, Iuliu Halpern, Mircea Miu, nume ce rămân înscrise în fresca luptei și a victoriei proletare. Pe întreaga întindere a țării au răsunat strigătele hotărâte: „Să plece Rădescu!”. „Vrem guvern F.N.D.!”.

Nu mai era vorba de o negociere politică, ci de o atitudine fermă, o poruncă a maselor revoluționare în fața căreia se pulveriza orice subterfugiu sau rezistență reacționară. La 28 februarie 1945, Rădescu a demisionat.

La 2 martie, dr. Petru Groza, președintele Frontului Plugarilor, partid ce făcea parte din Frontul Național Democratic, a primit să formeze noul guvern. La 6 martie 1945, guvernul a fost instalat de masele populare conduse de Partidul Comunist Român. Presa acelor zile consemnează faptul că 800 de mii de oameni ai muncii din București și din regiunile învecinate au manifestat pentru noul guvern, pentru marea victorie ce deschidea drumul către socialism și comunism.

In ediția sa din 7 martie 1950, ziarul „Scinteia” a publicat o declarație făcută de dr. Petru Groza după 5 ani de cînd avea înalta funcție de prim-ministru. Iată cuvintele lui: „Actul istoric de la 6 Martie 1945 este rezultatul unei mari mișcări revoluționare din întreaga țară, a unei mobilizări de mase în lupta politică încă necunoscută pînă atunci”. „Trebuie să relevăm rolul conducător jucat în înfăptuirea actului de la 6 Martie 1945 de către Partidul Comunist Român, organizatorul frontului forțelor democratice, conducătorul luptei unite a muncitorimii, țărănimii muncitoare, intelectualității legată de popor, a tuturor oamenilor muncii”.

Trecerea deceniilor a înnobit evenimentele de atunci cu sigiliul istoriei. Înțelesul profund și hotărîtor al acțiunilor revoluționare de la 6 Martie 1945 rămîne păstrat, cu cînte, în marmora perenității. Subliniind însemnătatea acestei date, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea, într-o cuvîntare rostită la 6 martie 1970: „Victoria istorică de la 6 martie a fost rezultatul luptelor revoluționare ale maselor largi populare, desfășurate sub conducerea Partidului Comunist Român pentru lichidarea vechii puteri burghezo-moșierești și făurirea unei noi orînduirii sociale. Astfel, constituirea guvernului Groza nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însuși regimului politic din țara noastră: instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor”.

M. Rimniceanu

Împărțirea pămînturilor moșierești, în primăvara anului 1945, în comuna Uzunu din Cîmpia Dunării

me, irepetabile, ale unui trecut de legendă și neuitare :

● 1199 — cea dintîi menționare documentară a Maramureșului, drept loc de vînătoare regal (în 1231 — ca domeniu regal ; din 1271 sint amintiți coloniștii străini, **hospites**, veniți dintre valea Tisei) ;

● 1326, septembrie 22 — cea mai veche mențiune a înnoobilării unui cneaz român (Stanislau, cneaz din Maramureș), dăruindu-i-se moșia Zurdac (Bîrsana, jud. Maramureș — 18 km. de Sighetu Marmatei, către Vișeu de Sus) pentru serviciile aduse regelui Carol Robert ;

● 1329, mai 29 — prima mențiune documentară a Băii Mari (egal 646 de ani de-atunci, curînd, în mai '75) ;

● 1343 (sau 1344) — români maramureșeni participă la campania împotriva tătarilor (tătarii sint înfrinți), în cadrul oastei transilvănene condusă de Andrei Lackfi, comitele secuilor ;

● 1359 — voievodul maramureșan Bogdan trece în Moldova, populația locală îl sprijină pentru a-l alunga pe Balc (nemulțumită de dominația reprezentanților regelui Ungariei, precum și de propaganda catolică) — Bogdan recunoscut de feudații locali ca voievod și domn (pînă în 1365 — zadarnice încercări ale oastei ungare de a supune noul stat) — populație românească, însoțitori de-ai lui Bogdan, contribuie la emanciparea Moldovei de suzeranitatea ungară ;

● 1435 — lucrătorii din ocnele de sare din Maramureș se răzvrătesc împotriva cămărașilor regali — este cea dintîi mențiune documentară despre un început de organizare a lucrătorilor de pe teritoriul patriei noastre ;

● 1600, mai — Mihai Viteazul realizează prima uniune a celor trei țări românești, intitulîndu-se (într-un hrisov din iulie 6) „domn al Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei”.

● 1615 — tratatul de la Tîrnăvia, prin care împăratul îl recunoaște pe Gabriel Bethlen ca principe, obligîndu-se să restituie cetățile Hust, Chioar și Baia Mare (ocupate de armata habsburgică) ;

● 1853, februarie 18 / martie 2 — promulgarea „patentei imperiale” privitoare la reforma agrară și emanciparea jelerilor din Maramureș, Banat, Crișana (și improprietărea lor prin răscumpărare) ;

● 1861, februarie 5 — la Sighet se înființează „Asociația pentru cultura poporului român din Maramureș”, care a contribuit hotărîtor la propășirea cultural-națională a românilor aflați sub jugul monarhiei habsburgice ;

● 1911, vara — adunare de protest la Baia Mare (printre alte localități din Transilvania) pentru drepturi și libertăți democratice ;

● 1918, noiembrie 18 / decembrie 1 — Alba Iulia : Marea Adunare Națională (participă peste o sută de mii de români veniți din toate ținuturile Transilvaniei și Banatului) în care — exprimîndu-se voința poporului — se citește rezoluția de unire a Transilvaniei cu România.

● etc., etc., etc.

Despre toate acestea și despre multe altele asemănătoare le va vorbi în clasă, elevilor săi, profesoara **Leontina Ursu** (candidat în circumscripția electorală nr. 81, Sighetu Marmatei). Iar în calitate de deputată în Consiliul popular județean, dacă va fi aleasă, Leontina Ursu își propune să acționeze în virtutea acelorasi date primordiale, fundamentale, ale istoriei Maramureșului, ale istoriei acestor oameni, alegătorii săi.

UNU, CA NICI UNU, DOI, CA DOUĂZECI (zicală românească).

3 — AVEM un obelisc cu inscripția : „Usque hic fuerunt tartarici...” Anul trecut, Cavnicul a implinit 600 de ani de existență documentară. Tinerețe fără bătrînețe ? Deși munca în subteran nu-i nici defilare pe bulevard, nici plimbare pe Corso. Strădania la noi e dublă : sporirea **neconținută** a producției — îmbunătățirea **neconținută** a condițiilor de lucru în abataj. Dialectica existenței curente, concrete. Două exemple simetrice : a) Cavnicul dă aproape douăzeci la sută din minereul maramureșan, volumul producției marfă, în 1974, a fost cu 60 la sută mai mare decît cel realizat la Baia Sprie și Ilva, luate la un loc, iar tot pentru comparație, productivitatea valorică la noi a fost de 2,29 ori față de Baia Sprie ; b) gradul de prăfuire în subteran a scăzut, între 1970—1974, cu 51,5 la sută, adică se respiră

Casa de cultură din Baia Mare

La Filatura de bumbac din Baia Mare

aer mai curat în abataje (datorită utilajelor de aerisire introduse, dar și cercetărilor întreprinse de Laboratorul central de pneumoconioze și de laboratoarele de toxicologie de pe platforma Căvnic). În ultimii cinci ani, s-au cheltuit de către stat, aici, peste 30 de milioane de lei (combateră prafului, a temperaturii, îmbunătățirea microclimatului la locul de muncă). Cavnicul, cu toată vechimea pe care o are, a devenit oraș abia în anul 1968. De-atunci, s-au construit peste 700 de apartamente și aproape 1 000 locuințe proprietate personală. Vorbim de microclimatul din subteran, dar putem prea bine vorbi și despre microclimatul de la suprafață. Tot așa cum putem vorbi despre un tip de „recorduri” care, e-adevăr, nu stîrnesc comentarii luni de dimineață, la frizerie, fiindcă nu-s amestecate echipe de fotbal din categoria A : echipa (brigadă i se spune la noi) lui Ioan Negrescu a obținut anul trecut, la orizontul 200, mina Bolduț, la înaintări, o viteză medie de 3,8 metri liniari pe zi (total 960 metri liniari, cam un kilometru, în adîncul pămîntului, pe 1974) ; echipele (brigăzi li se spune la noi) lui Augustin Cristea și Alexa Ghețe au excavat 34 milioane kilograme minereu (aici calculăm în tone — 34 000) și respectiv 76 milioane kilograme (76 000 tone)... Cine-i Ioan Negrescu, de pildă ? Are nouă ani vechime (9 ani față de 800 — cîți are orașul) ca miner, căsătorit, copii, doi frați îi sint, de asemenea, mineri la Căvnic, plecați din satul natal înaintea lui, l-au chemat atunci și pe el, dar n-a fost primit (la 17 ani), peste un an vagonetar (doi ani de zile) — ajutor de miner (școală un an) — miner calificat (1967) — șef echipă — șef brigadă (1970)... Mezinul le-a luat-o înainte fraților, și-a cumpărat un apartament, l-a mobilat cum se cuvine, este decorat și obișnuiește să spună : „Cînd vād că nu merge treaba parcă am eu o jignire”. Pe vecinii de casă îi cheamă tot Negrescu. Sint frații lui... Aștia-s oamenii, astea-s întîmplările (**Gavril Danciu** — secretarul Comitetului orașenesc de partid Căvnic, candidat în circumscripția electorală nr. 61).

CUM ÎȚI ASTERNI, AȘA DORMI (zicală românească).

4 „MUNICIPIUL Sighetu Marmatei. În anul 1932, în casa conspirativă din strada Izei nr. 31 a avut loc ședința de constituire a Comitetului local al P.C.R.” (din volumul **Pe urmele istoriei contemporane**, E.P.T., 1973). Merg la fața locului. Datorită profesorului pensionar Grigore Holdiș poți afla în plus :

— Mi-aduc și astăzi aminte, cu adîncă emoție, de participarea mea, în același an (2 mai 1932), la prima Conferință județeană de partid, ținută în casa unui strungar, Anton Pop, casă aflată azi pe strada Izei, la nr. 37.

Așadar, de adăugat, într-o viitoare ediție a cărții citate, și numele : Anton Pop. Ca și numele celor trei partizani români împușcați, în anul 1944, în piața din Sighetu Marmatei, în locul în care, actualmente, se află placa comemorativă : „Glorie celor căzuți în lupta împotriva fascismului”. Și eroii își iubesc trecutul.

LUMEA NU S-A FĂCUT ÎNTR-O ZI (zicală românească).

5 ÎN vara lui '70, cînd participam la darea în funcțiune a **Întreprinderii de utilaj minier și reparații Baia Mare**, pe harta industrială a orașului nu figura încă **Filatura de bumbac**, pentru simplul motiv că abia în 1972, toamna, a fost inaugurată (cu prima capacitate de lucru : 300 locuri de muncă). De-atunci numărul locurilor de muncă a crescut — odată cu fabrica — pînă la 2 700. Majoritatea filatoarelor sint tinere și foarte tinere. Media de vîrstă : 23—24 ani (peste 80 la sută — sub această medie). De regulă, drumul e drept : școală generală sau liceu — școală profesională sau calificare în producție — filatură... Imaginea străbună și pitorească, a femeii cu fusul, torcînd fie în pragul porții, fie lingă vatră, a devenit total desuetă aici : „Tu torci. Pe vatra veche ard, / Pocnînd din vreme-n vreme, / Trei vreascuri rupte dintr-un gard, / Iar flacăra lor geme... / Și firul

1 GĂSINDU-MĂ cu treburi, săptămîna aceasta, în Baia Mare, mi-am adus aminte că, în urmă cu puțini ani (august, 1970), asistam la darea în funcțiune a **Întreprinderii de utilaj minier și reparații**. Emoții, satisfacția debutului, proiecte... ȘI ASTĂZI ? Încă de la sfîrșitul lui ianuarie '75, unitatea baimăreană — ca atîtea altele, de pe tot cuprinsul țării — și-a înfăptuit sarcinile de plan ale actualului cincinal. Așadar, parcurg hălele uzinei în... 1976. Ceea ce observî numaidecît aici : **CURĂȚENIE EXEMPLARĂ**. De la pardoseala halei, pînă la ultima piesă montată agregatului care va fi, curînd, livrat beneficiarului... și pînă la minile muncitorului. Dar curățenia exprimă o realitate mai profundă, emanînd din conștiința oamenilor, ilustrează gradul evoluției lor etice :

— Un om curat este cel curat în toate, în faptă și în gînd, adică nu că se spală des pe miini — și asta-i important — ci că nu-și îngăduie lui, nicio dată, să fie incorect față de ai lui, și față de el (**Vasile Horincar**).

Curățenia, criteriu de eficiență industrială și spirituală, iată realmente o **noutate** (în adevăratul înțeles al cuvîntului). Căci :

— În pașii pe care i-am făcut și pe care-i vom mai face, cred eu, la fel de important e să pregătim cadre specializate la maximum, fie ce-or fi, muncitori, ingineri, tehnicieni, însă neapărat „bine specializate” — așa înțelege subsemnatul — înseamnă calificare înaltă în profesie, dar și conștiință pe măsura calificării profesionale, deci înaintată. Și pentru ca vorbele să nu pară mari, ca să zic așa, generale, noi măsurăm — c-așa sîntem deprinși să măsurăm — cită conștiință are omul, pînă și după felul în care se poartă față de locul lui de muncă, față de sculele sale, față de colegii săi și, de ce nu, chiar față de el... Fără să ne pripim cu afirmațiile, ca oameni cu vechime în muncă și în viață, putem spune că unul care își ține trusa de scule în dezordine, ca vai de ea, nu-i prea ordonat nici în sinea lui ; schimbarea se cuvine a se produce într-insul, mai întîi, și apoi, mai mult ca sigur, și trusa de scule va fi cum trebuie, și produsul, și orice i-ar ieși din mină (**Terezia Balog**, tehnician — candidat în circumscripția electorală nr. 9, Baia Mare).

CU MUNCA, FRATE, ȘI DIN PIAȚĂ SCOȚI LAPTE (zicală românească).

● August 1970 — puține sortimente
● ASTĂZI — peste 300 sortimente (piese schimb pentru utilaje miniere, pompe centrifugale pentru instalații preparăție, colivii de extracție, bile forjate pentru mori etc.)
● 1970—1974 — creșterea producției cu 350 la sută
● pînă la sfîrșitul lui '75 (de fapt 1976 pentru ei) 80 de milioane lei („curați” — zimbeste secretarul de partid, explicîndu-mi) producție suplimentară
● Fapte curate, gînduri curate.

2 DINCOLO de geografia Maramureșului — fizică, economică, etc. — EXISTĂ, indiscutabil, o GEOGRAFIE UMANĂ, SPIRITUALĂ, pe harta căreia figurează, inepuizabil, resursele omenești. Am extras cîteva date stricte (aparent aride), anume pentru a schița contururi fer-

VIITORULUI

tău se rupe des, / Căci gânduri te frământă"... Ce gânduri — altele decât aşteptarea fiului — puteau chinul, odinioară, o biată mamă ? Ce se întâmpla cu copiii ei când plecau să muncească la oraş ? Iată : „Ucenicii din ţara românească ocupaţi în industrie trăiesc în condiţii extrem de dure, în special acei care sînt angajaţi cu întreţinerea patronului suferă o viaţă amară, mizerabilă. Impuşi la muncă din fragedă copilărie, de la vîrsta de 7—14 ani, nedezvoltaţi fiziceste, sînt puşi la muncă împovăratore, peste puterile lor, îndurînd chinurile unui tratament aspru din partea patronilor, în majoritatea cazurilor ignoranţi şi setoşi după cîştiguri"... (dintr-un studiu efectuat, între cele două războaie, de Ministerul Muncii).

— Fetele noastre au liceul terminat sau sînt pe cale să-l termine, o mie dintre ele au deci studii medii. Au meserie, au ştiinţă de carte, cîştigă frumos, ce le mai lipseşte ? **Căminul...** (nu dintr-astea, două, cite avem în plan, unul pe terminate, în total trei sute de locuri, pentru **necăsătoriţi**). Căminul propriu, propria familie pe care fiecare doreşte să şi-o întemeieze, ca să se bucure deplin de viaţă, de zimbet de copil, să se bucure şi bunicii, cei mai mulţi de la ţară, cînd vin la copii, la nepoţi, în oraş, la bloc, la confort. Cu destul de puţini ani în urmă, problema locurilor de muncă pentru femei era cam acută. Femeile căsătorite, tinerele, voiau neapărat să muncească în industrie. De ce în industrie ? Numai pentru cîştig ? Şi pentru cîştig, dar mai ales fiindcă aşa te simţi om în rîndul oamenilor, faţă de ceilalţi, faţă de tine, faţă de cel cu care te-ai hotărît să împarţi o viaţă întreagă. Altminteri, să fi stat acasă, la căldurică, lingă plită cu cratiţe ? Sincerii să fim, sînt şi familii mai numeroase, cu copii mulţi, aici femeia ar fi mulţumită să rămînă pe lingă plozi, acasă. Dar fetele noastre, majoritatea în jurul a 20 de ani, de ce-ar fi rămas pe lingă plită ? Plita-i încă rece, nu s-a găsit sufletul s-o încălzească... Şi-apoi, mentalitatea e alta, nouă, cine mai întreabă de zestre ? De **calificare** întreabă. Calificarea-i zestre de astăzi... Dar structura producţiei industriale a Maramureşului reflectă o îndelungată tradiţie, căci industrie minieră şi de metalurgie neferoasă există pe aceste meleaguri de cînd lumea. Şi tinerele, acum femei în toată firea, poate chiar bunici, spuneau în urmă cu douăzeci de ani : „fabrici de băieţi" avem, s-avem şi „fabrici de fete". Lăsînd gluma de-o parte (de fapt nu-i vorba de absolut nici o glumă la mijloc), echilibrul industrial al unui oraş, al unui judeţ, nu se stabileşte numai în raport cu resursele de materii prime, ci — mai încăpe discuţie ? — şi în raport cu resursele umane. Un echilibru sănătos între ramurile productive duce la un echilibru sănătos în lumea sufletească, la întemeierea de familii trainice, iar toate nu întîrzie să se întoarcă în ceea ce obţine fiecare la locul său de muncă... **Filatura de bumbac Baia Mare** şi-a terminat planul cincinal (ca şi **întreprinderea de utilaj minier şi reparaţii** — femeile nu se lasă mai prejos) în februarie 8. Pînă la revelaţie mai isprăvim un an întreg, cu alte cuvinte la 31 decembrie 1975 noi vom fi în 31 decembrie 1976. E drept, femeile vor să-şi menţină cit mai îndelung tinereţea, însă felul ăsta de a îmbătrîni mai repede cu un an, înseamnă de fapt tinereţe, fiindcă vom înregistra, numai pînă la alegeri, circa 3 milioane producţie suplimentară... S-or fi pricepînd fetele noastre să răsucească minţile băieţilor, dar şi firele (bumbac-poliester-celofibră) se priceap să răsucească... (**Eugenia Galea** — muncitoare la Filatura de bumbac, candidată în circumscripţia electorală nr. 20 Baia Mare).

MUNCA NE SCAPĂ DE TREI MARI RELE : DE URÎT, DE FAPTE RELE ŞI DE NEVOI (zicală românească).

6 DE cînd se ştie omul-om, pe aceste tărîmuri, **munca** l-a însoţit prin veacuri, marcîndu-i, în timp, antecesorii. **Plugul** şi **spada** i-au adus deopotrivă tihna. **Plugul** răscolea pămîntul care primea sămînţa bucatelor — **spada** săpa piepturile năvălitorilor, primînd sămînţa păcii acestui ţinut. Dar munca — astăzi — focalizează parcă altfel existenţa individului, legată fiind, fundamental, de DEMNITATEA dobîndită în anii socialismului. Nimic din ceea ce există —

bunăstare, ştiinţă de carte, meşteşug, iubire — nu-i desprins de muncă.

— **Educaţia prin muncă şi pentru muncă** înseamnă, în primul rînd, să-i pui tînarului la dispoziţie condiţia autodiscoveririi, a desăvîşirii propriiei personalităţi. Fără doar şi poate, metoda testării dă rezultate excelente în orientarea profesională ; însă exemplul elevilor **Centrului şcolar pentru personal tehnic în arhitectură şi construcţii din municipiul Baia Mare** (C.S.P.T.C.) demonstrează, exemplar, ce admirabil test de aptitudine îl poate constitui şi munca directă, practică. Elevii mai înainte amintiţi şi-au construit şcoala în care învaţă. Valoarea economiei obţinute (dac-ar fi să ne limităm, injust, exclusiv la cîştigul material) : 3 625 000 lei. Au lucrat elevi-constructori, elevi-instalatori, elevi-arhitecţi, elevi-electromecanici, elevi-dulgheri, elevi-lăcătuşi, elevi-timplari... Din mîinile lor au ieşit : săli de curs, cabinete, laboratoare,

Cavnic, un oraş minier care a implinit 600 de ani

un sistem de televiziune internă — instalat, interfon... Acţiunea, activitatea dezvoltă remarcabil însuşirile oricui. Spui „oricui" şi te gîndeşti la nu mai puţini de : peste 20 000 de preşcolari (în creşe şi grădiniţe) — aproape 87 000 de elevi (în şcoli şi licee de cultură generală) — alţi peste 10 000 de elevi (în licee de specialitate — 7 455, învăţămînt profesional — 1 676, învăţămînt de maistri — 271, învăţămînt de specializare post-liceală — 389) — peste 1 000 studenţi (în institut de învăţămînt superior, la Baia Mare, pregătînd profesori şi subingineri, cu şase secţii). Total : în jur de 110 000 elevi şi studenţi, faţă de moştenirea grea rămasă, în Maramureş, de la vechea orînduire capitalistă (din 34 337 locuitori ai Văii Izei, în anul 1910, conform statisticii, doar 4 077 ştiau a citi şi a scrie, aşadar circa 12 la sută ; iar în august '44, 80—85 la sută din locuitorii aşezărilor Bogdan Vodă, Onceşti, Poienile Glodului, Slătioara, Remeţi, Sirbi, Poienile de sub Munte, Vişeu de Jos etc. erau neştiutori de carte). Acum, în trei decenii, nu cu neştiinţa de carte ne luptăm — care a fost, literalmente, lichidată — ci cu cuantumul şi diversitatea cunoştinţelor stăpînite de individ, luat în parte, şi ale colectivităţii, pe ansamblul ei. Putem afirma, cu mina pe inimă, că acum, presiunea specifică a ştiinţei de carte a crescut considerabil nu numai pe centimetrul pătrat de teren, ci şi pe centimetrul pătrat de substanţă cenuşie, proverbial inteligentă, a maramureşenilor (**Andrei Bălan** — inspector general al Inspectoratului şcolar judeţean — candidant în circumscripţia electorală nr. 34, Sălsig).

AI CARTE, AI PARTE (zicală românească).

7 METAFORA nu-i deloc inedită, însă alta mai strictă greu de găsit : **INDUSTRIE DE SĂNĂTATE** — un spital judeţean la Baia Mare, cu 1 400 de paturi, cu servicii de chirurgie toracică, de chi-

rurgie infantilă, de oftalmologie, de psihiatrie etc. — centre de recoltare şi conservare a singelui, de recuperare medicală şi fizioterapie, de recuperare pentru bolile profesionale — un centru de medicină nucleară (diagnostic precis în boli de ficat, rinichi, glande ş.a. cu ajutorul izotopilor radioactivi)... M-am oprit la **oftalmologie**. Ştiam ce ştiam ! Dar am fost întîmpinat cu o anumită binevoitoare rezervă. De ce ? Fiindcă — viciul profanului — nu bănuiam că nici **cazul nr. 1**, nici **cazul nr. 2**, la care mă refeream, nu intră în categoria „premierelor mondiale" chirurgicale, căci „cataracta, tovarăşe, se operează încă din antichitate" (**dr. Gînter Schmidt**). Excesul de rigurozitate ştiinţifică şi de modestie, la urma urmei, nu m-au împiedicat să stărui, deoarece nu „noutatea" intervenţiei chirurgicale mă interesa, din punctul de vedere al lumii medicale, ci **NOUTATEA** categorică pe care operaţia (recunosc : „de

nist, a primit vestea, de necrezut, că Elena vede şi că-l aşteaptă, în comuna natală Brădeşti, din judeţul Vaslui, ca să-l cunoască, în sfîrşit, aşa cum se cuvine să-şi cunoască orice copil părintele, nu numai după glas. Acelaşi chirurg din cazul nr. 1 rămîne, de fapt, cel dinţii chip omenesc înregistrat vreodată de retina unei tinere de 19 ani...

— Statul mi-a dat lumină la ochi (Varga).

Mi-am amintit atunci de-o ştire, citită cîndva într-o revistă occidentală, în care se povestea, cu destule amănunte, cazul bărbatului de 45 de ani : şi-a vîndut unui milionar american, mi se pare, unul din cei doi ochi ai săi, perfect sănătoşi, numai ca să poată face rost de cîte îi trebuiau pentru ai săi de-acasă. Să acceptăm replica : asemenea situaţii nu se petrec chiar zilnic, nici măcar în orînduirea capitalistă. Dar un fapt rămîne fapt (şi e notoriu) : în extrem de multe ţări occidentale, îngrijirea sănătăţii echivalează categoric cu un lux. **LUXUL DE A FI SĂNĂTOS. LUXUL DE A FI ÎNGRIJIT OMENEŞTE. LUX** rezervat celor înstăriţi. Gîndeam astfel privindu-i (ca şi cînd eu aş fi văzut pentru prima dată) pe băiatul acela de 21 de ani, dintr-un vîrf de munte, şi pe fata aceea de 19 ani, dintr-un sat oarecare, vasluian. „Statul mi-a dat lumină..."

SOARELE, DE E SOARE, ŞI TOT NU POATE LUMINA TOATE VĂILE (zicală românească).

— Bugetul ocrotirii sănătăţii în judeţul Maramureş a totalizat, pe 1974, suma de lei 219 milioane. Anul acesta avem prevăzută o sumă mai mare. Întreaga reţea maramureşană de ocrotire a sănătăţii a acordat, anul trecut, 2 324 000 consultaţii şi tratamente, căci spre deosebire de 1944, cînd — la o mie de locuitori — existau 0,4 paturi de spital, acum există 10 paturi la mia de locuitori. În total, maşinile staţiilor de salvare din judeţ, inclusiv ale staţiei din Baia Mare, au făcut de peste cinci ori înconjurul globului pămîntesc (2 373 265 km) în 1974, cu cele 57 de autosanitare ale lor (faţă de numai 6 în anul 1950). Avem în judeţ 11 policlinici (două în 1950), 8 spitale moderne (4 834 paturi), 33 case de naşteri (171 paturi), 641 medici şi 2 564 cadre sanitare medii (odinioară, un medic la 4 000 locuitori) — acum, un medic la 738 locuitori — 30 cabinete stomatologice în policlinicile întreprinderilor şi aproape 30 cabinete stomatologice în mediul rural... Paralela s-ar putea continua. Ţin să adaug numai că, în domeniul muncii noastre, de asemenea, **factorul om** este hotărîtor. Aşa cum spune tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** : „**Medicina este într-adevăr o profesiune, dar nu este o profesiune ca toate celelalte. Ea cere nu numai pricepere, ci şi multă dragoste pentru om, multă omenie, pasiunea de a te dedica sănătăţii oamenilor**". Muncitorii sanitari socotesc aceste cuvinte de apreciere drept un stimulent pentru neobosită lor activitate (**dr. Constantina Opris**, directorul Direcţiei sanitare judeţene, candidat în circumscripţia electorală nr. 101 Ieud).

NU E DESTUL - A ŞTI SĂ FACI BINE, CI TREBUIE SĂ ŞI FACI (zicală românească).

8 ÎNAINTE de-a părăsi pămîntul ospitalierului Maramureş, gîndul mi-a zburat, logic, către 1980. Atunci, populaţia judeţului va fi sporit cu multe suflete, din care o mare parte locuitori urbani. Deci, subliniez : **SUFLET ŞI URBANITATE !** Zestrea acestui binecuvîntat meleag creşte proporţional cu 8 miliarde şi jumătate de lei destinaţi, în cincinalul 1976—1980, investiţiilor de multiple feluri : „**Să facem ca cincinalul următor să fie cincinalul afirmării cu putere a revoluţiei tehnico-ştiinţifice în toate sectoarele de activitate**" — se arată în Raportul prezentat de tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU** la cel de-al XI-lea Congres al partidului. Maramureşenii socotesc aceste cuvinte, aşa cum se cuvine, drept o preţioasă **INDICAŢIE DE PARTID**. Munca l-a însoţit de-a lungul veacurilor, obligîndu-l cînd şi cînd să-şi părăsească plugul pentru spadă. Acum timpul îi cheamă la altfel de bălăie. Urmaşii legendarilor oşteni maramureşeni răspund simplu : **SÎNTEM GATA ! TREABA FĂ-O CUM SE CADE ŞI ŞEZI ATUNCI CÎND SE ŞADE** (zicală românească).

8 „fişe de teren" de Mihai Stoian

COLONADE

Pămîntul țării

Acoperit de scutul cimpiilor, eu sînt
întîia, de milenii, superbă colonadă
cu leagănul de ape întîiul legămînt
în teaca veșniciei întîiu-oțel de spadă.
Alături sînt topite armuri de-alese oști
sub frunzele pădurii care le-au stat în cale
iar dacă vrei mai bine puterea să-mi cunoști
bea vinul meu din oala de lut de cinci ocale !
Eu port aici un nume în lume unic, el
e bucium pe colină și-n vremi de flăcări

cheamă

pe degetul luminii ca un rotund inel
e patria cu muntele de-o seamă !
Ca și tufanii-n zariști, în mine, rînd pe rînd
incolonați stau anii și fiecare poartă
o torță vie-n mină, departe scăpărînd
și amfora de aur a soarelui o poartă !
În mine Decebal e și Mircea cel Bătrîn,
toți voievozii țării din stirpea basarabă
au așternut în glie pecetea de stăpîn
ce stă pe veacuri, sus, ca o podoabă !
Din șei de vinturi repezi toți cei care-au

căzut

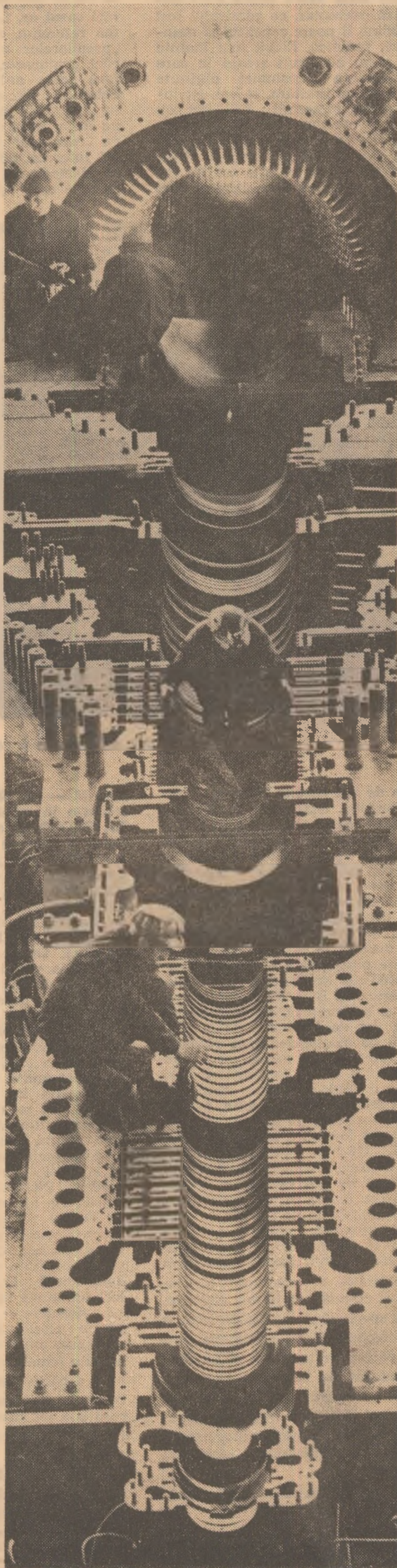
i-a strîns în largi năvoade de liniște, cîmpia
și țara, peste pulberi, a crescut
cu trup de colonade : ROMÂNIA !

Stejarul sfînt

A doua colonadă e pădurea
din marmura ei verde dăltuită
ori cît din zodii fulgeră securea
viforniței, ca o cariatidă
pe soclul ei se înalță peste vreme
erupție de frunze și balade
asemeni lui Novac ce nu se teme
și niciodată în genunchi nu cade.

Orchestra de mesteceni și jugaștri
și-aedul serii de argint, alunul
în iazul adormit cu ochi albaștri
nu și-au răsfrint tristetea nici unul !
Ei își aduc de Horia aminte
cînd sună în cămașa lui de zale
un cer înfierbîntat fără cuvinte
peste adinci tăceri voievodale !
Arinii povestesc cui vrea s-asculte
că brazii ori și cît urcau pe creste
călcînd peste stîlcoase catapulte
tot Horea era mai nalt cu-o frunte !

De aceea saltă, temerari, într-una
mestecenii, jugaștri și molidul
să vadă scăpărînd pe cer cununa
luminii, dar mai sus este Partidul
cu brațele pe umerii colinii
stejarul sfînt din patria luminii.

Luceafărul înalt

Partidul
vis și faptă e !
Deplină
îngemănare-ntr-un măreț avînt
Partidul

e a patriei lumină
și este cît va fi acest pămînt
rotindu-se pe-orbita lui cea vie
luceafărul înalt

din galaxie !

Fintina tuturor de apă clară
e tînerete fără bătrînețe și
viață fără moarte

stea polară
pe bolta din azur va răsări
să scrie-n cartea veacului cuvîntul
prin care

Omul va-nflori pămîntul !

Sub crugul avîntat

al înălțării
după atîtea-nviforate ierni,
Partidul este înțelepciunea țării
sub cumpelele aștrilor eterni !
Prin veac, să meargă țara înainte
ea și-a ales Luceafăr-Președinte !
Partidul este puntea ce ne leagă
de tot ce-a fost

de tot ce poate fi
el e cunună peste țara-ntreagă
cum soarele-i cunună-n galaxii !
Căci el a dat

acestor vechi pămînturi
dimensiunea marilor avînturi !

Cum soarele pe-albastrele catarge-și
înălță-n slăvi drapelul de lumină
la Porțile de Fier

pe Olt, pe Argeș
a înflorit o nuntă de grădini,
iar peste vechi nisipuri zburătoare
a ridicat arhitecturi solare !

Cum floarea dintr-un mugur își desface
corola cu ulcioare de parfum
Partidul își deschide

pentru pace
ca-ntotdeauna

brațele și-acum.

Și patria
în brațe o cuprinde
ca pe-o imensă inimă fierbîntă !

O pasăre măiastră

E-o pasăre măiastră oțelul românesc !
Aripile-i, prin spațiu
vislesc fără nesațiu
și zare după zare cuceresc !
Temei de zbor
dă gîndului și brațului putere
ca singele, oțelul prin artere
e podul cel mai înalt spre viitor !

Cînd stau deasupra cărților tîrziu
în noaptea sidefie, peste pagini
eu vîd ale oțelului imagini
în toga lor cu fosnet purpurii
vorbindu-mi despre rosturile acelei
puteri ce pune capăt îndoielii :

— Să fie clipa ca un fagur plin
de mierea fermecată a luminii
să ridă toate florile grădinii
în soare arcu cerului senin
s-arunce doar săgeți de ciocirlii
oțelul este scutul tuturor
și pe cadran de foc înscrie ora
platoului înalt de inimi vii !

E PATRIEI

Puterea care leagă

— E singele puterea care leagă
ca și arcada unui sprinten pod
un țarm de altul, patria întreagă
trecind prin veșnicii ca un năvod.
El e puterea care nu cunoaște
nici gând oprit, nici pas încătușat
din sine însuși singele renaște
în sine însuși stă înfășurat
și nici o vijelie nu-l va frînge
cum soarele vreodată nu s-a frînt
așa, din veac, e românescul singe,
ce leagă cerul nostru de pământ !

— Stă dreaptă, colonada lui, stă dreaptă.

— E cea dintîi și cea din urmă treaptă
spre ce va fi din tot ce-a fost !

— Nu-și frînge
vreodată trunchiul arborul de singe !
El prin văzduh și-a rotunjit coroana
și-n arc preface și-n săgeată rana...
O, din ulciorul lui cu flori de smalt
sorbînd, pînă la stele te înalți !
La tinerete fără bătrînețe
Singele țării de-ar fi să ne învețe
cum se citește viața, cum se scrie
ar fi un dascăl bun de veșnicie !

E-o inimă

Imaginea frumoasei noastre țări
pădurile o prind în vechea ramă
să vadă toate cele patru zări
cum vînturile bat și n-o destramă !
Albastru leu cu coama de oțel
e ziua ei ce peste secol saltă
că din amiază și-a făcut un țel
și steag, din dimineața cea mai înaltă !
De aceea vîfor, geruri, vă desfid !
E-o inimă în țară mai fierbinte
ca soarele — e marele partid
în fruntea lui cu-ntiul Președinte !
Fertilizînd în marș pămînturi noi
și arcuind superbe viaducte
pe dealuri de calcar cu umeri goi
urcăm panere doldora de fructe !
Eoliene harfe auzi vibrînd
pe unde-au fost cîndva păduri bătrîne
și mlaștini, unde-au fost, se-alintă blind
talazurile mari de grîne...

Aceasta-i țara !... Turnuri de idei
a profilat cu vulturi la crenele
să intre doar lumini pe poarta ei
ca o maree tînără de stele.

Timpul românesc

Pe soclul lui de foc, pe care suie
din toate cîte-au fost, din cîte sînt
stă timpul românesc, ca o statuie
ce leagă bolta zilei de pămînt.

Cînd spun : — A fost ! Spun : — Este !

O plămadă

ce și în timpul viitor va fi !
E timpul românesc o colonadă
ce se topește-aici, din veșnicii !

E holda ce și-a pus cercei de spice
ca o mireasă, vara, sînt livezi,
este oțelul gata să despice
o magistrală-n munte ! Poți să-i vezi
din treaptă-n treaptă saltul către sfere
el e aripa marii simfonii
ce se numește-n patrie — putere —
puterea socialistei României !

Cu pași de foc el intră în cetate
cum ar intra, scinteietor, un zeu
E timpul românesc eternitate !
— Sîntem eterni, ori cît ar fi de greu...

Către un repertoriu național

Efigia cărturarului

CONSACRAT ca un laborios cercetător mai întâi prin masivele bibliografii consacrate lui A.D. Xenopol și M. Kogălniceanu. Al Zub a oferit la sfârșitul anului trecut o nu mai puțin documentată „efigie a cărturarului” Vasile Părvan (1894-1974, Junimea, Iași, 1974, precedată, în 1973, de vol. *Correspondență și acte ale aceluiași*). Lucrarea recentă numără aproape 500 de pagini, bazate pe o vastă bibliografie implicată în peste 1 000 de trimiteri (la titluri de cărți, la reviste, la articole etc.).

Un asemenea procedeu pare a fi, de altfel, caracteristica dominantă a autorului care stăpânește ca un computer această profuziune de fișe cu date biografice, cu citate, cu aprecieri, cu fraze compuse din asemenea referințe care pină la urmă, sclarizate în vreo 17 capitole, arhitecturază o scriere izbutind să facă a naviga efigia savantului peste proximitatea care o pîndește prin semnalările de la fiecare pagină.

Aven. așadar, a face cu o sinteză care, cum însuși autorul ține să sublinieze, în finalul Prefetei, „nu e biografia, nici exegeza amplă ce se așteaptă despre personalitatea istoricului, filosofului, animatorului” Părvan, lucrarea năzuind a fi „o primă încercare de a-l prezenta (pe Părvan) mai pe larg în contextul social-politic și cultural al epocii”, cu rolul ce l-a avut în „dezvoltarea culturii românești”. Astfel se explică — așadar — și impresia că nu o monografie asupra vieții și operei lui V. Părvan parcurgem, ci mai curînd o panoramă referențială asupra ceea ce autorul însuși și-a propus: a urmări, din unghiul „formației umaniste”, anii de studii (liceale și universitare), cariera didactică și vicisitudinile ei, primele cercetări de istorie medie și modernă, activitatea publicistică, idelle cu privire la organizarea culturii, instituțiile de care și-a legat numele, călătoriile peste hotare, multitudinea inițiativelor, proiectele sale...

Intr-adevăr, cu această finalitate, cartea lui Al. Zub este incitantă în multe privințe, ea relevînd latura dinamică a personalității savantului, militantismul lui, adeseori polemic, intru „intangibilitatea sacrosanctă a idealului național” (pag. 200—240), raporturile lui — uneori contradictorii — cu N. Iorga, cu C. Stere, cu G. Ibrăileanu, cu Academia Română. Descoperim un Părvan de o mare capacitate în promovarea propriilor idei, cu o dirzenie și un spirit protestatar, pe care greu posteritatea l-ar bănuia, dacă cercetarea recentă nu ar scoate la iveală atîtea incidente, printr-o documentare din cele mai aprofundate, dar nu și în interpretarea frapînd desigur pe cei care-l cunosc, sub portretul schitat de G. Călinescu (cărui i-a fost magistru și ocroritor în tinerețe): „Cînd, după cîteva clipe de așteptare, studenții priveau spre ușa ce se deschidea, apărea în fața lor Brand. Pastorul Brand al lui Ibsen, cu haina neagră, încheiată auster pînă sus, călcînd pe un ghetar. Însă văzut de aproape, pastorul n-avea în ochii săi pătrunzător duriță nordice, iar tristețea încruntată într-o ironie gravă îi dădea înfățișarea unui actor tragic [...]. (Ist. lit. rom., pag. 863—864).

Nu întîmplător am reprodus tocmai această referință, dintre atitea și atitea asamblate de Al. Zub: ea ni se pare esențială pentru proiectarea omului și savantului Părvan, care și-a construit, desigur deloc ușor, o efigie pentru posteritate. Altfel — aceasta în spiritul întregii lucrări a lui Al. Zub — caracterizarea unui Radu Vulpe este, neîndoios, mai eficientă: „Viața lui Vasile Părvan în întregimea ei este un monument de gînd, de muncă și de forță morală. Unitatea monolitică, pe care o dă acestei vieți, o consecvență rară, impune tot atât de mult ca și bogăția, intensitatea și frumusețea ei. Ea rămîne o pildă de înțelepciune și de abnegație pentru un scop mare. A fost un erou al datoriei față de cultura poporului său, pe care o voia cît mai strălucită și mai autentică”.

Intr-o asemenea direcție și-a desfășurat toate strădaniile și cercetătorul — mai puțin preocupat de a proiecta în conștiința noastră pe autorul *Memorialelor*, pe eselul din *Ideii și forme istorice*, pe savantul istoric și arheolog, autorul monumentalei *Getica*. Acestul creator în originalitatea lui științifică și filosofică — rămîne, dar, a-l aștepta exeghetul în spiritul contemporaneității noastre.

Prof. Paul Grigoriu

URMINDU-ȘI cercetările și publicarea rezultatelor lor cu aceeași rivnă tenace și în același ritm egal, Ioan Massoff ne-a dat, în Editura Minerva, al V-lea volum din *Teatrul românesc*, în perioada 1913—1925. Ca și în volumele precedente, sînt trecute în revistă repertoriile, an cu an, la Teatrul Național din București, ca și la cele din provincie, fără a se omite nici teatrele particulare, nici turneele de vară ale actorilor. Viața teatrală se intensifică an cu an, deși vremile sînt tulburi și două conflagrații, cea balcanică și primul război mondial, o vor abate de la cursul ei normal, fără a-i da totuși lovitură de grație. Ca și în trecut, Ioan Massoff leaagă strîns evoluția teatrului de aceea a societății. Războaiele și revoluțiile sînt fermenti de care istoricul nu poate să nu țină seama, surprinzînd reperciunile lor în toate straturile sociale. Preludiile sînt însă adeseori înșelătoare. În pragul anului 1913, are loc premiera celei mai marcate dintre așa-zisele noastre „comedii de salon”, *Păianjenul* de A. de Herz. Informații asupra tuturor amănunțelor, ca și cum ar fi fost de față, istoricul teatrului ne prezintă scena lecturii piesei, de către autor, directorului Teatrului Național, Alexandru Davila, tolănit la el acasă, pe o canapea, la o oră neverosimilă: către miezul nopții.

„Autorul citea ca pentru el singur, în silă, incredintat că nimeni nu-l ascultă. Dar, spre sfîrșitul actului întâi, Davila se ridică într-un cot, ascultă din ce în ce mai atent, pentru ca la sfîrșitul piesei să exclame: «excelent!». În zorii zilei, Davila strînse în brațe textul ca pe un lucru prețios și dictă autorului distribuția. A doua zi s-au împărțit rolurile și, fără înfriziere, au început repetițiile, sub conducerea lui Paul Gusti și a lui Vasile Enescu”.

I-am cunoscut pe amîndoi! L-am apropiat și pe A. de Herz, „baronul”, cum îi spuneau prietenii, un „causeur” incîntător, veșnic cu surîsul pe buze, dar dispărut în floarea virstei. *Păianjenul* a avut în acea stagiune 35 de reprezentații, cifră enormă la noi, unde *Scrisoarea pierdută*, unanim recunoscută drept capodopera repertoriului național, n-a realizat o sută de reprezentații decît după 32 de ani de la premieră, iar *Fintina Blanduziei*, după 35 de ani.

„Ferice” vremi! Ușoara comedie a lui A. de Herz, ne mai informează autorul, a fost de îndată înscrisă în repertoriul teatrelor naționale de la Iași și Craiova și a fost purtată prin turnee în toată țara în aceeași lună, după premiera norocoasă a *Păianjenului*, s-a prezentat înția oară, fără succesul scontat, drama lui Duiliu Zamfirescu, *Poezia depărtării*. Iar la 2 februarie 1913 s-a serbat jubileul de 100 de reprezentații ale piesei *Hamlet*, cu Aristide Demetriad, poate cel mai bun interpret al nostru. Și pe el l-am văzut, curînd după încetarea primului război mondial, în acest rol de vîrf al carierei lui.

DE UN mare interes sînt paginile consacrate Teatrului Național din București, sub ocupație (din primăvara anului 1917 pînă în toamna lui 1918). Într-o cronică din ziarul teatral „Scena”, Liviu Rebreanu a pledat cu căldură pentru răsunarea limbii noastre pe iniția scenă a țării, în acele timpuri grele.

După înfăptuirea statului național unitar, teatrul ia un nou avînt. Se întemeiază Teatrul Național și Opera română la Cluj, se înmulțesc companiile particulare, opereta moare odată cu Leonard și cu trecerea în teatru a lui V. Maximilian, N. Iorga înființează Teatrul Ligii Culturale — Teatrul popular, se constituie inițial sindicat al artiștilor dramatici și lirici nesubvenționați (la 5 ianuarie 1919), care obține cu greu personalitatea juridică (la 26 mai 1921), se amină premiera *Fără reazăm* de Irena Floru, din cauza grevei muncitorilor de la „Gaz și electricitate”, teatrul de revistă, nutrit cu ecouri din actualitate, repurtează mari succese, sub conducerea lui Constantin

Tănase, teatrele particulare se zbat sub greutatea agravată de fiscalitatea excesivă, dar viața teatrală nu se dă bătută, cu toată concurența cinematografului și scumpetea vieții.

În interval, văduva lui Caragiale nu izbuteste să obțină de la conducerea Teatrului Național un venit lunar, în contul reprezentațiilor pieselor caragialiene, din repertoriul permanent. Ba chiar, spre surprinderea noastră, directorul general George Diamandy se înscrie printre detractorii de curînd dispărutului creator al unui teatru original, obiectînd că autorul „nu are nici un pic de noblete artistică și deci e cu desăvîrșire lipsit de elementul etern omenesc fără de care nu se poate concepe o operă genială, dar măcar operă impodobită de frumosul artistic”. În continuare, se ilustrează aceeași strîmtime de vederi: „în opera lui Caragiale nu e nici măcar o pagină care să ridice nivelul moral al spectatorului,

trezînd în el un sentiment curat, fie de artă pură sau de artă cu tendință, fie de patriotism”. În concluzie, enormitatea: „operele lui Caragiale nu mai au trecere la public”.

Noua direcție, a lui Alexandru Mavrodi, va acorda văduvei lui Caragiale un premiu de onoare, de 2 000 de lei, la 20 octombrie 1915. Tot ea va dezavua și infirma aserțiunile lui G. Diamandy, înscriind în repertoriul stagiunii 1915—1916, în ordinea reprezentațiilor, următoarele piese caragialiene: *O noapte furtunoasă*, *O soacră* (sau *Soacra mea*, *Fiina*, vodelul gen *Scribe*), *Năpasta* și *O scrisoare pierdută*.

MĂRTURISESC că îmi scăpaseră uluitoarele declarații ale directorului-general precedent, dintr-un interviu care provocase scandal. Le găsesc într-una din substanțialele note ale cărții lui Ioan Massoff, care le califică cu justete deplină „penibile”, dar ne dă și replica tăioasă a lui Liviu Rebreanu, bazată pe cercetarea registrelor de încasări și pe asistarea la reprezentațiile acestui repertoriu, mereu frecventate. Ioan Massoff a făcut verificarea conținuturilor și a constatat că ele întreceau „media bugetară” a reprezentațiilor. Spre cîntea scriitorilor, la o adunare a Societății lor, l-a cerut socoteală lui G. Diamandy „în legătură cu buclucașul interviu”, dar interpelatul s-a eschivat.

Este de remarcă că în intervalul anilor studiați de Ioan Massoff la luptă eșuează toate încercările de inovare modernistă, în teorie și în practică. Să amintim cercurile de intelectuali și oameni de teatru care au încercat să se pună în pas cu vremea: Gruparea „Poesis”, cu ciclul de conferințe „Latura umanitaristă a literaturii universale” și cu reprezentarea misterului *Sora Beatrice* de Maurice Maeterlinck, în regia lui Victor Bumbesti, decorurile lui Traian Cornescu, muzica de Marcel Botez și sculptura de Ion Jalea; Gruparea „Insula” susținută de Ion Vinea și de organul său „Contemporanul” (octombrie 1922), care-și deschide activitatea cu punerea în scenă a *Legendei funigiei*, de St. O. Iosif și D. Anghel; Gruparea „Atelierul” (după Théâtre de l'Atelier al lui Dullin), în 1923, din inițiativa lui Eman. Cerbu, care s-a limitat la cîteva matinee teoretice, zise, în mod prețios, „înainte de amiază publică”. Au eșuat și încercările de a se crea un teatru expresionist, în genul celui experimentat cu succes în Germania, înainte și după primul război mondial.

Se afirmă însă, printre alții conferențieri de teatru, ca mai talentat, Ion Marin Sadoveanu, vorbitor fluent, elegant, care se asculta vorbind, cu dicțiune și gesturi studiate.

Repertoriul național se constituie însă cu greu, în ciuda eforturilor conjugate ale direcțiilor Victor Eftimiu (1920—1921), Al. Mavrodi (1922—1923), I. Voljan (1923—1924) și Corneliu Moldovanu (1924—1925), nedepășînd nici una durată de o stagiune. În asemenea condiții de necontinuitate, lucrul trebuia de fiecare dată reluat de la capăt. Se remarcă piesele istorice ale lui Ion Peretz (director general 1919—1920), Mircea D. Rădulescu, Mihail Pașcanu, Victor Eftimiu și mai ales N. Iorga (*Învierăa lui Ștefan cel Mare*, *Mihai Viteazul*, *Tudor Vladimirescu*, *Moartea lui Dante*, *Molière se răzbună*, *Doamna lui Eremia*, cea mai bună, și *Isus*). Camil Petrescu se afirmă la sfîrșitul stagiunii 1921—1922 cu *Suflete tari*. În cadrul comediei sociale se produc, dintre scriitorii afirmați, Mihail Sorbul și Caton Theodorian, și se încearcă Liviu Rebreanu (*Cadrilul și Plicul*). La sfîrșitul stagiunii 1923—1924 își cîștigă un nume Victor Ion Popa cu *Ciuta*, Ion Sân-Giorgiu eșuează cu *Masca* și *Femeia cu două suflete* și, odată cu el, și experiența expresionistă de la noi.

Istoric perfect obiectiv, însuflețit de pasiunea pentru teatru, căruia i-a slujit cu devotament, decenii de-a rîndul, încă de pe vremea lui Paul Gusti, Ioan Massoff consemnează eforturile neizbutite și se folosește, cînd piesa cade, de expresia-cheie, la adresa actorilor: „s-au străduit”. Străduințele repertoriilor prezentate în mod analitic, cu intervenția elementului concret, care dă impresia lucrului trăit, n-au dus totdeauna la rezultate pozitive, dar istoricul le-a înregistrat de fiecare dată, cu un exemplar spirit de dreptate.

Crearea unui repertoriu național va fi o cucerire a zilelor noastre, a culturii socialiste.

Șerban Cioculescu

Calendar

● 3 III 1863 — a murit Iancu Văcărescu (n.p. 1791)
● 3 III 1902 — a murit Samson Bodnărescu (n. 1840)
● 3 III 1970 a murit Ionel Hristea (n. 1926)
● 5 III 1897 — s-a născut Barbu Solacolu
● 5 III 1920 — s-a născut Radu Stanca (n. 1962)
● 5 III 1955 — a murit Hortensia Papadat-Bengescu (n. 1876)
● 5 III 1960 — a murit Asztalos István (n. 1909)
● 6 III 1818 — a avut loc inaugurarea Școlii de la Sf. Sava din București
● 6 III 1956 — a murit C. Rădulescu-Motru (n. 1868)
● 8 III 1891 — s-a născut Gaal Gabor (n. 1954)
● 8 III 1895 — s-a născut Agatha Grigorescu-Bacovia
● 8 III 1910 — s-a născut Radu Tudoran
● 8 III 1917 — s-a născut Dimitrie Stelaru (n. 1971)
● 8 III 1952 — a murit Horia Furtună (n. 1886)
● 8 III 1961 — a murit Gala Galaction (n. 1879)

● 9 III 1885 — s-a născut Al. T. Stamatiad (n. 1956)
● 9 III 1906 — s-a născut Radu Boureanu
● 9 III 1920 — a murit H. Lecca (n. 1873)
● 9 III 1925 — s-a născut D. Păcurariu
● 9 III 1961 — a murit Cezar Petrescu (n. 1892)
● 9 III 1961 — a murit Cristian Sirbu (n. 1898)
● 9 III 1837 — a murit Alex. Hrisoverghi (n. 1811)
● 9 III 1848 — s-a născut Gheorghe Panu (n. 1910)
● 9 III 1878 — s-a născut Elena Farago (n. 1954)
● 10 III 1805 — s-a născut Gh. Roșca-Codreanu (n. 1837)
● 10 III 1856 — s-a născut Petre Dulfu (n. 1953)
● 10 III 1879 — s-a născut D. Caracostea (n. 1964)
● 10 III 1929 — a murit Theodor D. Speranția (n. 1856)
● 10 III 1936 — a murit G. Ibrăileanu (n. 1871)
● 10 III 1936 — a murit A. de Herz (n. 1867)

Hortensia Papadat Bengescu

COLOSALE deficit de existență din care Hortensia Papadat Bengescu mărturisea a se fi născut dorința ei de a scrie a reprezentat, de fapt, pentru evoluția romancierii, elementul principal interiorizării; acel gol al „vieții viiute” se cerea compensat cu o tumultuoasă viață imaginară. Evenimentele biografice prea puțin spectaculoase, marcând însă un conflict permanent între aspirații și realizări, între trăirile patetice ale ființei interioare și ambianța banală, reală, provoacă o propensiune spre izolare și descarcă energiile creatoare în construirea unei lumi fictive. „Personajele și evenimentele cresc în mintea mea ca niște ființe vii, ele se ivesc de la sine, uneori în prezența mea uimită, alteori simt că-mi cer o împlinire, și când au dobândit putere de viață proprie, nu știu ce alt ar trebui să fac să nu fiu silită să le dau drumul în viață, viața lor ciudată, abstractă, între două file palide de hirtie”.

Inițial produs al imaginației descătugate, desprinse din „ghiulelele grele” ale vieții reale este lumea suavă a senzualității feminine, bintuită de crize ale singurătății și ale neliniștii erotice, lumea nuanțată a unei eroine excesiv sensibilizată în fața vieții. Primul gest de apărare împotriva deficitului de existență este introspecția. Retragera din existența anecdotică, din faptele concrete ale zilei este însoțită de efortul de restituire, de recuperare a eului adevărat și profund. După subtila disociere a lui Unamuno, renunțarea la „ceea ce ești pentru ceilalți” este însoțită de descoperirea „celui ce crezi că ești” sau a „celui ce ai vrea să fii”. În fața oglinzii romancieră află în locul chipului ei de fiecare zi o eroină cu trăsături palide, transparente, fascinată de „apele adinci” ale sufletului, în care, printr-un fel de extaz liric, caută misterele stărilor emoționale difuze.

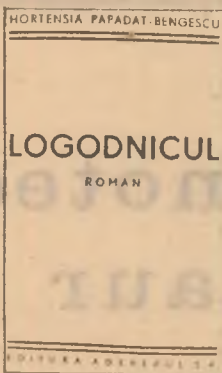
Hipersensibilitatea eroinei se conjugă perfect cu un soi de mizantropie; privirea, care vede liric spre înăuntru, vede monstruos în afară. Scriitoarea însăși se plingea de acest defect al ochiului: „Eu, de altfel, sint grav atinsă de mizantropie și mihi nădăd că am boala asta cumplită. Din pricina ei văd cam morhorit”. Începând primele romane „lirice” vor apărea scenele în care eroina, obsedată de propria viață interioară, observă pe cei din jur cu o cruzime și o intoleranță violente. Iată-o pe Manuela, din **Femeia în fața oglinzii**, la bal, izolată de orgoliul propriu ei sensibilizată, disprețuind pe ceilalți și văzându-i caricatural, fără nici o dorință de a pătrunde în sufletul lor: „Manuela privea acum, distrat. De la locul ei, ca și din mijlocul dansului, privea ca de la o distanță mare și tot așa era privită. În jurul ei era tras un cerc liber care o separa de mulțime. Și era, în izolare asta, și mulțumire și durere. Deodată ceva trecu sărind pe dinaintea ei. Un fel de minge de atlas albastru. Un ofițer mic și slab învîrtea pe loc, cu sărituri mărunte,

o damă. Era ciudată dama! Părea o figură de carnaval. Avea pe cap un fel de perucă mare, stufoasă, așezată ca o clăie... și care totuși îi aparținea. Culoarea ei amintea perfect unele păpuși care se văd la sate în geamul casutelor, și drept pâr au un fel de ciif creț, făcut din mătase de porumb. Subt acel păr de albină noză sta un chip boțit, cu ochii rotunzi dar infundați în orbite și cercuiți de ochelari bombați: un cap de ciufă speriată de lumină. Umerii grăsuți erau aduși înăuntru și pieptul plin, intrat sub umeri. Corpul greu sălta anevoie pe pantofii mici de atlas albastru. Dansa cu mișcări ridicole, ca un bondar caraghios, greoi și comic pe suportul picioruselor subțiri. Tînind seama de evoluția scriitoarei spre o viziune sarcastică asupra lumii și de măturisita sa implicare în dramele primelor sale eroine, putem trage concluzia că modificarea de ținută epică a fost provocată de această contradictorie reacție mizantropă a unei sensibilizări delicate. Privirea, mușumită de peisajul interior, armonios și liric, întoarsă spre ceilalți, îi vede hidoși, măști monstruoase ale unui spectacol fără dramă reală.

Cel de-al doilea produs al imaginației care compensează deficitul de existență al scriitoarei este tocmai această lume de monștri, după expresia sugestivă a lui Ion Negoitescu. „Obiectivitatea” pe care critica a remarcat-o în romanele din ciclul Halippa nu este decît o formă a mizantropiei și marchează reacția unei sensibilizări orgolioase în fața manifestărilor prea concrete, prea dureroase ale „personalității sociale” a indivizilor umani în mijlocul cărora trăiește. „Personalitatea noastră socială este creația altora”, spunea Proust. Monștrii doamnei Hortensia Papadat Bengescu sint oameni așa cum îi creează ceilalți, nu „cei ce cred că sint” și nici „cei ce ar voi să fie”.

NU a existat analiză critică a operei scriitoarei care să nu o împartă în două etape distincte, etapa subiectivă (**Ape adinci, Femei între ele, Femeia în fața oglinzii** etc.) și etapa obiectivă (**Fecioare despletite, Concert din muzică de Bach, Drumul ascuns, Rădăcini, Logodnicul**), dar în ciuda aparențelor se poate urmări între ele o continuitate perfectă datorată în cea mai mare parte acestei hipersensibilități mizantropice, de care vorbeam. Impresia de analiză rece, detașată, pe care o lasă ciclul romanesc al familiei Halippa este rodul renunțării

1936: PREMIUL S. S. R.

● UN document din arhiva Societății Scriitorilor Români:

„Subsemnații, întrunindu-ne azi 24 ianuarie 1936, la sediul S.S.R., pentru a decerna premiile literare, am hotărît:

1. — Premiul de lei 25 000, înființat de Ministerul Cultelor și Artelor, s-a acordat doamnei **Hortensia Papadat Bengescu**, pentru lucrarea **Logodnicul**.”

Semnați: **Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Perpessiciu, Al. Buzoiocanu, Șerban Cioculescu.**

Acesta era cel mai mare premiu literar, la vremea aceea.

DEBUTUL: 1912

În octombrie 1915, Hortensia Papadat Bengescu scria Adelei Xenopol (directoarea revistei „Viitorul femeilor”), care-i ceruse date biografice:

„Biografia mea! Palidul rezultat al unei vieți neînsemnate [...]. Scriitoare ce sint, aș părea foarte tinăra — sint numai trei ani de cînd public [...]. De cînd imi aduc aminte am adorat cu păgînism natura, acea Lună așa de uzată de poeți [...]. Am fost poet de cit de demult imi amintesc. Am fost poet de-a lungul anilor, fără să scriu versuri, fiindcă poet nu înseamnă a avea, mai mult sau mai puțin, capacitatea unei arhitecturi rimate; a fi poet e un privilegiu sufletesc și am rămas poet și acum cînd tot de trei ani scriu versuri încă inedite [...]. Emoția literiei imprimată o datoresc neuitatului Liciu. Îl admirasem ca artist, dar nu știu cît e de mare această admirație, pînă nu a murit. Cînd scena și societatea au pierdut în el un element care a trăit în chip activ din ideal, cuprinsă de o puternică impresie am creionat cîteva rînduri. Primeam un cotidian francez care apărea în București; le-am trimis acolo, gîndindu-mă că poate vor cădea sub ochii tatălui bătrîn. Îscălisem: **Loys**. Cînd, a treia zi, desfăcînd jurnalul, am văzut: **Sur la mort de Pierre Liciu**, am avut o scurtă emoție pe care nu o voi mai regăsi, cred, niciodată. Am continuat cu mici fragmente literare pe care le iscăleam: **Loys și Suzon**, alternativ, și am ieșit din anonim cu o serie de foiletoane critice asupra operei dramatice a lui Henri Bataille, pe care-l consider ca unul dintre cei mai fini psihologi ai femeii. Aici se termină activitatea mea ziaristică [...]. De ce, într-o zi, am scos dintr-un sertar cîteva foi pe care fixasem o obsedantă **Viziune**? De ce le-am trimis atunci, cînd le aveam scrise de mult? Am ales o revistă pe care o citeam cu serios interes, și astfel am apărut intîia oară cu un fragment în „Viața românească”. Ea a rămas pentru mine o academie, a rămas strîns legată de o viață nouă și

superioară; îi datorez exclusiv încorporarea mea în falanga prețuită a lumii literare [...]. Am continuat să public fragmente: **Dorința, Vis de femeie, Sephora, Marea** — în formă epistolară mai lungă [...]. Am terminat de curînd o lucrare dramatică; revăd unele bucăți neterminate, în vederea unui volum [...]. Imi iubesc cu pasiune **Arta** și o cred cea mai plăcută parte a vieții” [...]

Pornim pe urmele indicațiilor din această scrisoare și găsim, în colecțiile de periodice ale Bibliotecii Academiei R.S.R. articolul despre Liciu — în ziarul „La Politique”, din 10 aprilie 1912 (deci scriitoarea a debutat la vîrsta de treizeci și cinci de ani). Schița **Viziune** (prima scriere literară) a apărut în „Viața românească”, nr. 1 din 1913: apoi, tot în această revistă: **Dorința și Vis de femeie**, în numerele 4 și 7—8, din 1913.

Lucrarea dramatică menționată de scriitoare este piesa **Bătrînul**. Volumul pe care-l avea în vedere, în 1915, se va numi, la apariție (1919): **Ape adinci**.

la imaginile vieții interioare și al întoarcerii spre lume. Scriitoarea încearcă să creeze „personalitatea socială” a altora din perspective diferite, înfățișînd lumea aparențelor cu firescul dispreț al unei sensibilizări conștiente de sine. Societatea îi pare, ca Manuelei la bal, un spectacol grotesc.

Romanciera recurge instinctiv la una din cele mai moderne tehnici romanești arătînd și prin aceasta deosebita ei înzestrare, un spirit artistic viu și îndrăzneț. Spre aceeași tehnică se îndrepta deliberat, cu violența polemică atît de cunoscută, și Camil Petrescu în **Patul lui Procust**. Dacă romanul „obiectiv” reprezenta, după definiția celebră a lui Stendhal, o oglindă

purtată de-a lungul unui drum, romanul realist, psihologic, inaugurat de Proust, Henry James și preluat în forme și stiluri variate de romancierii moderni (de la Virginia Woolf la L. Durrell, de la Faulkner la noul val francez) modifică principiul desfășurării epice și devine, ca să-l parafrazăm pe Stendhal, un sir de oglinzi plasate de-a lungul unui drum — oglinzi ce exprimă psihologia fiecărui personaj prin care scriitorul va observa succesiv evenimentele și lumea conflictului.

Romanele „colportajului”, cum le numea G. Călinescu, **Fecioare despletite, Concert din muzică de Bach, Drumul ascuns**, sint alcătuite după această schemă modernă a imbinării „punctelor de vedere”, a montării unei rețele de oglinzi, revelatoare pentru subiectivitatea fiecărui personaj. Scriitoarea construiește cîteva psihologii din perspectiva cărora privește lumea — în alcătuirea lor intră acel coeficient de deformare a realității care devine definitoriu pentru personaj.

De cîte ori eroii și eroinele Hortensiei Papadat-Bengescu își întorc oglinda spre propriul lor chip, dezvăluie o interioritate în suferință și revelația trupului lor sufletesc îi îmbolnăvește. Bolile trupului, alterările fizice sint întotdeauna urmarea unei crize psihice. Maxențiu aruncă lumii priviri urite, creează „personalitatea socială” a celorlalți pe dimensiuni monstruoase și devine liric, sentimental și de o blîndețe sfîșietoare cînd își analizează trăirile malade. Mini, personajul care are un rol atît de subtil în aceste romane incît a putut părea „inutilă” unor critici, comunică aceeași stare de hipersensibilitate conjugată cu mizantropie pe care o arătau și Manuela, Adriana, Alisia și celelalte eroine din primele romane ale Hortensiei Papadat-Bengescu: o excesivă înfatuare și o capacitate deosebită de a inventa în caricatural trăsăturile altora.

Fiecare personaj din **Concert din muzică de Bach**, de exemplu, este prezentat întotdeauna din perspectiva altuia: familia Rim dinspre Nory și Mini, Lică dinspre Ada Razu, Lina, și Sia, Mika-Lé dinspre Mini, Nory și Elena Drăgănescu, prîntul Maxențiu dinspre Ada, Lică, Elena Drăgănescu etc. Iar lumea lor în ansamblu, din perspectiva celor două „colportoare”, una sensibilă, izolată în solitudinea orgoliului ei — Mini, alta mereu deschisă spre exterior, aproape lipsită de biografie interioară, dăruită cu totul „creației” altora, Nory.

Obiectivitatea acestei proze este rezultatul însumării unor subiectivități, și de aceea opera Hortensiei Papadat-Bengescu în aparenta ei evoluție contradictorie se dovedește, în ultimă instanță, de o remarcabilă consecvență.

Dana Dumitriu

1946: PREMIUL NAȚIONAL

● ÎN iunie 1946 scriitoarei Hortensia Papadat Bengescu i se decerna **Premiul Național** pentru proză. În „Scînteia” din 12 iunie 1946, Ion Călugăru scrie despre această premieră:

„Hortensia Papadat Bengescu a primit **Premiul Național** pentru proză. Se încunună astfel opera unei scriitoare care a adus în literatura română un spirit lucid de analiză, un stil desigur dantelat, dar lipsit de boarea de sentimentalism comună literaturii feminine de la noi [...]. Doamna Hortensia Papadat Bengescu aduce în proza românească nu numai tipuri și medii burgheziei moșieresti de altă calitate decît a lui Duiliu Zamfirescu, dar și preocupările vieții citadine, sensibilitatea femeilor, o preocupare intelectuală exprimată adeseori cu îndrăzneală. Apariția doamnei Hortensia Papadat Bengescu a fost salutată de cercul „Vieții românești” de la Iași, ca un talent deosebit. Încununarea scriitoarei este un omagiu adus unei munci literare dusă cu înaltă probitate și talent”.

„Muntele ascuns“

FILMUL (scris de Mihai Creangă și regizat de debutantul Andrei Cătălin Băleanu) se desfășoară în locul unde se construiește o viitoare hidrocentrală. El a și fost făcut în cea mai mare parte la Lotru. La început credem că-i vorba de o mină, deoarece ne aflăm în subteran. Apoi însă realizăm construcția barajului. E drept, cam originală: fără apă, fără lac, fără fluvii, fără cascade, fără gigantice escavatoare.

Eroul principal, un băiat cu privirile fugind în toate direcțiile, e supărat foc. Nu știm de ce. Dar știm pe cine. Pe taică-său. Un tată lucrător în comerțul exterior, cu automobil personal, care vine să-l implore pe băiat să se întoarcă acasă unde îl așteaptă masă, haine, universitate și bani de buzunar. Băiatul refuză țănoș. De ce? Nu ni se spune și e un cusur a scenariului.

E drept că tot mai știm noi câte ceva. Tânărul se refugiază acolo unde locuia măică-sa (interpretă — Dana Comnea). O foarte curioasă mamă, care de zece ani nu-și mai văzuse băiatul. De ce? Nici aici nu ni se răspunde. Căci zise mamă e o bravă gospodină, măritată a doua oară, cu inginerul șef al șantierului (George Constantin), de la care are copii draguți, pe care îi culcă, îi spală și-i iubește. Menaj perfect. Dar de când a venit băiatul celălalt, această bravă femeie bufnește, trîntește și

se bosumflă. De ce? De ce ea, și nu el, inginerul? Care, din contra, e prevenitor și bine dispus. Căci el știe de întoarcerea băiatului. De altfel, toată lumea din localitate știe că... toată lumea știe. Totuși, cei doi, mama și fiul, se văd pe furiș, în stradă, el spunându-i: „pleacă, ne observă lumea“. Curios secret!

Dar partea cea mai misterioasă a poveștii este relativă la munca teribil de grea de săpare a acelui tunel. Muncă grea și periculoasă. Nu ni se spune însă nici de astă dată nimic despre ea, nici despre un accident de sub pământ, nici ce-au pățit oamenii surprinși de o surpră, pînă au ieșit la lumină. Altfel, caz enigmatic: o doctoară, care în ruptul capului nu mai poate suporta munca de acolo. Și vrea să plece. Să lase tot: soț, slujbă, tot. Și chiar și pleacă. Remarcabilă este scena cînd inginerul șef încearcă s-o convingă să rămînă. Ea îi explică, limpede: „M-am săturat să stau toată ziua să impart aspirine și antinevralgice“. La care inginerul șef, pe acel ton sfătos, înțelept și eventual ironic în care George Constantin excelează —, îi spune: „dacă am avea toată ziua capete sparte și picioare rupte, ai fi mulțumită?“ Am zis că acest moment e artistic și remarcabil pentru două motive. Întîi pentru că acum înțelegem că munca acolo era de o sută de ori mai grea

decît ne-am fi închipuit. Iar în al doilea rînd, mai pricepem și altceva. De astă dată foarte serios (poate lucrul cel mai serios din tot filmul). Anume că doctoarea avea dreptate, în ciuda genialelor sarcasme ale lui George Constantin. Căci un medic adevărat, îndrăgostit de frumoasa lui meserie, dorește să lucreze acolo unde pacienții sînt mulți, și diverși, unde are treabă. Un medic serios se socoate trădător al meseriei sale dacă își pierde vremea acolo unde munca nu comportă decît maximum primejdia unui guturai.

În estetica avangardistă este la mare onoare așa-zisul final deschis: spectatorul să poată prelungi cu închipuirea sa povestea autorului, îndrumînd-o pe mai multe căi posibile, pariînd pe cît mai multe ipoteze, egal de verosimile. În filmul nostru, finalul e încă și mai deschis. Căci neputînd răspunde la nici una din întrebările trecute, spectatorul nu are cu ce să demareze pentru întrebări privind viitorul. După ultima scenă, spectatorul are dreptul să formuleze nu o ipoteză, nu zece, ci o mie, fiindcă orice, absolut orice, se poate întîmpla dacă nu știi clar de la ce ai pornit.

Operatorul e, desigur, talentat, unele peisaje frumoase, actorii își fac, mulți dintre ei, datoria, dar fără subiect...

D.I. Suchianu

Cinema

Flash-back

„Doamna fără camelii“

● Antonioni cel fără capodopere inventa în 1953 un alt raport decît cel cunoscut între doamnă și camelii. Ce voia să însemne acest titlu? Cine era doamna și ce reprezentau cameliiile?

Desfășurarea filmului — minuțioasă, realistă, crudă (și ostentativă în toate acestea) — nu lasă alt răspuns decît cel metaforic. Altfel, povestea ar fi prea simplă. O vinzătoare de textile e făcută de un producător vedetă, apoi soție. Căsătoria e dezastru: plasată de-acum înainte în roluri bombastice și livrese, contrare temperamentului ei, tinăra doamnă se revoltă, își părăsește soțul, pentru a se putea întoarce la rolurile populare. Fără el n-ar fi fost nimic, acum îndrăznește să vrea totul. Dar mai întîi învață, așteaptă. Cînd crede că e gata să urce iar pe platou, nimeni însă nu vrea s-o primească, și Carla (Lucia Bosé) străbate curtea de la Cinecittà printr-o mulțime uriașă de figuranți, care-și deapănă cu voce tărăgănată păsările profund omești, singurătatea, grija pentru hrana de peste o săptămînă. Deznodămîntul acesta, al posibilei rescufundări în anonimat, e zguduitor. Fata alege însă, în ultima clipă, o moarte și mai senzațională: semnează contractul pentru un film vulgar și degradant, care o va proiecta cu siguranță în subsolurile artei. Flash-urile reporterilor de scandal îi înregistrează un zîmbet umilit și străin.

Ecuației i-au fost examinate toate soluțiile. Nici una pozitivă. Eroina a fost respinsă de artă ca o greșă improprie. Nici un rol nu i-a fost lăsat mai mult de o respirație. Vedeta a fost înlăturată de soție, soția s-a predat nostalgice vedetelor, aceasta a capitulat în fața conștiinței actriței, dar nici actrița n-a putut să nu cadă în golul cabotinismului. După urcarea tuturor spiralelor, alunecare dedesubtul punctului de pornire... Prea multe renunțări — voluntare în aparență, obligate în fond — pentru ca ironia titlului să nu ni se pară justificată. amar justificată...

Și totuși, comparația pe dos cu legenda Margueritei Gauthier ar fi simplistă, dacă doamna fără camelii n-ar aminti uneori — izbitor — mai degrabă suferințele filmului de artă decît pe cele ale actriței de film...

Romulus Rusan

Secvența

Un actor

● AȘ putea repeta — cu egală îndreptățire — ceea ce au spus alții despre Mircea Diaconu: că — în ciuda tinereții sale — poate fi socotit unul dintre cei mai buni actori pe care îi avem la ora actuală. Aș vrea să folosesc însă un alt cuvînt, aș vrea să spun că M. D. este unul dintre cei mai importanți actori ai noștri. Pentru că nu altfel decît importante, foarte importante, sînt privirea curată și zîmbetul cîstît cu care a venit în cele câteva filme ale sale de pînă acum (îndeosebi *Actorul și sălbătici* și *Filip cel bun*), prezența lui de un firesc care a făcut pe mulți să-și dea seama cîtă lipsă de firesc le-a trecut pînă atunci pe sub ochi, „stilul“ care nu se supune altor „canoane“ decît celor ale cotidianului. M. D. nu face „compoziție“, dar, bănuiesc, poate juca orice (și țin să amintesc celor care îi dau roluri că la primul său pas pe o scenă profesionistă a jucat irezistibil o partitură de comedie). S-ar putea ca băiatul acesta (pe care nu îl cunosc personal) să nu facă altceva decît să-și joace viața, venind adică în roluri cu ceea ce are, probabil, caracteristică omului firesc și bunătate, farmec și modestie. Oricum, îi doresc ca povara atîtor cuvînte frumoase cite i s-au adresat (pe merit) în ultimul timp, să nu îl obosească.

a. b.

George Constantin, eroul noului film românesc, *Muntele ascuns* (peliculă realizată de doi tineri: Mihai Creangă — scenariu, Andrei Cătălin Băleanu — regie)

Oameni ai zilelor noastre

● O viitoare sinteză a teatrului contemporan va consemna, desigur, cu ponderea cuvenită structura ciclului pe care redacția de radio și cea de televiziune îl prezintă sub titlul comun *Oameni ai zilelor noastre*. Ceea ce la începutul anului 1974 constituia o inițiativă pe care am salut-o pentru reala ei semnificație, este acum o emisiune de audiență și prestigiu. Spectacolele au urmărit, dincolo de fireasca varietate tematică și interpretativă, a reconstituit profilul moral al unui timp și al oamenilor săi, deza realizatorilor (scriitorii, regizorii, actorii) fiind: autenticitate, transfigurare și modelare a documentului vieții, sinceritate a expresiei, respect al adevărului.

Secvențe recente în această sugestivă „cronică“ a actualității sînt piesele lui I. D. Șerban, transmise în premieră la radio, *Bal la minus 13 grade* (regia Dan Puican), și la televiziune, *Fata care a*

mutat Paringul (regia Nae Cosmescu). Ca și precedentele sale lucrări dramatice, scriitorul demonstrează suplete în construirea și rezolvarea conflictului, simț al nuanței, intuiție psihologică, George din *Bal la minus 13 grade* și Stefania din *Fata care a mutat Paringul* sînt două tinere surprinse într-un „moment al decăderii“, decisiv, deci, pentru întreaga lor existență. Scriitorul evită soluțiile tranșante, pe care viața însăși le atenuază nu o dată în virtutea unei adînci înțelepciuni, astfel încît eroinele, înzestrate cu o delicată energie, lasă să cadă asupra evenimentelor vîlul aburos al grației, modificîndu-le, reușesc miracole cu un simplu zîmbet, aduc bucurii cu un simplu gest, reabilînd drepturile misterului și gravitatea imponderabilului.

În ambele piese, apoi, gîntierul este nu doar un cadru, ci o lume plină de culoare, dramaturgul pă-

rînd interesat în egală măsură de creionarea caracterelor „principale“ și a celor „episodice“. Este ceea ce, poate, ne îndeamnă a vorbi despre interpretăii a două mici roluri, Rodica Popescu (*Bal la minus 13 grade*) și George Mihăiță (*Fata care a mutat Paringul*), remarcabili prin creațiile lor. În rolurile principale, Melania Cîrje și Ștefan Iordache (la radio), Irina Petrescu și Virgil Ogășanu (la televiziune), ne-au oferit acum, ca și altă dată, aici, ca și pe scenele teatrelor, adevărate recitaluri actoricești.

● Ciclul de Teatru romantic a continuat la radio seria succeselor prin *Despot vodă* de Vasile Alecsandri, cu George Vraca în rolul titular.

● Pînă la 1 martie, la radio, 50 de transmisii (11 în premieră), la televiziune, 12 transmisii (5 în premieră).

Ioana Mălin

Telecinema

● DE la preeria descriptivă și impusă cu geniu de western, niciodată în cinema cîmpia nu a jucat un asemenea rol covîrșitor ca în filmele lui Iancso. Pusta lui are dimensiunile terorizante ale unei scene planetare. Absolut tot ce se întîmplă în mintea, în ochii și în filmele lui, se desfășoară în planul plat al cîmpiei, formă încăpătoare de relief pentru toate dramele și simțirile omului. Pusta e arca lui Iancso. Printr-un efect de Giacometti, omul tocmai aici, în această pustie, capătă densitate și volum. Obiectele — o putere halucinantă. Poveștile — austeritatea cumplitelui.

E feerie cîte pot încăpea în pusta „sărmanilor flăcăi“, a „roșilor și albilor“, a strigătului și a tăcerii? :

?) Bine, foarte bine analizate de Dan Petroiu într-una din cele mai serioase emisiuni de cultură cinematografică: „*Flie de dicționar*“, vinerea, programul II, orele 17.35.

o marsează cîntată cu dor la scripcă, jandarii cu pene, revoluționarii în cămăși de în țare, caii, fanfarele militare, cojoacele ciobanilor, manifestele proletarilor lui Ady, lanțurile celor împiați, zăvoarele negre la carceri din lemn alb, căpeștele, fierea, fiarele (mobile și imobile), butoaiele cu apă în care omul incins se aruncă nebun pentru o rază de lumină, harapnicile, varul pereților, stergarele femeilor venite cu mîncare pentru cei din închisoare, închisoarea din lemn, fier, pînă, bice de piele, lămpi cu gaz, frîngii și spinzurători — totul e implantat în pustă, nu există vîi, munți, orașe, nici un tufiș, nici o pădure, nici un izvor, nici un fir de telegraf, de pătlanjen, absența lor ducînd la magia frumoaselor fără de corp și la vraja unei lumi fără de adjective, a unei povești, și ea albă ca varul, monotonă, rece ca dragul ferestrei, cea mai necruțătoare dintre poveștile necurate ale ființei: vinzarea de om, în-

șelarea, trădarea. Pusta asigură spațiul kafkian pentru săvîrșirea acestei cazne, la răsrucea violenței, friei și supunerii. Pusta asigură tăcerea necesară pentru ca această melodie a cruzimii să se înalțe golaș și sfîșietor. În tăcerea sfîntă a filmelor lui Iancso, încap asceticele tăceri ale gîndului netrebnic și iluzionat, ale ispitei de a scăpa, dar și — mai ales — acelea ale eliberării de teamă, panică și umilință. Cîmpul său e atît de pur și binecuvîntat artistic încît e loc, aici, să se înfrunte și să se desearce, natural și potrivit, marile electricități închise atît în mecanismul unor cătușe cit și într-o lozincă revoluționară de la '918: „Trăiască societatea proletară!“

La Iancso, profunzimea cîmpiei și a „cîmpului“ cinematografic nu e altceva decît profunzimea tăcerii purificatoare pînă în adînc, pînă la strigătul esențial întru găsirea libertății.

Radu Cosașu

Jurnalul galeriilor

Plastică

Marginalii

SE CUNOAȘTE că trăim un timp de generozitate al talentului feminin. De n-ar fi decit să numărăm acele buchețe de culoare izbucnite în București, care sînt expozițiile de pictură: vernisajul uleiurilor și tușurilor Yvonnei Hassan la Căminul Artei din strada Biserica Encei nr. 16 e a patra ori a cincea prezență feminină în sălile Capitalei din ultimele luni.

Pictorița care expune rar, foarte rar, și-a păstrat prin vreme aceeași natură eruptivă, același aliaj propriu de senzație a culorii și reflexie intelectuală. Nici în anii războiului, cînd împlinirea m-a adus de cîteva ori în atelierul unde studia, nudurile și portretele nu erau niciodată simple copii academiste, reflexe grăbite ori impresii fugare.

Fapt explicabil. Yvonne Hassan face parte din generația marcată de război. Cine a trăit la o vîrstă cu tîncere de mințe crispările camuflajului, acel negru apăsător în care se putea căsca la fiecare pas pămîntul sub picioare, ori prăvălii din fiecare ochi de cer, moartea, îi păstrează în memorie tatuajul și iubește cu atît mai pătimaș culorile. Spunea odată Enzensberger că, după Hiroșima și crematoriile umane, nu mai poți scrie o poezie care să se mulțumească a fi simplă desfătare. Același lucru se poate afirma și despre arta plastică. Pictorii postbelici au vrut să inchege din nou viața, lumea: din linii, din culoare, din colaje, cu această experiență de dincolo de retină. O crispare a memoriei, cu remîniscente de negru, de cenușiu și cenușă, o sefe neistovită de ferestre deschise: de cîte ori revine motivul ferestrei, al culorilor din cadrul ei, în tablouri, și nu ca un motiv plastic, ci existential! Sînt, în uleiurile cu profuzii de pastă și întunecări puerce din paleta unei îndrăgostite de Rouault, secvențe bruste ale memoriei, portrete suprapuse, mișcări întrepătrunse, absorbții de materiale cotidiene, într-o derulare fixată pe neașteptate în contururi, cu fiorul de care vorbea Ion Caraion, în „prefața” catalogului.

O pecete a omului, a omenescului, chiar și în „naturile moarte”: o sensibilitate filtrată, catarctică. E, în expoziția Yvonnei Hassan care nu ostenește să reia propriile motive, înnoindu-le și înnoindu-se, o căutare de sine în univers, care îi face cinste. Cu cît un artist e mai ei însuși, cu atît își pot ceilalți regăsi propria aspirație spre definire, care e una din caracteristicile omului modern. Fără a-și pierde harul femeii de a zămislî chipuri și oameni, arta pictoriței e dublată de o forță bărbătească a închegării, a construcției. Privind înfruntarea cromaticii întense cu negrul nocturn, îmi vine să mă întreb, printr-o derogare de la vechea legendă, dacă „la început a fost cuvîntul”, sau culoarea? În orice caz, paleta pictoriței vorbește: în cel mai omenesc grai, acela al artei și rațiunii.

Veronica Porumbacu

Vasile Ștefan: SCENĂ ISTORICĂ

Retrospectiva Vasile Ștefan

ATRECUT aproape nesemnaltă expoziția unui pictor autentic, poate nu „modernă” în sensul efortului de a epata prin insolitul situațiilor plastice propuse, dar, în orice caz, posedînd suficiente date pentru a ne dezvălui personalitatea unui artist cu o solidă formație profesională și cu un deosebit simț al materiei cromatice: **Vasile Ștefan**.

Retrospectiva de la sala Dalles poate servi drept punct de plecare pentru o discuție în jurul acelei maniere post-impressioniste ce caracterizează arta noastră dintr-o perioadă cu valoroase rezultate estetice, devenită — într-un anumit fel — amprentă specifică. Descoperim, în primul rînd, o dragoste pentru materia concretă, reflectată în practicarea figurativului pus sub semnul realismului de mesaj, apoi pentru materia cromatică, utilizată ca unică modalitate de exprimare. Culoarea este formă, desen și volum, spațiu și atmosferă în același timp. Ea poartă amintirea unor raporturi mimetice cu subiectul inițial, dar se subiectivizează în același timp, propunînd o viziune proprie, o vibrație tonală ce înglobează în egală măsură concretețea palpabilă a fenomenelor și aparența lor, metamorfoza proprie jocului continuu al luminii și atmosferei. În aceste date generale cu inerente deplasări de accent în raport cu personalitatea artistului, trebuie căutată valoarea picturii lui Vasile Ștefan, și într-o surprinzătoare disponibilitate către cele mai diferite stiluri, realitate ce constituie în acest caz concret o calitate și un exemplu de prelucrare neepigonă. Există adeseori forme de pastişă cuminte, servilă, există însă și posibilitatea asimilării esenței de gîndire și stil a unui procedeu oarecare, capabilă să genereze interpretări „în manieră”, dar nu decalcuri gadoce. Vasile Ștefan a parcurs și asimilat experiențele unor tendințe cu rol determinant în arta acestui secol, reușind să

adapteze unei teme date o manieră specifică, executînd chiar variațiuni, dar reușind să includă totdeauna în opera sa o notă de originalitate în care descoperim calități specifice ansamblului artei noastre.

Amprenta cea mai puternică se datorește procedeele cerebrale ale lui Cézanne, dar într-o compoziție cu personaje armonios articulate anatomic descoperim amintirea lucrărilor lui Matisse din perioada Collioure, după cum dispersia cromatică subsumată construcției riguroase practică de Signac sau Seurat, ca și influențele unui post-cubism de tip „Blaue Reiter” se descifrează în alte piese, la fel ca și unele evadări în zona expresionismului abstract. Versatilitate? Nu, ci o firească nevoie de schimbare, o mobilitate a spiritului dublată de evanescența procedeele ce face dificilă clasificarea lui Vasile Ștefan cu mijloacele curente. Se impun, ca unice repere stabile și suficiente, calitățile de bun desenator și colorist, știința compoziției și respectul pentru pictura în sine, suficiente argumente pentru a defini un artist autentic.

Doi profesori de desen

● **DOI PROFESORI** de desen, artiști prin vocație și pregătire, dar mai puțin cunoscuți decît colegii lor cu statut, expun în holul B.C.U. lucrări de sculptură și ceramică, decorative prin destinația lor socială.

Lidia Ionescu-Tene caută raporturi expresive, adeseori apropiate de valorile spațiale ale sculpturii propriu-zise, adăugîndu-le calități cromatice menite să sub-

linieze unele volume și să le impună în dialogul cu lumina. Repertoriul lucrărilor oscilează între **Forme decorative**, gîndite „în abstract” ca soluții pentru agrementarea mediului ambiant, apoi construcții spațiale cu destinație în același timp estetică și programatică — **Vase monumentale** — și stilizări din repertoriul antropo și zoomorf — **Domniță, Bufniță, Arici** —, constituînd un argument decisiv în favoarea valorilor decorative pe care mizează artista. Formele sînt „găsite”, cu suprafețe frumos tratate în spiritul materialului, cu planurile fluid articulate, supunîndu-se intențiilor inițiale și propunînd o personalitate poate încă prea timidă în modul de a-și materializa vocația și predilecțiile stilistice.

Celălalt expozant, **Ion Burlușanu**, practică o sculptură pe care singur o definește drept „decorativă”, enunț care precizează destinația, dar nu și calitatea estetică. Pentru că, pornind de la pretextul personajelor umane, artistul include în piesele sale și un conținut expresiv, o simbolică ale cărei efecte depășesc simplul divertisment vizual. Desigur, dimensiunile le recomandă pentru spațiul interior, dar raportul elementelor componente, structura lor de ansamblu denotă o vocație a monumentalității temperată de un cuminte spirit „decorativ”. Rezolvările volumetrice ale citorva lucrări, articularea planurilor trădează un ochi atent la lecția mării sculpturi și o disponibilitate profesională pentru formula figurativă, deplin materializate în **Familia, Grup, Muzica, Meditație, Compoziție**, piese ce ne propun o latură interesantă a personalității lui Ion Burlușanu.

Virgil Mocanu

Lidia Ionescu-Tene: SURORILE (ceramică)

Muzică

File de cronică

CORNELIU DUMBRĂVEANU a mai dirijat două concerte în București. Consacrarea lui devine acum un reper al stagiunii. La Filarmonică s-a simțit iar așa adiere de entuziasm și ambiția ansamblului de a-și demonstra valoarea. Coardele au fost într-adevăr omogene, strălucitoare și cu suplețea tonurilor celor mai nobile din lume (le mai trebuie doar un plus de prezență a contrabașilor). Am simțit asta și în acompaniamentul la **Concertul** lui Beethoven și în **Simfonia** de Mendelssohn-Bartholdy. O altă satisfacție a fost puritatea coardelor la cîntatul descoperit, ca în acea irizare de picături prinse pe o pinză de păianjen, care este cantata **Dintre sute de catarge**, pentru

solo, cor feminin și coarde a lui Wilhelm Berger. Muzical, meditația asupra textului eminescian a însemnat pentru Wilhelm Berger o zăbavă poetică în interiorul unor imagini de un frumos deja acceptat, în care acest frumos e totuși foarte realizat și încă pe mari suprafețe sonore, adică atît cît se menține în alura lui de remarcabilă sobrietate și de concentrare și nu cedează ispitei către un anume sentimentalism de convenție. Cantata e un vîrf în opera autorului. Trebuie amintită și prestația vocală a Marthei Kessler la reușita exemplară a acestei premiere.

Și suflătorii Filarmonicii sînt în stare de fapte mari. Numai că performanța lor rămîne încă mai degradată mai sporadică și pe teren individual. Dacă în **Simfonia** a 3-a „**Scottiana**” de Mendelssohn pasajele de ansamblu s-ar fi păstrat constant în curățenie și în transparență am fi avut, fără îndoială, o interpretare de referință.

În **Primul concert** de Beethoven, solistul Dan Grigore a demonstrat, dacă mai era nevoie în acest caz, că a delegat în mod absolut orice ține de forță, de agilitatea și de finețea jocului cu clapele. De aici începe muzica. Dar de aici Dan Grigore ezită să mai fie implicat. E poate și refuzul inteligenței critice de a mai bate drumuri netezite. Dar își va construi oare un altul?

Și acum despre dirijor. Corneliu Dumbrăveanu se arată un romantic. Romanticismul lui nu derivă însă din simple intuiții și clanuri ad-hoc, ci e un mod de a pune migală într-un dat temperamental. Dinamismul, contrastele și tensiunile, fantezia cu care dilată și stringe materia muzicală răspunzînd cerințelor de moment, stau pe un prealabil și trudnic

artizanat al detaliului, vizînd respectul sever al structurilor notate de autor. Frazе, accente, durate, acordaje tind toate, în mina lui Dumbrăveanu, către cea mai deplină claritate și expresivitate. Dar tocmai migala aceasta a fost mai puțin sesizabilă în concertul de la Radioteleviziune. Deși coardele au avut o maleabilitate neobișnuită în ultima vreme, deși orchestra a avut scilipiri de zile mari, deși au fost și momente de autentică omogenizare, sau poate tocmai datorită acestor eșantioane, s-a putut vedea mai bine că prima orchestră simfonică a Radioteleviziunii trece printr-o eclipsă destul de gravă. Programul, dificil. Prima auditiе românească, **Rubato** (1970) de Corneliu Dan Georgescu, ne-a pus din nou în prezența unui creator sensibil la lumea culorii. Corneliu Dan Georgescu împerechează rafinamentele timbrale — operînd cu mult discernămint selectiv — cu o magmă de impulsivități și de violențe, care, deși se consumă repede, țin totuși discursul într-o tensiune potențială. În **Rubato** tehnica aceasta de suspensie își atinge virtuozitatea: aparent discursul este așezat într-o lume de contemplație, uneori chiar lincezeală pe o motivică abstractă și colorată sugerînd țesătura cămeșilor și scoarțelor populare; dar liniștea aceasta are totuși aerul prevestitor al unei întîmplări violente care pină la urmă nu mai are loc. **Rubato** reprezintă finalul unui ciclu și respiră într-adevăr aerul unui drum încheiat. Cu totul meritorie și inițiativa acelui **Concert** de Sostakovic, în fapt o masivă și frumoasă simfonie cu violină obligată și cu o mare cadență, totul la un grad maxim de dificultate, unde solistul Daniel Podlovski s-a achitat cu corectitudine. În fine, **Simfonia** 1 de

Robert Schumann a fost piesa unde orchestra Radioteleviziunii a improspătat aerul romanticismului și a reușit să comunice o autentică tensiune.

TIMP de două săptămîni Casa filmului a fost o importantă sală de cultură muzicală. Gala operei de cultură germană a strîns acolo publicul meloman ca să vadă pe ecran: **Nunta lui Figaro** și **Maoul fermecat** de Mozart, **Freischütz** de Weber, **Țăr și dușman** de Lortzing, **Maestrii cîntăreți** de Wagner, în fine **Wozzeck** de Alban Berg. Am dedus de acolo ce se mai poate și ce nu se mai poate face azi în teatrul de operă. Toate piesele montate sub conducerea artistică a lui Rolf Liebermann la Opera de stat din Hamburg omogenizează valoric distribuția urcînd și rolul minor la nivelul unei creații; dicțiunea e atît de perfectă încît fiecare cuvînt cîntat devine inteligibil; cîntăreții pot fi instruiți să se miște și să-și trăiască rolul aidoma actorilor de teatru, diminuînd considerabil acea nefericită poză grotescă; orchestra poate avea expresivitatea și precizia din concerte. Dar, de pildă, **Nunta lui Figaro** ne-a spus clar că în lipsa unor idei regizorale întemeiate pe noi mijloace vizuale, multe opere ar avea numai de cîștigat prin aducerea lor în sala de concert și focalizarea eforturilor numai pe imaginea muzicală. În schimb ceea ce ar putea să devină regia de operă am văzut în **Wozzeck**, adus într-un cadru atît de firesc încît să ne facă să uităm convențiile greu de suportat pe care aproape că ne obișnuim să le primim ca pe o fatalitate a teatrului liric.

Radu Stan

O frază despre Faulkner

ORDINEA latină, un anumit simț al ordinii, poate innăscut (deși cine mai știe căile obscure pe care a peregrinat singele?), mai curînd deprins (dar unde, la școală, din preaputinele lecții ale grămaticilor și logicienilor?) te îndeamnă să cauți **centrul** operelor pe care le cercetezi, un fel de punct interior privilegiat în care așezîndu-te în mod ideal, și din care privind să poți cuprinde lucrarea întrecăgă cu privirea, idee critică (dacă poate fi numită astfel), prea puțin critică, de fapt, pentru a merita să se numească „idee”, mai mult quasimistică năzuință de a te uni cu opera în interioritatea ei presupusă, după o imersiune în care treci prin imposibila încercare a lepădării de tine însuși, o asemenea nevoie de a reface o ordine bănuită, prin viziunea critică, devine de-a dreptul imperioasă atunci cînd spiritul tău, mai puțin disciplinat, cît triturat, macerat, malaxat — asemenea unui aluat bine frămîntat cu nu puțină drojdie — ajunge în preajma unei opere precum aceea a lui Faulkner*), care ignoră, ce zic, sfidează orice arhitectonică a dimensiunilor bine echilibrate între ele, deci și a centrelor de greutate, în care nu poți să înaintezi, străbătînd culoare, urcînd scări, deschizînd uși închise, fără să nu observi că le-ai mai străbătut, urcat, deschis, și că, așadar, te învîrți într-un cerc pă-

*) După lectura romanului **Absalom, Absalom!**, tradus de poetul Mircea Ivănescu

cătos incapabil să te apropii de centrul rîvnit, un cerc cu altă mai păcătos cu cît locurile bătute și străbătute iarăși și iarăși sînt mereu aceleași și totuși nu sînt chiar aceleași, ceea ce te tulbură nespuse și te face să te simți uneori rătăcit, pierdut, într-o monstruoasă pădure de cuvinte, sentiment chinuitor, sufocant, dulce tortură morală, esențiala voluptate, poate, pe care ți-o oferă cărțile americanului acesta, voluptate și provocare pentru europeanul care ești, și care crezi că — după ce i-ai urmat, în iad și în cer și pe pămînt, pe Ulise, pe David, pe Dante, ori fapăturile lui Dostoievski, nemaisocotînd propriile tale drumuri prin aceste tărîmuri — ai ajuns să vezi, să știi unde duce orice cale, încă înainte de a fi purces la drum, și care descoperi cu stupoare, cu iritare, dar și cu incîntarea pe care numai adevăratele, rarele revelații le prilejuiesc, că sînt încă multe și tainice ungherele în care n-a pătruns filosofia ta, și în care, poate, minți mai puțin înarmate au izbutit să pătrundă, cum ar fi cugetul, sau ceea ce ține locul cugetului, unei femei sau unui copil, sau mintea plină de incoerențe, de criptofilosofeme a unui nobil decăzut, de provincie, din Sudul acela american, care n-a putut uita în așa măsură și ierta jîgnirea din timpul războiului de secesiune încît după ce demult, de cincizeci de ani și mai bine, focul bivuacurilor nordiste se stinseseră, și s-au aprins altele, mondiale, el a preferat să se înroleze în aviația britanică mai curînd decît în aceea a Statelor biruitoare în lupta secesionistă, ceea ce dovedea, fără îndoială, consecvența umană a unui caracter, dar și încăpățînarea în neschimbare a unui animal (căci numai dobitoacele rămîn total fidele rînduiei lor), precum și faptul — mai adînc semnificativ decît toate — că pentru el Sudul era altceva și mai mult decît un loc ca toate celelalte în care locuiesc și din care se mută oamenii în-

tr-un veșnic Dincolo, un fel de loc al încercărilor, în care se deschid guri de umbră ce duc în hăul de jos ori scări de lumină ce duc în hăul de sus, și, mai mult chiar decît altul, un fel de loc fără loc (căci ce altă semnificație poate avea fictivul comitat Yoknapatawpha al cărui singur stăpîn și proprietar era), un loc ce nu-și are locul decît în credința, în iubirea, în speranța, în disperarea, în ura și în scepticismul unui om, căci — asemenea lui Nietzsche față cu odios-iubita sa Germanie — acest om a nutrit fața de Sudul său toate propensiunile contrare și contradictorii pe care le poate nutri o ființă ambivalentă, și care cuvîntător fiind (chiar dacă-i plăcea să se numească pe sine plugar tăcut), a mutat nelocul acestei pasiuni unice și îndoite în nelocul mai plin încă de contradicții, de ambiguități, al cuvintelor, dînd Sudului chipul propriei sale retorici apărătoare uneori, acuzatoare mai des, interogative, inchizitive totdeauna, căci, încă o dată, Sudul său nu era un loc ci căutarea unui loc, a unui loc în care bărbatul vrea să devină tatăl unui șir neînterupt de fii și în care fiii pier, căci se omoară sau îi omoară el, cu o putere dincolo de voce, cu însăși puterea unei legi obscure în fața căreia nu sînt vinovați, nici nevinovați, lege în arcanele misterioase ale căreia cine să ne introducă, după însăși spusa scriitorului, dacă nu o femeie sau un copil, o fată bătrînă nenunțată ori un tinăr preasimțitor, condamnat la o moarte timpurie — precum în **Absalom, Absalom!** —, lege promulgată de un Jehova gelos și sadic, impusă ca o cumplită fatalitate, ori proiectată după chipul aceluiași Jehova, de oameni asupra tuturor lucrurilor și fapturilor, și poate acolo în acea lege se află centrul rîvnit, crezi, pînă cînd nu-ți dai seama că legea însăși este batjocorită și surpată în dărîmarea furioasă a tuturor prin toate la care a-

știi, foc devastator care înghite totul, case și vieți, asemenea celui foc elementar al cugetătorului din Efes, din care toate se nasc și în care toate se întorc, pînă și cele ce n-au fost niciodată, dar ar fi putut să fie, precum visele de mărire a Casei, sau de perenitate, sau de puritate, porniri ale singelui sau ale duhului neîmpăcat cu sine (și, în toate acestea, cititor impenitent cauți centrul bănuیت, dar focul se mistuie pe sine, ca în simbolul nu lipsit de umor al șarpelui ce-și înghite coada, pînă cînd nu rămîne nimic, și nu se mai știe cine a înghițit pe cine, focul fiind depășit astfel de o mai înaltă ironie, de un fel de comic joc al cărui mare meșter este scriitorul (și, poate, în jocul acesta se află centrul de ghițit), joc de-a baba oarba în care alergî cu ochii legați după o himeră și în care orice dezlegare este identică cu o nouă fugă, de astă dată din calea unei fatalități oarbe, și-ți dai seama că jocul acesta îl joacă eroii povestirii între ei, dar și povestitorii ei fictivi care pretînd că se inițiază unii pe alții în tainele povestirii, ba chiar și povestitorul cel adevărat cu tine, ascultătorul său, încît, deodată, descoperi că centrul celui univers fictiv, cu circumferința în infinit, deci, nicăieri, se găsește, nu poate să nu se găsească pretutindeni, deci și în tine care ai intrat în jocul cuvintelor, ceea ce te obligă să scormonești și să cobori și să cauți în tine, tîrînd după tine drumul străbătut prin universul lui Faulkner și stațiile toate, ca ale unei **via crucis**, în care ai crezut că ai putea să te oprești și să contempli totul dintr-o ochire și Sudul, și Legea, și Fatalitatea, și Jocul, și Ironia, și Cuvintele cu Retorica lor, căci în cele din urmă, din dezordinea aceasta toată, ireductibilă întru totul la o ordine a cuvintelor, mai rămîne un rest, mai rămîne un rest, mai...

Nicolae Balotă

(Urmare din pag. 7)

vin copiii de la școală și mai trece omul băut și la noi e trafic rutier intens și așa cade necazul pe capul poporului.

— Dar altceva, ceva — în afară de plan, ceva...

— Gata ! Înțeleg. Dv. vreți poezie.

— Vreau adevăr.

— Dacă vreți adevărul, aflați că eu vorbesc cu dv. și mă gîndesc... Nu vă supărați ?

— Nu !

— Mă gîndesc la vaci. Cîte vaci au fătat ? Cîți miei ? Cît lapte ? Toată ziua mă gîndesc la lapte. În '73, cînd am venit în comună, am avut 630 hectolitri la 100 de vaci. Cred că vă dați seama ce rușine la nivelul comunei ! Eu nu zic că am făcut minuni, dar în '74, fără să importăm nici vaci, nici oameni, aproape am dublat. 1096 hectolitri ! Puțin ! Foarte, foarte puțin, dar eu cînd mă scol dimineața și aflu că azi am mai crescut cu trei litri..., nu știu cum să mă exprim eu în cuvinte mai alese... că dacă ar fi cineva, la un tablou de comandă să-mi pună 1001 fire în cap, să vadă ce-am acolo, s-ar spe-ria cîți hectolitri ar găsi acolo și cîte campanii, că dv. ziceți campanie, dar la mine sfîrșitul campaniei de primăvară e începutul campaniei de vară, și sfîrșitul campaniei de vară e începutul campaniei de toamnă și — uite-așa o ținem, că seara planifici totul, ca la carte, și zici că dimineața recoltezi floarea-soarelui și să meargă două combine la punctul Secuia, și dimineața cînd te duci acolo tractoristul zice că i s-a defectat combina sau nici nu mai zice nimic, că aseară a făcut chef și nici n-a mai venit. Și oamenii stau și așteaptă și tu, ce să te mai gîndești la lună că se-nvîrte cu tine pămîntul...

— Dar duminică ?

— Care duminică ? Duminica e a șaptea zi de lucru. Aici e punctul unde călcăm noi codul muncii. Eu nu

O primăriță

știu să vorbesc așa, în cuvinte alese... dar să știți că mi-ar părea rău să-nțeleg că facem pe mucenicii. Mucenici, cînd avem o echipă de fotbal care e în campionatul județean și acum sperăm să intre în divizia C ? Deși lumea a cam fost obișnuită altfel. Să ardă toată noaptea becul, în curte, ca să vadă vecinul că are de unde. Tu să ceri, și centru' să dea. Dar, uite, că acum trebuie să-ți dai singur. Dumnezeu nu mai dă.

— Altădată da ?

— Nu știu, că eu n-am prins perioada cînd da Dumnezeu. Cînd mergeam la școală, la profesională, făceam 7 kilometri dus și 7 întors și era iarnă și mergeam, așa, pe jos, într-un capot de monton, dac-ați auzit ce-i montonul. Dar eu pe fii-mea cînd a.n scos-o de la maternitate, n-am scos-o fără ghețuțe de lac și costumaș de fiș... Dar parcă z'ceați ceva de lună ?...

— Da, ziceam. Voi am „ceva romantic”. Oamenii au rămas cu niște fixații. Orice muncă ar avea femeia, dacă nu rămîne feminină...

— Feminină ! Feminină ! Știți... poate eu nu știu cum să mă exprim... dar am impresia că oamenii nu înțeleg. Nu știu cum să mă exprim... Efortul mare care-l depui nu e să fii mai feminină. Efortul mare e să fii mai puțin feminină. Mai sobră. Mai aspră. Că dacă ești feminină te-apucă așa... și te apucă des... se revărsă din tine sentimentele... Că eu mă uit la unii colegi ai mei care nu-s feminini. Care-s bărbați. Se-ntîmplă, la cîte o sedință de instruc-taj, de-i face albie de porci. Eu, femeie, cu orice risc, nu mi-aș mai putea permite să mă mai întorc cu capul sus după ce mi s-a întîmplat rușinea asta. Dar el se duce pe coridor și trage o țigară. Și cînd se termină sedința, se

duce și trage un sprîț și cînd a ajuns acasă a și uitat. Dac-ar fi femeie s-ar apuca de bocit. Eu nu accept să bocesc pentru că eu sînt o greșală tehnică a naturii. Eu cînd sînt supărată mă urc în docar și-o iau peste deal și stau așa și mă uit la un siloz sau la o șură și pac ! Dar sînt situații grave cînd n-ai ce face și omul bocește. Ce m-aș face dacă m-apuc și eu de bocit cu el ? Că vine cîte o colegă a mea, d-astea care ziceți dv. că sînt feminine, care imediat cum aude ceva impresionant s-apucă de bocit și-mi spune : „dar dv. ce-aveți ? Dv. sinteți invadator ? N-aveți singe ?” Am singe ! Mă impresionează. Poate am și eu trăiri interioare... Că vine cîte unul... da, a fost un caz... a venit unul c-a fost dat la ilicit... În interval de două săptămîni îi murise și socru-său și soacră-sa. Și a venit omul cu patru copii la mine și-a zis că se-nchide-n casă și-și dă foc... fiindcă să știți că era nevinovat. Și de multe ori nevinovații pică. Și eu dacă aș fi fost feminină m-apucam de bocit, dar fiindcă n-am fost feminină m-am pus pe alergat ca să scot omul din beleaua care căzuse pe capul poporului. Așa trebuie ! Cînd te doare să stai de lemn și cînd îți vine să rizi să-ți pui fermoar la gură. Să nu te uiți nici în sîlînga, nici în dreapta. Dacă aș vrea, ce, eu nu știu să dau ochii peste cap ? Da, mai sînt și păreri din as-tea care ziceți dv. Citesc și eu rubrica „Cum ne vād ei“...

— Și totuși întrebarea aceea stereotipă : „cum împacăți munca de conducător cu viața de familie ?“...

— Gata ! Înțeleg ! Vă explic. Numai că nu știu dacă o să vă placă. Care viață intimă ? Soțul vrea să te mai vadă și el și nu pe post de primar.

Dar eu plec de acasă la cinci dimineața și mă întorc seara cel mai devreme la opt. Uneori vreau să mă fac că-s bine dispusă, dar se vede că e forțat. Stau la masă, mîncînc, vorbesc cu ei și mă gîndesc de ce-a murit o vacă, de ce-au ajuns doar două mașini în bază cînd au plecat trei, de ce-a plecat omul ăla supărat de la mine... Soțul meu e un om bun. Fără înțelegerea lui nu puteam face nimic, dar cu toate îndatoririle mele față de partid și stat, ca orice bărbat își mai iese și el din fire. Poate că n-am răspuns bine, vă rog să nu luați în nume de rău...

— Un primar, adică un bărbat care ar ocupa același post cu dv., ar avea tot atîtea bătăi de cap ?

— Categorie : Nu !

— De ce ?

— Pentru că bărbatul cînd vine acasă găsește totul de-a gata. Pe bărbat — iertați-mă, eu vorbesc, așa, cu cuvinte simple — nu-l interesează dacă soția are cămașa curată sau dacă copilul a mîncat. Bărbatul cînd vine acasă mîncîncă, se schimbă la pijama, se uită la televizor sau iese cu soția. Dar tu, femeie, oricît de mult te-ar substitui soțul, tu nu poți să-ți permiți să-l lași să facă totul.

— De ce ?

— Nu poți. Nu știu de ce, dar nu poți. Poate din orgoliu. Poate din altceva, dar nu poți. Nu poți să-l lași să spele rufe, chiar cu mașina...

— De ce ?

— Nu știu. Așa...

— Din sacrificiu ?

— Sacrificiu ?! Eu nu mă sacrific ! Fără viața asta eu aș muri.

— Dar ia uitați-vă la dv. Sinteți o mină de om... E greu...

— Și dacă-i greu, ce să fac ? Să încep să bocesc ? Eu, să știți că nu accept să bocesc. Nu v-am spus eu că — ha, ha, ha — eu sînt o greșală a naturii ?

Ecaterina Oproiu

MICHELANGELO

Autoportret

René Huyghe:

Spiritul epocii noi

NUMELE iau chipul și înfățișarea sufletelor pe care le ascund. După acele nume tinerești și melodioase ale secolului al XV-lea — Pisanello, Paolo Ucello sau Masolino — în pragul secolului al XVI-lea, numele lui da Vinci, Rafael și Michelangelo răsună în acord cu operele pe care le evocă: Leonardo da Vinci, nume sinuos, felin și reptil totodată și care, spre sfîrșit, suieră și alunecă; Rafael, lin și clar, asemeni unei platoșe din argint aurit a unui arhangel; Michelangelo, sonoritate înăbușită, mare aripă adumbrită.

Marii artiști sînt cei ce punctează o evoluție, marcîndu-i cînd momentele de înflorire în care se dilată și se stratifică experiența cîștigată, cînd momentele de contracție pregătind elanul viitor. Ei sînt cîmpurile pe care fluviul curge domol, sau strîmtorile unde se învîlburează: ei sînt sufletul și articulațiile acestei mase de unde. Rafael și Michelangelo sînt contemporani, dar, la Rafael, trecut și prezent se contopesc pentru a se arăta într-unul din acele momente de liniste în care, trăindu-l, crezi ca în ceva definitiv, pauze pe care le consideri ca un capăt de drum. Michelangelo înseamnă unul din acele momente de ruptură în care resortul omenesc se întinde, se contractă și suferă de durerea unui efort viitor căruia îi îndură sfîșierea fără a-i întrevadea însă capătul. El este suspendat deasupra acestui prag de neliniste, între golul unui trecut pe care îl abandonează și viitorul care se naște în incertitudine: el a părăsit cîmpia soarelui, acolo unde, împreună cu Rafael, se coceau plantele vîrstelor de demult. El a urcat pe vîrfurile nesigur, stîncos împrejmuit de nori, lăsat pradă marilor furtuni ale spiritului, unde noaptea, cu amenințările ei, se face și mai neagră, pe măsură ce urcă mai sus.

Viața lui pasionată îl va antrena în întortochierile evenimentelor ei. Ase-

meni lui Leonardo da Vinci, va duce puține lucruri la bun sfîrșit, dar aceasta nu din neputința unui spirit diletant: ambiția sa este întotdeauna prea mare și lipsită de o măsură comună cu evenimentele. N-a proiectat oare să cioplească un munte pentru a face o statuie?

Născut în apropiere de Florența, la 6 martie 1475, Michelangelo Buonarroti a fost elevul lui Ghirlandaio. „Burgez de cea mai nobilă spită”, după propriile sale cuvinte, și-a pierdut mama la șase ani, și această solitudine precoce a lăsat o urmă durabilă în sensibilitatea sa. Curînd remarcat și protejat de Lorenzo Magnificul, impresionat apoi de întinsecatele vorbe ale lui Savonarola, a suferit din cauza vicisitudinilor politice ale țării sale. În 1494 fuge la Venetia, îl găsim apoi la Bologna, la Roma, revenind acasă în anul 1501. Chiar din jurul acestei date, a sa **Pietă** de la Vatican, sub eleganta încă quattrocentistă a formelor, anunță stăpînirea viitoare a durerii, în timp ce **David**, prin dimensiunile sale, prin masivitatea picioarelor și a minilor, prin privirea hotărîtă, definește visul către o umanitate eroică și plină de măreție. Începe mormîntul papei Iulius II care, în 1505, îl cheamă la Roma — un vis depășind omenescul, pe care realitatea îl va limita la statuile **Moise**, **Învîgătorul** și **Sclavii**. După o ceartă violentă și o împăcare, toarnă în anul 1506, la Bologna, o statuie colosală a papei, „o operă de gigant” — spune el, distrușă cinci ani mai tîrziu. În anul 1508, papa Iulius II îl sileste să picteze tavanul Sixtinei. Sortit parcă temelor funebre, începe să construiască la Florența mormîntul celor doi Medici, Lorenzo, duce de Urbino, și Iulian, duce de Nemours, rude ale papei Clement al VII-lea. Și aici viața va reduce amploarea proiectului său. În 1527 se lansează în revoluția florentină, conduce ridicarea de fortificații, fuge

VIAȚA lui Michelangelo s-a desfășurat de-a lungul unui întins arc de timp care merge de la sfîrșitul perioadei Quattrocento (sec. XV) pînă în prima jumătate din Cinquecento (sec. XVI). Adică în cursul momentului istoric cînd cultura Renașterii era pe cale de a primi tonalități din ce în ce mai originale și complexe și se îmbogățea cu noi descoperiri, urmînd s-o ducă în pragul unei spiritualități complet diferite. Aceea a unui curent care, cu toate că era dezvoltarea logică a indiciilor Renașterii, căpătase, în mod substanțial, o fizionomie proprie și bine determinată. În acest climat, în acest context istorico-cultural, Michelangelo reprezintă într-un anume fel un punct terminus al Renașterii, căreia îi rezumă și îi interpretează — într-o viziune extrem de originală, proprie lui — postulatele fundamentale și, în același timp, este ca un precursor al unor curente artistice care se vor afirma la puțin timp după el. În acest sens, pe drept cuvînt Buonarroti este în mod general considerat drept inițiatorul Manierismului și al Barochismului — serie Loretta Santini în prefața volumului Michelangelo, apărut în anul 1971 în Fotorapidocolor definind astfel linia esențială a imensei contribuții artistice pe care a adus-o în universul artistic și uman Michelangelo Buonarroti, de la a cărui naștere se împlinesc 506 ani în ziua de 6 martie 1975.

Evident, ar fi necesare multe pagini pentru sugerarea, măcar, a importanței pe care au avut-o fiecare din direcțiile înspre care Michelangelo și-a îndreptat geniul său de

uomo universale, format la Academia Platoniciană a Florenței unui Lorenzo Magnificul, dominată de spiritul strălucitor al unui Pico della Mirandola sau de grația suavă și ascunsă a unui Ficino. Michelangelo sculptor, poet, pictor, filosof, arhitect — iată subiectele cărora li s-au dedicat numeroase volume, după cum numeroase volume s-au dedicat și marilor sale ansambluri sculpturale. Am selectat pentru a vă fi prezentate în traducere, articole scrise de cîteva din cele mai cunoscute nume ale istoriei artei pe plan mondial: René Huyghe, pe al cărui nume l-am mai întilnit în paginile „României literare”, Erwin Panofsky, profesor de istoria artei la Princeton, autorul unui cunoscut volum intitulat *Essays in Iconology* (Oxford University Press, 1939), de unde am extras fragmente din capitolul dedicat operei și concepției filosofice a lui Michelangelo și, în sfîrșit, H. D. Molesworth, custode al Departamentului pentru sculptură al muzeelor Victoria și Albert Museum, co-editor, împreună cu Herbert Read, al mai multor volume de istoria artei. H. D. Molesworth este autorul unei masive Istorii a sculpturii europene (Ed. „Thames and Hudson”, 1965), de unde am extras capitolul consacrat sculpturii lui Michelangelo.

Comentariile care însoțesc ilustrațiile aparțin cunoscutei cercetătoare italiene Loretta Santini și — pentru ansamblul San Lorenzo și Capelele Medici — lui Renzo Chiarelli, directorul ansamblului muzeistic al Capelelor Medici.

Cleopatra. Studiu, Galeria Buonarroti, Florența.

Iulian, duce de Nemours — (detaliu).

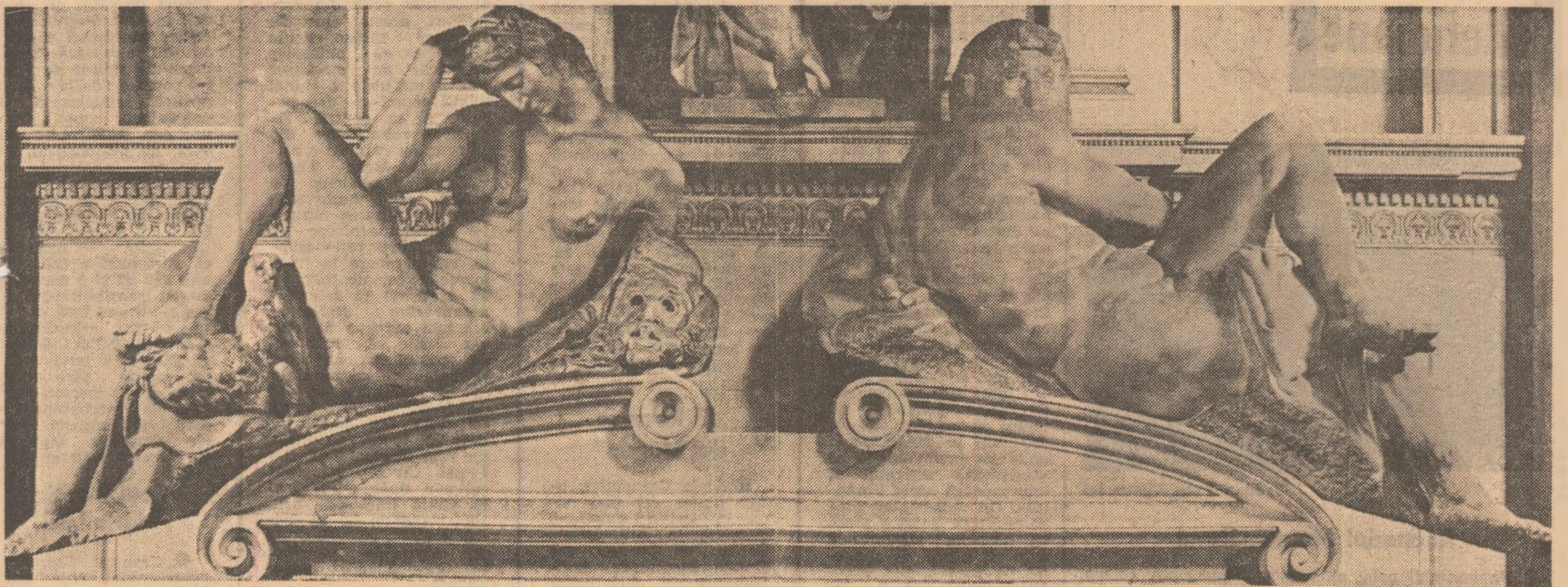
un timp la Venetia pentru a se feri de furia condotierului Malatesta, a cărui trădare o presimțise, apoi, învins, iertat de Clement al VII-lea, încheie în statuile celor două morminte întreaga greutate a disperării sale și se îmbolnăvește (1531). Moartea fratelui și a tatălui său, pe care îl iubise foarte mult, îl copleșesc. Fugind, după moartea papei, de ura, acum fără piedici, a lui Alexandru de Medicis, se stabilește în sfîrșit la Roma, în anul 1534. Credința sa, dramatică și neliniștită, se stîrnește din nou sub influența finaltei și profundel afecțiuni pe care o are pentru Vittoria Colonna. În acea epocă, papa Paul al III-lea îi cere să picteze pe tavanul Sixtinei scena Judecării de Apoi, pe care o termină în anul 1541. În 1547 este numit arhitect șef al catedralei Sf. Petru, a cărei cupolă o proiectează și apoi o lucrează pînă la moarte, înconjurat de rivalități și de ură. Începe Piața Capitoliului, lucrare desăvîrșită după moartea sa. Și iată acum testamentul său spiri-

tual, sfîșietoarea **Pietă**, aflată în Domul din Florența...

Drumul a fost parcurs: forța nepăsătoare a **Bacchus**-ului care-l marchează începuturile artistice s-a prefăcut în durere. Acum, sensul operei sale este împlinit. Numai crede decît în propriile sale mijloace, pe care le exaltă: plin de puterea și de frumusețea sa fizică, omul își rupe propriile măsuri și schele: se ridică pînă la gigantic. Proportiei — pînă acum criteriul suprem al artei italiene — i se adaugă, odată cu Michelangelo, disproporția, lipsa de măsură cu resursele ei artistice impresionante, aceasta atît în arhitectură, cît și în plastică.

La moarte (18 februarie 1564), Michelangelo lăsa lumii opera sa și două fețe: măreția eroică a omului ce-și amplifică ambiția și puterea, dar, în același timp, asemeni unei umbre, spaima. Timpurile de siguranță și de speranță se sfîrșiseră. Patetic, sufletul modern se născuse odată cu noblețea și nefericirea sa.

BUONARROTI

Un sentiment tragic și melancolic este exprimat în alegoria subiectelor: lina scurgere a vieții și a morții care, inexorabilă, vine să rupă viața omenească. Și iată cum se nasc splendidele creații ca Noaptea — pe fața căreia putem citi o profundă melancolie — și Ziua — impresionantă realizare în care tragica opoziție a membrilor este însoțită de misterul acestui chip neterminat.

Erwin Panofski:

PRINCIPII DE STIL

STILUL de maturitate al lui Michelangelo, ostil dezordinii, diferă de Manierism prin faptul că figurile sale (lăsând la o parte câteva excepții justificate prin motive foarte precise) obligă spectatorul să se concentreze asupra unui punct de vedere predominant, care i se impune drept complet și definitiv. Acest stil diferă de baroc, deoarece punctul de vedere predominant nu este bazat pe o experiență subiectivă a viziunii, ci pe o „frontalizare” obiectivă. În sfârșit, acest stil diferă de cel al Renașterii: efectul estetic și psihologic al „frontalizării” este diametral opus celui obținut prin aplicarea principiului lui Hildebrand. Michelangelo refuză să sacrifice forța volumului armoniei desenului cu două dimensiuni.

Acea **figura serpentinată** a manieristilor, care prezintă ceea ce am numi o „viziune rotativă”, pare a fi făcută dintr-o substanță maleabilă pe care ai putea-o lungi și trage în toate sensurile, la infinit. Ea dă impresia unei situații precare, instabile, care ar putea fi totuși transformată într-un echilibru static dacă instabilitatea fără scop a figurilor sale ar fi redizată de o forță de stabilizare și de control. Lui

Michelangelo nu-i lipsește această forță de control. Dimpotrivă, fiecare din figurile sale este supusă, așa cum am văzut, unui sistem volumetric de o rigiditate aproape egipteană. Dar faptul că acest sistem volumetric a fost impus unor structuri organice dotate cu o vitalitate complet străină egiptenilor creează impresia unui conflict fără ieșire. Și tocmai acest conflict interior — și nu lipsa de orientare impusă din afară și de disciplină — este acela care exprimă „distorsiunile brutale, proporțiile neobișnuite și compoziția discordantă” a figurilor lui Michelangelo.

Desigur, exista în atmosfera acelei epoci o „neliniște” culturală cauzată de înțelegerea incompatibilității existente între creștinismul medieval și clasicism. Dar figurile lui Michelangelo nu reflectă numai această dezadaptare a unei situații istorice de tranziție: suferința lor este aceea a experienței umane înseși. Împietite pentru veșnicie, ele nu pot evada dintr-un sclavaj totodată vizibil și invizibil. Revolta lor se mărește pe măsură ce conflictul devine mai acut: în unele momente este atins un punct de ruptură, în așa fel încât energia lor vitală se pierde. Dar chiar și atunci când nici un obstacol fizic nu este pus în evi-

dentă (așa cum se întâmplă în cazul **Sclavilor**, sau în cazul **Soldatilor din bătălia de la Cascino**), puterea lor de mișcare pare a fi înălțuită încă de la început, sau par a fi paralizați înainte de a fi terminat mișcarea: cele mai înspăimântătoare contorsiuni și tensiuni musculare nu par niciodată capabile să se încheie într-o acțiune eficace și, cu atât mai puțin, într-o deplasare. Pe de altă parte, repaosul absolut este la fel de străin artei lui Michelangelo ca și acțiunea dusă la bun sfârșit.

Figurile lui Michelangelo nu sunt concepute prin relație cu un ax organic, ci cu suprafețele unui bloc dreptunghiular, formele țînînd din piatră așa cum s-ar ivi din apă, dintr-un vas care ar fi golit puțin câte puțin. Ele sînt modelate de contra-hașuri care, chiar și într-un desen, seamănă cu niște tăieturi de foarfecă: sînt îngrădite în limitele volumelor lor plastice, în loc să se topească în spațiu: iar energia lor se consumă într-un conflict interior de forte care, reciproc, se stimulează și se paralizează. Toate aceste principii de stil și toate aceste modalități tehnice au o semnificație care trece dincolo de formal: sînt simptome ale esenței intime ale personalității lui Michelangelo.

David. Descoperim aici concepțiile omului Renașterii, ale omului care a înțeles și a valorificat capacitățile naturii sale. Dar Michelangelo depășește această concepție atât de acuzat eroică pentru a ajunge la ceva mult mai umanizat, mult mai intim. E ceea ce se desprinde din chipul atent, fruntea încrêtită și ochii profund gînditori, din caracterul incisiv al liniei de contur care animă blocul în ansamblul său și, în special, frumosul profil care constituie o notă unică în genul său.

H. D. Molesworth:

SCULPTORUL

TRANSFORMAREA Quattrocento-ului în Renaștere își are sursele în contrastul între aristotelicism și neo-platonism. Conceptul lui Alberti asupra frumuseții unei opere de artă ca o armonie între părțile ei componente, astfel încît nimic să nu poată fi adăugat sau scos fără ca aceasta să aducă o vătămare a ansamblului, este derivat din Aristotel via Vitruviu, legat de concepția aristoteliciană asupra lumii vizibile ca realitate ultimă.

Acest proces de creație, de ivire a unor noi relații cu arta clasică este vizibil în operele de tinerețe ale lui Michelangelo, ca de pildă, în **Înger purtînd un candelabru** de la Arca din San Domenico din Bologna, executat în timpul sederii sale aici, între anii 1494—1495. Sculptura are o noblete și o solemnitate cu totul străine Quattrocento-ului tardiv, indicîndu-ne un sens nou, acela al unei personalități dinamice în strînsă relație cu privitorul. În Quattrocento, procesul sintetic al creației artistice rezultase dintr-o progresivă reducere a trăirii emoționale înbinată cu o creștere a rafinamentului de execuție, asemenea picturilor lui Leonardo, unde figurile sînt de un

realism extraordinar, dar plutesc într-o misterioasă lume de vis proprie doar lor, despărțite din punct de vedere emoțional de spectator. Pe de altă parte, chipurile realizate de Michelangelo sau de Rafael au un realism intens, aflîndu-se în același spațiu cu spectatorul și respirînd același aer.

Tocmai acest proces dă naștere unui nou mod de idealizare, iar grupul statuar **Madonna din Bruges cu copil** (anul 1504—1505) dovedeste un mai mare echilibru decît sculptura pe care tot el o executase la Bologna în anul 1494—1495, avînd o anume majestate gravă, temperată de căldura și de înfîmîțarea legăturii dintre mamă și copil.

Între anii 1508 și 1512, Michelangelo a pictat tavanul Sixtinei. În unele din ale sale **ignudi** apar noi elemente stilistice. Figurile capătă o elegantă rafinată și un farmec lin, cu o pronunțată restrîngere a continutului emoțional. Vasari descrie această calitate în prefata celei de-a treia părți a **Vieții artiștilor** ca pe o **maniera** — termen împrumutat din limbajul bunelor maniere, mai ales din Castiglione, fără un înțeles foarte precis. **Maniera** este echivalentul acelu „english style”, calitate proprie oamenilor sau lucrurilor

din toate timpurile. Vasari i-o atribuie lui Ghiberti în analiza pe care o face usilor Baptiseriului — dar termenul era folosit în mod general în timpul Cinquecento-ului și asociat în mod obișnuit cu **grazia** și **sprezzatura**, o dezlăsură ușoară a tuturor dificultăților. Pentru timpul în care a creat, Michelangelo prezintă expresia artistică cea mai explicită în nou conceputa sa **testa divină**, sau capul ideal clasic, care de altfel reflectă și dezvoltarea calității de **sprezzatura** cu accentul pe rezolvarea ușoară a tuturor dificultăților. Ceea ce, în mod invariabil, va da o mare valoare complexității și iscusinței, **inventione**, înbinată cu o inventivitate neașteptată pe baza ideii dominante, **concetto**.

Considerată în cadrul general al istoriei sculpturii, contribuția esențială adusă de Michelangelo (ca și de Rafael) se exprimă prin puternicul impuls dat clasicismului Renașterii și dubla influență asupra stilului de creație manierist al celei de a doua decade din Cinquecento.

Prezentare și traduceri
Cristian UNTEANU

Poetul Michelangelo

Sonetul 164

La naștere primii de la natură
frumosul, ca vocației să-i fie
ogîndă în pictură și sculptură.
Se-nșală cine vrea să creadă alta:
el mă înalță-n culmea care mie
imi mișcă-aici și pensula și dalta.

De cred cei avîntați, de cred neghiobii
că frumusețea ce mă-nalță vine
din simțuri, ei ce-s simțurilor robii
în van se zbat ca ochii să le suie,
bolnavi cum sunt, spre zonele divine,
cînd jos cereasca îndurare nu e.

În românește de C. D. ZELETIN

Jean-Yves Thibaudet

Auditoriul Maurice Ravel

● Un veritabil palat al Muzicii a fost inaugurat la Lyon : Auditoriul Maurice Ravel, cu un uriaș amfiteatru și alte săli anexe, pentru a da posibilitate la multiple manifestări, stimulând educația muzicală a publicului larg și, totodată, oferind un repertoriu pe cât de bogat pe atât de elevat în conținut. Dezvoltarea tinerelor talente e în centrul de preocupări al organizatorilor, sub auspiciile municipalității. Astfel, sub titlul *Porți deschise muzicii* în prima pagină din „Le Monde” (din 18 februarie) Jac-

ques Lonchampt releva, între altele, succesul strălucit al pianistului lyonez, copil încă, Jean-Yves Thibaudet, deja distins cu Primul premiu al Parisului : „un mic elf blond care a executat cu o finețe și un aplomb fermecător *Studiu revoluționar* de Chopin sau *Preludiu, Sarabandă și Toccata* de Debussy”. Orchestra din Lyon este dirijată de Serge Bouda. Pentru viitoare programe din vastul auditoriu, Societatea filarmonică, numărând deja 1900 abonați, speră să-și dubleze și chiar tripleze numărul de concerte.

Sfârșitul lumii...

● Afirmată ca disciplină științifică independentă abia în ultima vreme, ecologia și-a construit prestigiul pe un semnal de alarmă generală : mediul înconjurător se află în faza distrugerii definitive, poluarea și celelalte tare tehnologice accelerând acest proces.

Firește, este foarte ușor să afirmi și chiar să dovedești acest lucru. Mai greu este să susții contrariul. Iată însă că John Maddox, într-o carte cu titlul polemic *Sindromul sfârșitului lumii* (Barcal Editores, Barcelona), are temeritatea înfirmării amintitului semnal de a-

larmă. Necontestând, bineînțeles, ceea ce nu poate fi contestat, el crede că s-au exagerat foarte multe aspecte ale ecologiei, ignorându-se, în primul rând, capacitatea omului și cea a instituțiilor sociale de a rezolva dificultățile actuale ale geografiei terestre. Sprîjinindu-se pe date concrete, autorul își exprimă convingerea că omenirea va ști, apelînd tot la tehnologie, să preîntîmpine catastrofa ecologică și să soluționeze, una câte una, toate marile probleme ale viitorului. În sfârșit, o viziune optimistă asupra zi-lor care vin.

Nemulțumire

● Săptămînalul parizian „L'Express” publică un pamflet la adresa noii cărți a lui François Nourissier, intitulată *Scri-soare către ciinele meu*.

„Sînt plictisitor, la urma urmei, — scrie Angelo Rinaldi, autorul replicii — acești scriitori de dreapta cu aerele lor de martiri și cu nesfîrșita lor văicăreală de persecuții, căreia François Nourissier vine să-i adauge un cuplet compus de el ! Societatea îi răzgile și le dă tot ce contează (de la bani la considerația d-lui prefect al poliției). Au zările lor, și nu dintre cele mai neînsemnate. Tribune cite vor, televiziunea, critici care-i cădelnițează, cititori bogați și editori grijului. Credeți că se mulțumesc cu atât ? Nicidecum. Acești ultra-sensibili pe care nu-i mișcă deloc cele mai izbitoare mizerii din lume sînt mai presus de orice îndurerări de faptul că nu sînt destul de iubii la stînga, acolo unde au credit ideile ce « fascinează tineretul și impregnează aerul timpului ». Un elementar simț al realității istorice arată că dreapta intelectuală este azi lipsită de seducția pe care o mai exercita încă înainte de război. În facultăți, studenții nu se mai înrolează sub drapelele moftului rafinat, iar în literatură nu mai sînt satisfăcătoare emoțiile dandysmului. Nourissier și amicii săi ar trebui să se mulțumească cu ceea ce au, cu clientela lor înfloritoare, și să nu-l mai lîmte pe acei copii alinați de la conac, care în vacanța mare se declară sătui de mincărurile alese ale familiei și rîvnesc la ciiorba muncitorilor de la fermă ».

Asociația Robert Musil

● A fost recent înființată la Viena Asociația Robert Musil. Scopul ei este de a studia opera celui mai mare scriitor austriac al secolului XX.

Luigi Dalla Piccola

● La Florența a început din viață în vîrstă de 71 de ani compozitorul italian Luigi Dalla Piccola, unul din marii muzicieni contemporani. Lumea muzicală italiană și europeană a fost marcată pe o perioadă de peste cincizeci de ani de grandioasă creație a marelui compozitor. De la primele sale *Cinzece ale pămîntului meu*, cantată pentru soliști, cor și orchestră (1928), la prima sa operă, *Sbor de oapte*, inspirată de cunoscuta carte a lui Saint-Exupéry (1940), Dalla Piccola a abordat toate tipurile de creație muzicală cu o artă deosebit de personală. Opera sa, de asemenea, nu este străină de dramele și aspirațiile timpului său, astfel el a compus *Cinzece din prizonierat*, scrise între 1938—1941, care au avut un mare ecou în Italia.

„El Recurso del Mundo”

● Alejo Carpentier, unul dintre cei mai cunoscuți scriitori cubanezi, demască, în ultimul său roman *El Recurso del Mundo*, regimurile antipopolare ale dictaturilor fasciste care mai există în prezent în unele țări latino-americane. Romanul a fost editat recent într-un tiraj de masă de Institutul cărții din Havana.

Comemorare Paul Claudel

● Împlinirea a 20 de ani de la moartea lui Paul Claudel a fost comemorată la Paris în ziua de 5 martie de Asociația Prietenilor lui Paul Claudel. În aceeași zi, Jean-Louis Barrault a reluat la Teatrul d'Orsay piesa *Cristofor Columb*.

„Noaptea de 28 septembrie”

● Teatrul portughez începe să trăiască într-un spirit nou. Ansamblul Casa de Comedia din Lisabona a montat un spectacol cu piesa *Tunurile doamnei Carrar* de Brecht inspirată din războiul civil din Spania. Primul teatru popular portughez a fost organizat în orașul Evora și și-a inaugurat activitatea prin montarea piesei *Noaptea de 28 septembrie*, inspirată de evenimentele din septembrie anul trecut din Portugalia.

Freud și Jung

● Corespondența dintre Freud și Jung a apărut într-un volum masiv în Editura S. Fischer din Frankfurt. În afara marilor valori științifice ca material auxiliar pretios al cărților celor doi cercetători, aceste episoade ale unei corespondențe prelunge cu puternice modificări de tonalitate sînt o mărturie a unei relații complexe, care necesită și ea, pentru lămurirea resorturilor din adîncuri, o explicație psihanalitică. Între Freud și Jung, deosebirile de vederi erau numeroase și în majoritatea cazurilor bătrînul profesor cu înclinație spre raționalitate, cu încredere în valoarea experimentului și cu prudență în fața generalizărilor scolastice, era mai aproape de adevăr. Poate că schimbul de scrisori va contribui la îndepărtarea unei legende, răspîndite nu atât de Jung, cit de elevii săi, după care idolul lor n-ar fi fost niciodată un real discipol al lui Freud. Cit îi datorează cel mai tînăr celui mai în vîrstă (fără ca prin asta reputația lui să scadă) reiese cu claritate din mărturiile cuprinse în corespondența recent editată.

Particularități

● Festivalul cărții de la Nissa (3—5 martie) a stat sub semnul Anului internațional al femeii. Dedicată creației literare feminine, manifestarea a prilejuit constituirea primei asociații a femeilor-autoare. Un colocviu special a avut ca temă „Particularitățile literaturii feminine”.

„Catastrofismul”

● Acesta e termenul pe care, prezentînd ultimele noutăți editoriale, „Le Nouvel Observateur” îl folosește pentru un nou roman de science-fiction, *Copiii copiii noștri* al lui Clifford D. Simak, la Denoel în colecția „Prezența viitorului”. E vorba de o invazie a unor extraterestri sanguinari. Pentru a pigmenta interesul, nota de reclamă adaugă : „A nu se citi noaptea !”

„Continentalul giganților”

● Cunoscutul regizor sovietic Andrei Mihailov-Konealovski turnează în prezent filmul *Continentalul giganților*, după un scenariu de Leonid Aganovici. Filmul este dedicat muncii și victiei geologilor și muncitorilor de la exploatarea petroliere din Siberia.

„Omul care-l mîncă pe leu”

● Este titlul sub care a apărut în Italia (Bompiani, Milano) o antologie a operei lui Libero Bigiaretti, cuprinzînd povestiri din 1937 și pînă azi. În introducerea autocritică precedînd selecția, autorul retracează etapele drumului literar pe care l-a parcurs : de la o „aură poetică” ermetizantă, la neorealism, apoi, după una sau mai multe „căderi” de psihologism, la romanul industrial sau tehnologic și la poetica vorbirii și a obiectivității. Ceea ce — comentează Giuliano Manacorda în „Rinascită” — înseamnă că Bigiaretti a trăit ani săi, că și-a actualizămereu sensibilitatea. A făcut-o știînd însă să evite pericolul eclecticismului și al perisabilului. Reușita se datorează unui numitor comun care unește toate fețele personalității sale, de neconfundat și care leagă organic între ele diversele momente ale acestui itinerariu.

Poetul-critic Mario Luzi

● Cronica literară a cunoscutului critic Carlo Bo din revista „L'Europeo” se ocupă de recentul volum al poetului și criticului Mario Luzi, *Vieșitudine și formă*. E vorba de o operă densă și compactă, cu o viziune unitară, cum — opinia apartine lui Carlo Bo — rar se mai întîlnește într-un volum de critică. Luzi intră în categoria marilor poezi-critici, în spiritul tradiției lui Valéry sau Machado.

Zola — o scrisoare inedită

● Fiica lui Mathieu Dreyfus, fratele căpitanului Dreyfus, doamna Pierre Bech, a remis lui Maurice Aydalot — primul președinte al Curții de Casație, bruionul autograf al unei lungi scrisori adresate de Zola președintelui Republicii, Emile Loubet. De ce Curții de Casație ? Ne-poata lui Dreyfus a amintit că în această scrisoare Zola citează de zece ori cea mai înaltă jurisdicție și profetizează ceea ce se va realiza în 1906, patru ani după moartea sa. „Îmi imaginez chiar că al Curtea de Casație va fi fericită să aibă ultimul cuvînt, pentru onoarea magistraturii sale supreme”.

AM CITIT DESPRE...

Lecții de citire

O DUBLA lecție de citire made in England ad usum oricui vrea să țină seama de ea : studiul *O limbă pentru întreaga viață* publicat de 20 de profesori după trei ani de investigare a predării limbii engleze în 1807 școli și *Viața în anii 1870—1880 văzută prin mica publicitate din „The Times”*, de R. H. Langbridge.

„Cînd vă îmbăiați copiii, îmbăiați-l în cuvinte”, recomandă profesorii dornici să primească și să formeze în școli elevi pentru care lectura nu va fi niciodată un calvar „Cel mai bun mod de a pregăti copilul foarte mic pentru ca să citească, arată el, este să-l ții în brațe și să-l citești cu voce tare poveștile care-l plac, o dată și încă o dată, la nesfîrșit. Pagina tipărită, senzația fizică de confort și de securitate, vocea liniștitoare, fascinantă a poveștii — toate acestea se îmbină în mintea copilului, făcîndu-l să identifice cărțile cu ceva care oferă o mare plăcere”.

Legănăți în ritm de limericks — nostime poezile de cinci versuri cu poanta izbucnînd dintr-o surprinzătoare alăturare de cuvinte, — ascultînd povești scrise în copioasa limbă engleză, colorată cu atîtea sinonime, aproape sinonime și false sinonime și modulată de verbe monosilabice cărora un set limitat de prepoziții de asemenea monosilabice le conferă zecile de sensuri neașteptate, în limba în care calamburul este, de

la Shakespeare încoace, sublim, iar jocurile de cuvinte au de secole subtilitatea și rafinamentul celor mai moderne experimente în materie de semnificare, acești copii privilegiați educați nu vor risca să rămînă afoni la mara literatură.

Cîți adulți — în Anglia și în afara Angliei — își cunosc cu adevărat limba maternă, cîți îi stăpînesc atât de bine resorturile intime încît să se desfete și să se minuneze jucîndu-se cu ea, provocînd-o, modelînd-o, supunînd-o lăsîndu-se modelați, supuși, provocați de ea, făcînd cu ea giumbuşlucuri, piruete, grand-écart-uri, duble, triple și multiple salturi, închinîndu-l-se și pretinzîndu-l să-i slujească pînă la totala autocunoaștere și dezvăluire a spiritului și sensibilității lor ? Într-adevăr mă prefac a confunda aici cunoașterea indispensabilă creației și cunoașterea necesară pentru o deplină avizată receptare a creației. Ca și bucuria muzicii, bucuria lecturii cere, pentru a fi desăvîrșită, o îndelungă educare a sensibilității specifice, o capacitate de a discerne și de a asimila firesc, fără caznă, cu voluptatea celui inițiat, fiecare modulație, fiecare potrivire și inter determinare de sunete și semnificații, fiecare nouă imagine rezultînd din înfinitele afinități și posibilități combinatorii ale limbii. Altminteri, lectura rămîne un chin — ca audierea unei

simfonii pentru un amuzical — o obligație — în cazul efortului de acumulare cantitativă depus de cei cu ambiția parvenitismului intelectual sau de profesionaliști lipsiți de har al criticii — sau un mod de trece a vremii — atunci cînd cititorul interesat doar de „story”, de subiect, rămîne nepăsător față de ceea ce nu este în stare să sesizeze, adică față de expresivitatea povestirii.

Să creștem copii în măsură să-și cristallizeze gîndurile, aptitudinea de a gîndi fiind în funcție de capacitatea de formulare precisă a gîndurilor, sfîtuiesc cei 20 de profesori. Să cultivăm la copii convingerea că lectura este una din cele câteva mari fericiri ale vieții. Să le exersăm plăcerea de a participa la balul cuvintelor care se înclină ceremonios unul în fața altuia într-un elegant menuet, la corul în canon al cuvintelor care se fugăresc sprintar, aleargă și revin aceleași și mereu schimbate, la visul văzîrit al discursului sonor în care sensurile alunecă în unul într-altul, veșnic surescitant caleidoscop al imaginilor sugerate.

Întrebată la școală „Cum te cheamă ?”, una dintre fetițele cuprinse în studiu nu știa să răspundă decît „Shut up, Samantha”, adică „Tacă-ți gura, Samantha”. Așa i se adresau părinții, asta învățase. Cutremurătoare — și cit de plină de înțelesuri — mutilare a vocabularului unei ucenice în ale vorbirii și trăirii.

Informații privind lecția de citire despre viață prin intermediul panoramei totale a vieții pe care o reprezintă ziarul — săptămîna viitoare.

Felicia Antip

Ce au devenit ?

● Citeva zile înainte de Crăciun, un elicopter ateriza pe peluza unei proprietăți din San Clemente, în California: un sexagenar — cam ridat, cam plictisit — aducea un film care să ofere două ore de vis, de ris și de nostalgie unui fost președinte: Richard Nixon, bolnav și amărit. Era filmul-cocktail, **That's Entertainment**, cu 72 extrase din comedile muzicale turnate la Hollywood între 1929 și 1958 de Metro Goldwyn Mayer, — film care sub titlul **Cindva la Hollywood** rulează acum cu succes la

Paris. El marchează aniversarea a 50 de ani de la înființarea celebrei firme având bătrînul leu drept blazon. Numai că M.G.M. și-a încetat aproape producția, răgetul leonian nemaiauzindu-se decît la filme pentru televiziune. „L'Express”, în reportajul acestei melancolice retrospective, arată și ce au devenit, între timp, unele din marile vedete de odinioară. Se-nțelege, unele au dispărut și din viață, nu numai din studiouri, altele au îmbătrînit, vîrstă impunîndu-le alte indeletniciri.

Îată-l, dintre marii dis-păruți, pe Clark Gable în **Idiot's Delight**, filmul-

revistă al lui Clarence Brown, din 1939.

Si îată două celebrități: pe Fred Astaire și Gene Kelly, în viața de toate zilele de acum. Primul are 75 de ani și se ocupă cu caii de curse; celălalt, 53 de ani, dirijează un

birou de regie pentru TV, el însuși punînd în scenă pentru micul ecran, între altele, **Femeia anului**, succes mai vechi al lui Spencer Tracy și al Katharine Hepburn.

Dar Mickey Rooney, copilul-minune din 1933 (în **Broadway to Hollywood**)? Are acum 53 de ani, e la gîștelea divorț și face turnee cu comedii muzicale...

Dar Greta Garbo, Joan Crawford, Norma Shearer, Jean Harlow, Lana Turner, Judy Garland?... Dar ?...

Un roman document

● După Fulgencio Miranda, Ioncenții și Fiul omului, marele romancier paraguayean Augusto Roa Bastos a publicat de curînd un roman de o factură deosebită: **Eu, El Supremo**, Editura Secolul XXI, Buenos Aires, 1974). Este vorba de un roman-document despre una dintre cele mai agitate perioade din istoria țării sale (1813—1840), cînd la conducerea supremă s-a aflat José Gaspar Tomás Rodríguez de Francia. Persoană predestinată parcă să inaugureze lunga serie de dictatori latino-americani de mai tîrziu, Gaspar Rodríguez de Francia nu poate fi caracterizat, totuși, prin datele comune acestora din urmă: în afara faptului că în 1818 s-a declarat dictator pe viață, el este omul care a consolidat independența Republicii Paraguay atît față de spanioli, cît și de geografia vecină, reușind, primul în continent, un proces de industrializare și emancipare economică.

În același timp, anii săi de guvernămînt sînt plini de gesturi contradictorii, comploturi și arbitrarități, inclusiv de condamnarea sau suprimarea unui mare număr de colaboratori apropiați sau rude. Desăvîrșit cunosător al istoriei patriei sale, Roa Bastos își începe romanul într-un moment de decadere fizică a dictatorului, moment în care acesta își rememorează anii cînd s-a numit Karai-Guasú (supremul, în guarani). Între aceste fragmente de memorie individuală, romancierul țese substanța unui impresionant număr de documente reale, reușind o uriașă frescă de istorie latino-americană. Coincidența cu unele date de istorie contemporană nu poate fi întimplătoare, dar romancierul, obligat unui exil perpetuu, sprijinit pe documente incontestabile, proiectează astfel de „suprapuneri” numai în trecut — de unde forța lor de sugestie, mereu mai puternică și mai plină de sensuri.

Weimar 1000

● La 3 iunie anul acesta Weimar-ul — orașul lui Goethe și Schiller — va împlini 1000 de ani de existență. Tot din Weimar este originar și Thomas Mann, de la a cărui naștere se împlinesc în luna mai 100 de ani. Legat de aceste aniversări, va avea loc în oraș premiera filmului **Lotte la Weimar**, după romanul cu același nume de Thomas Mann. În prezent se încheie lucrările de restaurare a Teatrului Național, unde vor avea loc premierele tuturor dramelor lui Schiller, precum și a lui Faust de Goethe.

George Marshall

● La Los Angeles a încetat din viață, în vîrstă de 83 de ani, regizorul american George Marshall. Debutînd în 1915 el a realizat peste 500 de filme. Director al mai multor case de filme și televiziune a turnat numeroase pelicule atît în perioada mută a filmului cît și în aceea sonoră. Dintre filmele sale cele mai populare pot fi amintite: **Blonda incendiară**, **Prietena mea Irma**, **Tu trebuie să fii un om onest** etc. Marshall a lansat mai multe staruri ale ecranului ca: Betty Hutton, Dean Martin, Jerry Lewis, W. C. Fields ș.a.m.d.

Premii...

● Premiul Linné pentru literatură, rezervat unui scriitor medic, a fost atribuit — pentru romanul **Le vin du feu**, apărut la Editura „Julliard” — lui Gaston Baisette — autorul relativ cunoscutelor romane **Le soleil de Maguelonne**, **Isabelle de la Garrigue** și **Ces grapes de ma vigne**.

● Primul premiu internațional pentru merite deosebite în răspîndirea cărții, decernat de UNESCO, va fi atribuit editorului japonez Shoiki Noma. El este printre altele și organizatorul Centrului cărții pentru Asia.

● **Le Prix du Quai des Orfèvres**, care este calificat drept un adevărat **Goncourt al romanului politist**, a fost decernat lui Bernard Matignon pentru romanul său **Un mort qui fait du bruit**, apărut în Editura Fayard. Autorul e ziarist și a mai publicat încă un roman **Les soldats de bois**, apărut tot în Editura Fayard.

150

● Academia maghiară de științe va sărbători anul acesta 150 de ani de existență. Fondul bibliotecii sale cuprinde 780 000 de volume, 170 000 de publicații periodice și cîteva zeci de mii de manuscrise. Biblioteca Academiei efectuează schimburi de cărți și periodice cu 1 600 de instituții din 90 de țări.

Barbey d'Aureville, restituit

● Două culegeri intitulate **Barbey d'Aureville, Articles inédits (1852—1874)** și **Barbey d'Aureville, Premiers articles (1834—1852)**, ambele îngrijite de André Hirsch și Jacques Petit, adună pentru prima oară laolaltă scrierile risipite prin reviste ale autorului faimoaselor **Diaboliques**. Din aceste culegeri ne dăm seama că Barbey d'Aureville practica foiletonul jurnalistic atacînd temele cele mai diverse, din care nu lipsesc desigur literatura și politica. Dintre acestea sînt de reținut omagiul lui Balzac la moartea acestuia, 37 de medalioane ale Parnasului contemporan, articole polemice și de critică literară privind pe frații Goncourt, de Villemain, de Carlyle, de Coppée etc.

ATLAS

Relief

CEECEA CE uimește mereu în relieful Umbriei și Toscanei este felul brusc în care se trece de la o formă la alta, ciudații munți care cresc pe nepregătite și aproape neserioși în plină cîmpie, asemenea, dar incomparabil mai mari, acelor gorgane care punctează cu misterioase mor-minte stepa dobrogeană. Sînt munți cizelați, ordonați, rotunjiți ca niște căpițe, presupunînd parcă mina omului. De jur împrejurul lor cîmpia ondulată, mînoasă, rodește netulburată de vecinătatea alpină, calmă, simțindu-se vegheată. Pare o geografie creată pentru uzul evului mediu, cu ritmice cîmpii mișcate de grîne, coline acoperite de vii și stînci încoronate de cetăți de unde să se poată ști totul. Într-oadevăr, foarte puține dintre aceste locuri înalte nu sînt împodobite de mirifice cetăți. Epitetul de basm li se cuvenea, desigur, și atunci, în epoca înălțării lor, cînd fiecare parapet și fiecare cornișă erau o descoperire și o contribuție la istoria civilizației, dar el se potrivește mai ales acum, cînd uimitor este nu faptul că au putut să se nască, ci faptul că pot să nu moară. Dinlăuntru sau din afară privesc, ele au o aer real, de operetă, zidurile sînt prea groase ca să nu fie de carton, ferestrele prea înguste ca să nu fie desenate, străzile prea estetice contorsionate. Și tocmai această primă impresie, superficială și neserioasă, născînd sentimentul inconsistenței, în care milenii par trucuri inteligente dintr-un impecabil și uriaș Disneyland, tocmai această primă impresie nedreaptă și falsă devine, odată infirmată, pragul spășit al trecerii în admirația aproape mistică, în nostalgia pictetică pe care călătorul o păstrează Italiei.

Ana Blandiana

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

Plastică românească în Canada

● În februarie, Quebecul a găzduit o importantă manifestare consacrată artelor plastice din România: Expoziția artiștilor plastici români contemporani, organizată la Leber-Charest, unul dintre cele mai mari centre culturale ale marelui oraș canadian. Acestui eveniment, apreciat a fi unul dintre cele mai marcante ale acestui an în orașul Quebec, revista „Vie des arts” îi dedică, în numărul său 77, ultimul apărut, un amplu comentariu semnat de Andrée Paradis, critic de artă, director și redactor șef al revistei. Articolul, din care reproducem cîteva opinii, poartă titlul: **O manifestare culturală românească la Quebec**.

„Acestă introducere în arta românească ne prezintă 26 de artiști de vîrstă și tendințe diferite, astfel încît ea se poate numi pe drept cuvînt un bilanț al artei contemporane din această țară. Expoziția ne face cunos-tință cu lucrări de Bitan, Bernea, Maitec, Stoica și alții, artiști care sînt printre cei mai avansați din Europa, la ora actuală. Întrădăcinarea în tradițiile folclorice, respectarea valorilor spirituale pe care omul le descoperă trăind în mijlocul naturii, alături de o tehnică avan-

sată, se îngemănează cu nevoia de a traduce plastic o realitate contemporană. În afară de acestea, apare evident faptul că România a fost permeabilă la curentele de artă ale secolului al XX-lea.

Din experiențele pictorilor vechi, remarcăm prospețimea lui Ion Tu-culescu. Pornind de la structura covoarelor oltenest, el folosește un limbaj tematic obsedat de ochi, care se revărsă pe pînă în culori vii și frumoase. Acestei exuberanțe, admirabila operă a lui Alexandru Ciucurencu îi opune seninătatea, blîndetea culorilor mate din care se nasc peisaje, naturi moarte, reduse la schema cea mai simplă. Corneliu Baba și cubistul M.H. Maxy au adus de asemenea contribuții semnificative la dezvoltarea artelor plastice în România.

În ceea ce-l privește pe pictorii mai tineri, Gheorghe Saru dă forță formelor care solicită un anumit echilibru. Valoarea raporturilor servește planurilor de mari proporții și culorilor deosebit de calde și vibrante. Virgil Almasanu folosește cu plăcere griuri și bleu-uri susținute de maronuri. Formele sale simple, liris-

mul său delicat sînt pline de elan. Octav Grigorescu a debutat ca gravor și desenator; astăzi el dă compoziții pline de finețe în care formele se confundă, se metamorfozează. Pe de altă parte, Georgeta Năpăruș-Grigorescu reconstituie fresce cu personaje numeroase, suprapuse pe planuri mici. Iluzia unei texturi, artă foarte personală, plină de viață, de umor și poezie. În lucrările lui Mihai Rusu se întîlnesc o anume gravitate, rigoare, o oarecare constrîngere. Răceala geometrică poate fi îndulcită printr-un singur element: un coc de femeie, cum se întîmplă în **Interludiu muzical**. Mult mai decorativ, dar mai bogat în imaginație, ne apare noul realism al lui Sever Frențiu.

Aceste note — conchide Andrée Paradis — vor să sublinieze îndeosebi interesul de netăgăduit al unei expoziții care ne-a permis să cunoaștem unele preocupări și motivații ale artei românești. Prin comparație, vedem mai bine, simțim mai bine. Contactul cu o artă plină de perfecțiune tehnică și înzestrată cu mult simț poetic este îmbucurător.”

Nicolae NICOARA

La Biblioteca Americană din București — expoziția

Arta afişelor în America

● AȘ fi propus ca subtitlu al acestei expoziții formula: „vocația picturii de a fi „afiș”, sau inversul ei. O bună parte dintre afişele expuse — sem-nate de nume de prim rang ale artei americane contemporane — se comportă ca niște picturi de bună calitate, vrînd parcă să demonstreze, prin abundența de stiluri, că ceva din însăși esența viziunii picturale de astăzi, aspiră către efectul de șoc al afişului, către franchețea și dezinvoltura lui. Consecințele demonstrației decurg de la sine: lizibilitatea imediată, îndemnul la acțiune sau puterea de seducție se pot obține și fără elemente narative — sau și cu ele; fără metafore specifice, la fel de bine însă și cu ajutorul lor, fără integrarea culorii într-un sistem organizat de forme, dar și prin folosirea unei astfel de integrări; fără construcția unui spațiu iluzoriu familiar, ca și prin exagerarea construcției. Cu acceptarea unor atari premise în examinarea expoziției, înțelegem că prezența mai tuturor curentelor artei americane (a expresionismului abstract al lui Mark Rothko și Jackson Pollock, a diferitelor forme de op-art, repre-

zentat în expoziție de Milton Glaser, și, cu elemente de minimal art, de Frank Stella, a pop-artei, prin Andy Warhol, Claes Oldenburg, cu nuanțe expresioniste la Richard Lindner, cu atitudinile neo-dadaiste la Robert Rauschenberg și Jasper Johns, a realismului lui Norman Rockwell, a simbolismului lui Peter Max și Robert Motherwell, a militantisimului satiric reprezentat prin Ben Shahn, Saul Steinberg, Jim Dine, a precisionismului Robert Indiana) înseamnă mai mult decît prezența unor lucrări valoroase, cele mai multe pentru prima oară într-o expoziție la noi în țară. Înseamnă precizarea unuia dintre adevărurile culturii din vremea noastră: că apropierea de opera de artă și deci putința de a beneficia de iradițiile ei se realizează prin forța lucrurilor, tot mai mult „din mers”, în și prin ambianța cotidiană și mai puțin prin momente privilegiate. Afișul este unul din instrumentele acestei evoluții inevitabile: și mari artiști au înțeles acest lucru.

Amelia PAVEL

Sub înaltul patronaj al Președintelui Republicii Socialiste România, NICOLAE CEAUȘESCU și al Președintelui Republicii Tunisienne, HABIB BOURGUIBA

Capul Meduzei, mozaic din „Marile terme” de la Thaenae (azi Henchir Thina), începutul sec. III e.n., din colecțiile Muzeului din Sfax.

Expoziția de artă din Tunisia

MULTIPLU convingătoare pentru adepții „istoriei prin artă” este această expoziție de **Mozaicuri antice și tezaure de artă din Tunisia**, deschisă alaltăieri la Sala Dalles. Cincizeci de mozaicuri, încastrate cu grijă în lemn, fragmente picturale, monumente de sculptură de inspirație preromană, numeroase piese de ceramică, statuete de pământ ars și de stuc, plăci decorative — toate purtând deopotrivă însemnele timpului și ale artei — au fost desprinse din bogatele muzee tunisiene și oferite priverii publicului român.

Toate, vestigii ale civilizației începutului de eră, toate, de pe pământul Tunisiei. Căci pe țărmurile, atât de mitice parcă, ale Cartaginei s-au întrepătruns, timp de 3 000 de ani, civilizații și culturi dintr-un întreg complex uman; au fost pe aici fenicienii, cartaginezii și romani, berberii și tuaregii, arabi, vandali și turci, mauri, italieni și francezi. Și pământul atât de mănos — bogata Numidie — „grăinarul Imperiului Roman”, a știut să se îmbogățească pe sine adăpostind — adesea în ciuda vitregiilor istoriei — vestigiile acestor numeroase culturi, adăugându-le timbrul specific, particular, al locului și oamenilor lui.

Nu știm ce poate vedea astăzi călătorul străin dintre ruinele cetății întemeiate de legendara Dido și, după nici șapte secole, distrusă, dărâmată, iar locul cuprins de pielea de taur — superbă sirenenie a prințesei feniciene — arat și „însămîntat” cu bulgări de sare, sub ochii lui Scipio Aemilianus, nepotul adoptiv al învingătorului lui Hannibal, cartaginezul ajuns la porțile Romei neînvins. Cert este că rămășițele Cartaginei punice se păstrează, cu sfințenie, puține, la muzeul „Bardo” — aflat la numai patru kilometri de Tunis — și la „British Museum”.

Dar Cartagina renaște din cenușă și, în mai puțin de un secol, ajunge al treilea oraș al imperiului după Roma și Alexandria. Din această perioadă de eflorescență economică și politică — penetrația africană în conducerea Romei făcându-se tot mai vizibilă, culminând cu încoronarea lui Septimius Severus, cel născut la Leptis Magna-Lebida, în Libia, — datează capodoperele patinate de timp și glorie expuse la București.

UIMESC, în primul rînd, mozaicurile, atent selectate, spre a oferi o imagine de ansamblu asupra Africii proconsulare și făcându-ne să ne gîndim la continuitatea acestei arte pe pământul Tunisiei, străbătînd deopotrivă epoca romană, cea musulmană — după trei secole de la cucerirea arabă, Mahdi Obeid-Allah își sporește cu mozaicuri bogăția palatului de la Mahdia — ajungînd pînă astăzi, cînd străvechile motive se reîntîlnesc în covoarele țesute la Kairouan.

Evident, în cele cinci secole — care sînt reprezentate în expoziție — de intensă dezvoltare a mozaicului, arta meșteșugarilor a evoluat în mai multe direcții. Prima, de influență mai mult alexandrină decît romană, este dis-

tinsă prin subiectele importate, sugerîndu-ne crocodilii și elefanții Nilului, scene de vînătoare și zeități ale lumii elenice. Motivele sînt tratate cu multă flexiune, dar și cu mare grijă pentru nuanțele coloristice. În colecțiile muzeului din Soussa (vechiul Hadrumantum) există mozaicul dintr-un „triclinium” (sufragerie) reprezentînd scene de vînătoare de crocodili și hipopotami, de păsări ibis sau flamenco.

Mitologia își are încă drepturile ei; în „frigidarium”-ul „Termelor lui Traian” a fost descoperită o **personificare a verii** purtînd pe cap cununa de spice; tot de la Acholla provine **Monstru și delfin**, copleșitoare prin redarea mișcării centaurului ținînd în mînă un coș cu fructe; un mozaic se intitulează **Diana la vînătoare**, un altul **Venus și amorași**, al treilea **Ulysse și sirenele** — toate găsite la Utica. De la El Jem (Thysdrus) provine o scenă de o remarcabilă finețe reprezentînd înfierea lui Dionysos în misterele bahice.

In secolul al III-lea, odată adoptată pînă în cele mai mici amănunte tehnica elenă, mozaicarul din provincia romană refuză să mai folosească tiparele venite din Alexandria făcînd saltul calitativ către statutul de creator. Este așa-numita perioadă de „africanizare”, de imprimare a unui stil specific, distinct. Mozaicarii observă ceea ce li înconjoară; temele sînt desprinse din viața de zi cu zi și scenele de vînătoare elimină crocodilii și elefanții și apa Nilului, iar subiectele mitologice sînt înlocuite cu cele ale jocurilor de circ — să nu uităm că, pe pământul Tunisiei, se află rivalul Colosseum-ului roman, Amfiteatrul de la El Djem — sau din viața familială.

Realismul observației nu scade grija pentru tehnică și minuție. **Cai de curse, Vînător** (de la Muzeul din Bardo), un **Bust** (provenit din Cartagina) și mai ales **Ingrijitori de animale chefulînd în arenă** (tot la Bardo), prezente în sala Dalles, ilustrează această a doua școală a mozaicarilor africani, atât de vestită, încît la sfîrșitul secolului al V-lea ei au fost chemați să execute celebrele mozaicuri policrome din Piazza Armeria din Sicilia.

Odată cu răspîndirea creștinismului, aceeași școală, începînd cu sfîrșitul secolului al IV-lea, execută mozaicuri funerare în spiritul noii religii. Din nou, observația lumii este înlocuită cu simbolismul noii religii, mai intransigent înșă decît presupunea mitologia. Tehnica de lucru, simțul formelor și culorilor, rămin totuși bunuri cîștigate. Și din această etapă, expoziția reunește cîteva capodopere precum **Mozaicul funerar** de la Thaenae ori cel al băiețelului Quiriacus.

Imaginea artei tunisiene oferită publicului român este completată de cîteva sculpturi (în deosebi monumente votive și stele funerare) majoritatea provenind tot din muzeul din Bardo, remarcabil fiind cel dedicat, probabil, lui Caelestis, precum și vasele de ceramică — bogat ornamentate — mai toate provenind din muzeul din Soussa.

Mihai Minculescu

Împrăștiind pîraie pe cîmpii

● **CHIAR** și fără Rapid campionatul a început. Nebunia a luat forme fastuoase, căci am văzut un vișin arzîndu-i picioare-n crengi unui cireș înconjurat de violete. Și pentru că sîntem în lumea visului, duminică am încălecat un cal de lemn cu coadă de pînă, cap din coadă de mătură, friu de apă curgătoare și zăbală de zahăr și-am gonit, cale de vreo 4 metri, pînă-n colțul camerei și m-am lipit cu urechea de aparatul de radio pe care o să-l schimb, curînd, curînd, pe-un salcîm japonez, pe un gologan cifrat, pe o margaretă, pe o iapă din Madagascar sau pe o ocazie de gol la poarta unei echipe din Transilvania, baba U.T.A., vreau să zic. E adevărat, primăvara a-nceput simbătă, ziua cînd toți bărbații au dat cu flori în stînga și-n dreapta și-au văzut, cei care-au avut curajul, cel mai prost meci al sezonului, Poli Iași—Olimpia Satu-Mare.

Cambio de rumbo, adică, pe limba maurilor de pe malul Lacului Tei (pes-cari cu ciurul), schimbare de direcție. Să ne-apropiem de ceea ce ne-ar place să vedem și deocamdată numai am auzit. Mi-ar place s-o văd pe Dinamo jucîndu-și norocul de căpăstru de două ori pe săptămînă. Mi-ar place s-o văd pe Steaua jucînd mereu așa cum a jucat cu A.S.A. (sper că-n meciul de cupă cu Rapid o să-și dea în pelec) și să-l văd pe Dobrin punîndu-și ghiara de uliu în gîtul tuturor portarilor. Eu, care la viața mea am văzut chiar și liliac sigilat (cine crede că mint e rugat să mă contrazică cu argumente sănătoase) îi rog pe vizionarii din U. Cluj-Napoca, Rîmniceu-Vîlcea și Galați să fie numai ochi și luminare, fiindcă vara-i ici și locuri în deal lîngă decedații bătrîni se găsesc cu duiumul.

Ca să fiu sincer, această etapă inaugurală a fost ca un pumn de iarbă băgat în gura morii. La drept vorbind, noi spectatorii voiam să ne vedem între noi, să mai jucăm o tablă, să mai schimbăm o glumă, să ne bucurăm de primăvara tină, neîmplinită-n șolduri și bucălată-n obraji — chestie care, trag nădejde, ne-a reușit. Vreau să spun c-am scîrțîit din pantofi cu destul succes.

De la un timp încoace sau de cînd mă aflu, nu știu cum se face că tot ce-l prost mi-e aproape de suflet. Drept pentru care între o felie de pîine și muzica folk aleg fraza pictorului Florin Pucă, compusă din următoarele cuvinte: mă, eu cînd îl aud pe Ghițulescu, îmi vine să strig la nesfîrșit: Orșova, scade 3 centimetri.

Vorba celor înalți în eternitate: duminica sînt beat de-o umbră care trece împrăștiind pîraie pe cîmpii

Fănuș Neagu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVĂȘCU

